

అంతరంగము

S.D. Rao

జనవరి,
1942.

సంక్రాంతి
సంచిక.

విడిసంచిక
4 అణాలు.

నాటకకళ ఎం.ఎల్. పదునొండవ సమావేశములో
సన్మానింపబడిన ఆంధ్రుల ప్రఖ్యాతతార
నటకళాశారద శ్రీమతి పసుపులేటి కన్నాంబ.

సక్రమాట—

కథ పురాణకాలపునై నా ఉత్తేజిత సామాజిక సంఘ
సలతో మొదటినుంచి చివరవరకు పరుగెడుతుంది.

—: తారాసందోహం :—

కన్నాంబ

సి. ఎస్. ఆర్.

రామకృష్ణ శాస్త్రి

ఆరణి

పద్మావతీదేవి

ఎ. వి. సుబ్బారావు

టి. రామశేషన్

మొదలగువారు

గృహలక్ష్మి కుంకుమరేఖలతో కులకాలి. పెండ్లాలమీద మగళ్లు,
మగళ్లమీద పెండ్లాల అత్యాచారాలు అడుగంటాలి. కలయికతో
వాంఛిత జీవితం కలకలలాడాలి. అప్పుడే సంఘానికి, జాతికి, విశ్వ
మానవ ప్రపంచానికి నిత్యకల్యాణం, పచ్చల తోరణం.

—1942 లో యీసందేశాన్నిచ్చి నూతన యుగో
రయారంభానికి ధంకాబజాయించే ఆదర్శ భారత సతీశిరో
రత్నమ్

శ్రీ రాజరాజేశ్వరీ వారి

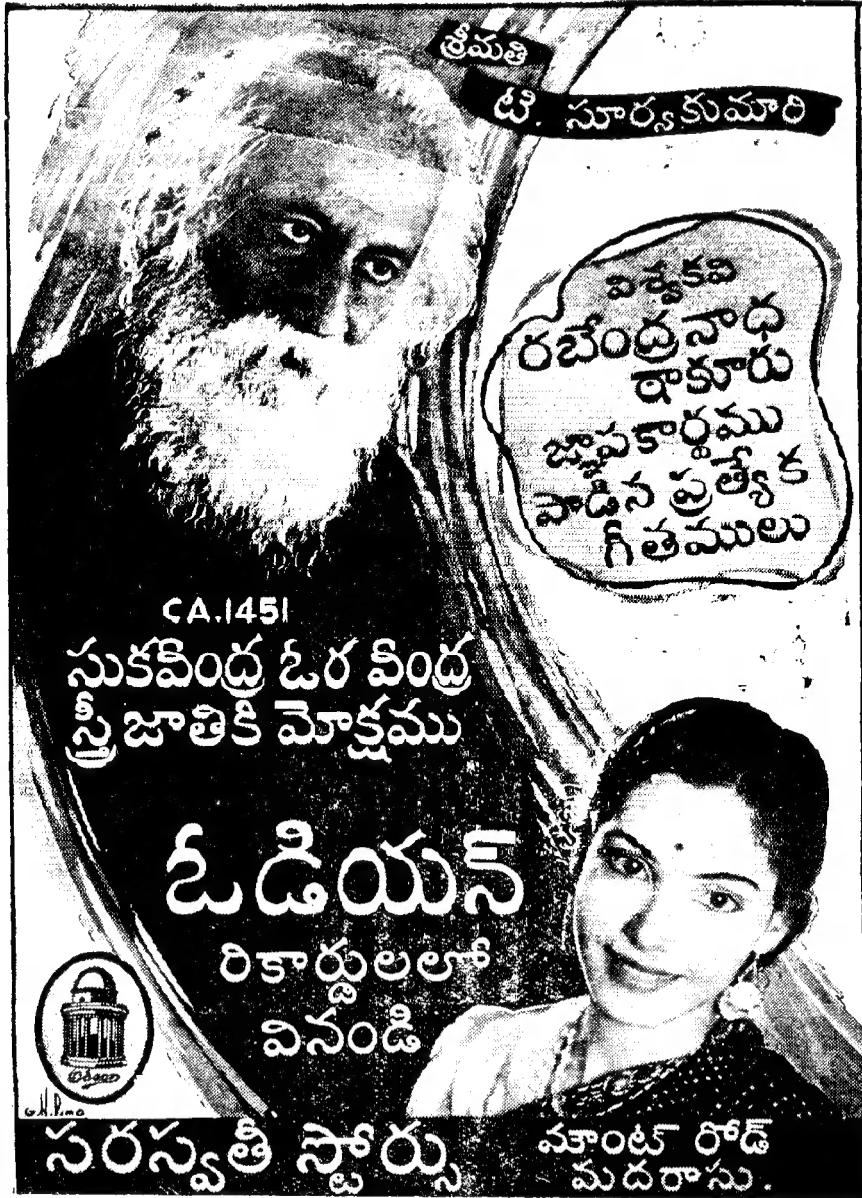
మమత

ప్రెస్ - కె.నాగభూషణం

సంక్రాంతిపండుగనాడు, సకుటుంబముతో విని ఆనందించండి.

తీమతి
టీ. సూర్యకుమారి

విశ్వకవి
రబేంద్రనాథ
థాకూరు
జ్ఞాపకార్థము
పాడిన ప్రత్యేక
గీతములు

CA.1451
సుకవింద్ర ఓర వింద్ర
స్రీ జాతికి మోక్షము

ఓడియన్
రికార్డులలో
వినండి

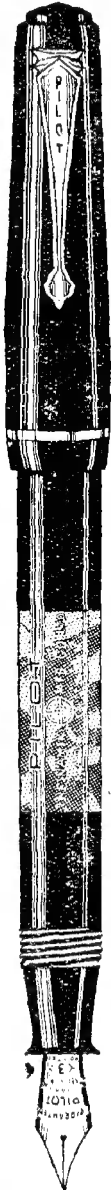
సరస్వతి స్టోర్సు మాంట్ రోడ్
మదరాసు.

గ్రామోఫోను డిలర్లందరి దగ్గర చొరకును.

వైలట్

నీవు వైలట్ ఫవుంటెన్ కలాన్నే ఎందుకు ఎన్నుకోవాలి ?

పద్ధతిలో, ఆకారంలో, అన్నిటికంటే ముఖ్యంగా ఖరీదులో సరిగ్గా నీ కోరికను తీర్చుటగా వైలట్ వుంటుంది. మార్కెట్టులోవున్న ఖరీదుగల కలాన్ని మించి వుంటుంది. లోపల ఎంత సిరావుందో కనిపిస్తూవుండడంవల్లా, పాళీ యొక్క మంచి పనితీరునవల్లా, సాఫీగా వ్రాయడంవల్లా ఈ కలాన్ని ఉపయోగించేవారు చాలా ఆమోదితులవుతారు.

రంగుల కరపత్రానికి వ్రాయండి

ఈ కలానికి పెద్ద పంపిణీదారులయిన జలాల్ అండ్ సన్స్ వద్ద ఒక వైలట్ కలాన్ని కొనండి

JALAL & SONS

46 రట్టన్ బజారు, మద్రాసు.

(బ్రాంచిలు :

189 మాంబోరోడ్, {
మద్రాసు. }

{ 1242/1 అబిద్ రోడ్,
హైదరాబాదు (డక్కన్).

రూ 8-8-0

ఆంధ్రభూమి

సంపుటం : ౧౦.

వృష, పుష్యము : జనవరి, 1942.

సంచిక : 3.

సంపాదకీయసమాలోచన

శ్రీ

నాటక కళాపరిషత్తు దేశంబకు ఆఖరువారంలో శ్రీ డి. వి. సుబ్బారావుగారి ఆధ్వర్యతను మదరాసు లో కూడిన పదకొండవ నాటక కళాపరిషత్తు అనేకవిధాల ప్రశంసనీయమైవుంది. ఆంధ్ర దేశంలోని వివిధ ప్రాంతాల్లో నాటక కళాభిజ్ఞులతో పనిచేస్తున్న నాటక సంఘాలను ఆహ్వానించి వానిచే వివిధరీతుల నాటకాలు ఆడించడం నిజంగా మెచ్చుతగిన విషయం. కళాభిజ్ఞుల కాపురపు కాణాచి ఐన మదరాసులో ఆ నాటక సంఘాలకు ప్రదర్శనభాగ్యం లభింపజేయడం బాగా సముచితమైవుంది. ప్రదిర్శన మైన నాటకాలకు పరిశుభల నేర్పరచి వారి ఆమోదాన్ని పొందిన నాటకాన్ని ఆడిన నటకులకు బహుమతుల నిచ్చారు. అంతేకాదు. ఈయేడు నాటకకళాపరిషత్తు వారు ఒక సుప్రసిద్ధ నాటక కారుని, ఒక సుప్రసిద్ధ సటిని సన్మానించారు. నాటక కారుడుగా, నటకుడుగా ఆంధ్రలోకంలో వీనుమిగిలిన శ్రీ బలిశేషల్లి లక్ష్మీకాంత కవిగారి పష్టిపూర్తి మహోత్సవాన్ని నిర్వహించి ఈయేట నాటకకళాపరిషత్తువారు ఉచితజ్జుల మున్నసల సందినారు. నాటకకళాపరిషత్తువారిచే సన్మానమందిన నటి శ్రీమతి కన్నాంబ. నాటకాలలో నూ, సినిమాలలోనూకూడా వేషధారణంచేసి, చేస్తూ ఆమెపేరు కెక్కివుంది. ఈ ఆంధ్రనటి తమిళ సినిమారంగమునకూడా ప్రవేశించి అరవల జేతలు

అందుకొని ఆంధ్రకీర్తిని విస్తరింపచేస్తూవుంది. అట్టి సట్టువరాలిని సన్మానించి నాటక కళాపరిషత్తువారు ఆమెకు నాటకకళావిశారద అనే బిరుదాన్ని ఈ యేడం నాటకలో కానికి మోదావహ విషయం కాగలదు. ఇన్ని మోదావహ విషయాల్ని చేశాను కదా అని నాటకకళాపరిషత్తు తిరిగి యధారీతిని నిద్రాణం కాకూడదు. మాద్యప్టిలో నాటకకళాపరిషత్తు నిర్వహింపవలసిన ప్రధాన కార్యముకటి వున్నది. అది ఏమిటంటే ఆధునిక పరికరాలతో కూడిన ఆదర్శప్రాయమైన నాటకశాలను ఒకదానిని మదరాసులో నెలకొల్పడం. అట్టిది ఒకటి నెలకొల్పబడిననాడు ఆంధ్రనాటక కళాపరిషత్తుకు స్థిరత్వం ఏర్పడుతుంది. ఆ నాటకశాలకు అనుబంధితమైన నాటకకళాపరిషత్తువారి శాశ్వత కార్యస్థానం నెలకొనవచ్చు. కాబట్టి ఈయేటి నాటకకళాపరిషత్తు కార్యనిర్వాహక వర్గమువారు అట్టి నాటకశాల నిర్మాణంకోసము విశేషంగాకృషిచేసి కృతకృత్యులు కావడం వాంఛనీయం. నటనటీ భృందంతోను నాటకాభిమానులతోను నిండియున్న మదరాసు మహానగరంలో నాటకకళాపరిషత్తువారి శాశ్వత కార్యస్థానం నెలకొల్పడమే కాకుండా యువతీ యువకులకు నాటకకళనుగురించి శిక్షణ కొనసాగే విద్యాలయాన్ని కూడా స్థాపించాలని మాకోరిక. నటనటీ భృందము నాటక సమాజాలూ కొంచెం శ్రద్ధవహిస్తే అది

సులభసాధ్యమని మావిశ్వాసం. ఇప్పుడు మదరాసులోవున్న సుప్రసిద్ధ నటనటీ భృందము ఒక సంఘంగా ఏర్పడి సామ్యకళాపరిషత్ కు మదరాసు శాఖగా కార్యక్రమమునకు కడంగుదురని ఆశించుచున్నాము.

అఖిల భారత సంస్థలలో ఆంధ్రులకు మహిళాసభ. అర్హత నం లేకున్నదని మనం తిరుచు వాపోతూవుంటాము. కాని ఆ అఖిల భారత సంస్థల నిర్వహణానికి మనం ఎంతవరకు దోహదమిస్తున్నాము అనే విషయాన్ని గురించి మనం ఆత్మపరీక్ష చేసుకోము. ఒక్కసారి తప్ప ఆంధ్రుడెవ్వడూ అఖిలభారత కాంగ్రెస్ కు అధ్యక్షత వహించలేదని కించపడతాము. కాని కాకినాడలో తప్ప మరి ఒక్కసారి ఎప్పుడూ కాంగ్రెస్ ను మనం

ఆహ్వానించి వుండకపోవడాన్ని మనం విస్మరిస్తాము. అఖిలభారత సంస్థల్లో మనం ఎక్కువ పలుకుబడి సంపాదించాలంటే మనం ఎక్కువ త్యాగాన్ని చూపుతూ వాని నిర్వహణలో ఎక్కువ బాధ్యత వహించాలి. ఈ సత్యాన్ని ఆంధ్రపురుషులకంటే ఆంధ్ర స్త్రీలు బాగా గ్రహించినట్లు కనిపిస్తుంది. అఖిల భారత కాంగ్రెస్ ను ఆసంస్థ పుట్టిన ఎన్నాళ్ళోకాని మన పురుషులు తెనుగుదేశానికి ఆహ్వానించలేదు. మన స్త్రీలు అట్లా కాక అఖిలభారత మహిళాసంస్థను ఆ సంస్థకు ఇంకా మైనారిటీ దాటకుండానే ఈయేడు కాకినాడకు ఆహ్వానించారు. మన స్త్రీలు చేసిన ఈ కార్యచరణ మాన్యమైవుంది. మాన్యమైన ఈ కార్యనిర్వహణభారం విశేషంగా వహించిన ఆంధ్ర రమణీమణి శ్రీ పితాపురము యువరాణీబారు. ఆమెకు ఆంధ్రభూమి హృదయపూర్వకమైన ప్రశంసలను తెలుపుకుంటావుంది.

అశోకా ఆమ్లా హేర్ ఆయిల్

(ఇతర దేశములలోకూడా విరివిగా ఉపయోగింప బడుచున్నది)

ఆమెయొక్క కేశసౌభాగ్యమును, నీలకుంఠలములను చూడుడు! యెంత మనోహరము! ఆరోగ్యమైన నీలకుంఠలములు, స్త్రీలకు ఆకర్షణీయమైన సౌందర్యమును కలిగించును. ఆ కేశ సంపదను ఆమెకు అశోకా ఆమ్లా హేరాయల్ ప్రసాదించినదే. మీరేల పొందవూడదు? ఇయ్యది-కనకము లికలు ఆమలక, భృంగ, బ్రహ్మ - యిత్యాది అపూర్వకన స్వతులవల్లను, వట్టివేరు, కేతకి, చందన, గులాబి మొదలగు సుగంధద్రవ్యములతోను, సక్రమముగా తయారైనది. గాన యిది శిరోజములను పోషించుటయందును, మెదడునకు చల్లదనము, శాంతి నిచ్చుటయందును మాత్రమే కాక మనోహరమగు పరిమళమును గలది. ఒక పర్యాయము ఉపయోగించి జూడుడు. నకలు రకములు కొని మోసపోవద్దు.

వెల పెద్దబుడ్డి 1-2-0

చిన్నబుడ్డి 0-12-0

విజయా కెమికల్స్, మద్రాసు.

దరిద్రంలో కవిత్వం

[చిన్న కథ]

‘బీదకవుల రచనలు కారుచౌకలో కొట్టేస్తూ... బూర పెంచేసుకుని... ఇవాళ ఎలా అలంకరించాలో కొట్టు! గుమ్మంముందు కదలిస్తూ భాల్లో దుర్భోజనంతో కృశించి మడిసిన బీదకవుల కంకాళాలు... గుమ్మాలకు కట్టిన ఆకుతోరణాల్లో పేదకవుల ఆకలిపేగులు...’

రచయిత :

పురాణం కుమారరాఘవశాస్త్రి, బి.యె.

విజయదశమినాడు—

మామూలుగా ఆరుగంటలు కాక ముందే లేచి, చంటిదాన్ని భర్తమంచం మీదికి మార్చి, తన పక్క చుట్టేసుకుని, పాచి పనుల్లో నిమగ్న అయింది సరస్వతి.

ఏడుగంటలు ఆయాక, ఆతనికి మెలకువ రాగానే— అంతకుముందే పసిది లేచి ఎంతనేపయిందో మరి—పక్కనే కూచుని, ముక్కు, చెవో పట్టిపీకుతూ, బలిలిలి కేకలు వేస్తూ, తిన్న లేపటానికి తంటాలు పడుతూండటం చూచాడు. అతడు కండ్లు తెరవగానే ఆ పిచ్చి పాపాయిముఖం ఇంతై—నోరంతా దాకలాగ తెరచి—కింది వరసలో వచ్చిన రెండుపళ్ళూ ఆందం చిలువతూంటే—

ఎన్ని జన్మల బాంధవ్యమో పులకరించేట్టుగా ప్రహసించింది.

పెల్లకిల పడుకున్నవాడు లేవకండానే, మీది కెగబ్రాకి వస్తోన్న పసిదాన్ని గుండెలమీది కత్తి కూచోబెట్టి పట్టుకున్నాడు.

ఏమి చిలిపితనం! కొంటెపిల్ల! క్షణం నేపు ఊరకుండదు కద! రెండు కాళ్ళూ తీసుకొచ్చి తండ్రిముఖాన పెట్టచ్చు? ముందుకు వాలి ఆయనజుట్టు పీకుతూ, చెంపలు రక్కుతూ నానా అల్లరి చేస్తోంది. ఇంత అవమానం జరుగుతున్నా అతిడు ఉప్పొంగి పోతున్నాడు. దాని చిలిపి కేకలను కనరుకోలేం? వాటిల్లో స్పష్టమౌందర్యాన్ని గురించిన ప్రకృతి మాత గానం వింటున్నాడా?

కన్నులు బాగా తెరిపిడి పడ్డా— ఇంకా బాహ్యప్రపంచం చూడక

ముందే—ఆ పసినిసుగు పుట్టించిన వేరే ఒక ఆనిర్వచనీయ-ఆనందమయ-అమృత ప్రవాహంలో మునుకలు వేస్తూ - నిద్రా జాగ్రదవస్థల తారతమ్యం తెలీనిశీతిలో- ఆర్మి కిందైన భోజనానికికూడా మొగం వాచిన బీదకవి నన్ననంగలే మరచి పోయి—తానుకూడా నిలువునా ఒక పసిపాప అయిపోతూ ఉన్న ఆ దివ్య ముహూర్తాన—

‘అయ్యో కూతుళ్ళకు ఎంత పొజ్జి క్రిందోకూడా తెలీటం లేదు; ఇక లేవచ్చు. మీరు దబ్బుర తలంటి పోసుకుని బాబాయకల్కి రావాలి కూడాను,’ అంటూ మెల్లాలో సరస్వతి పిల్లదానికి ఉగ్గు పెట్టేందుకు గూటిలోనించి ఆముదంగిన్న తీవ్రా కనిపించింది ఆతనికి.

మధురగానంలో ఆపశ్రుతి!

ఉగ్గిన్నె కిందబెట్టి సరస్వతి వచ్చి తండ్రివగ్గరి పిల్లదాన్ని తీసుకొచ్చేసింది.

అతడు మంచంమీద లేచికూచుని, కిటికీగుండా ఆకాశాన బారడెక్కి వచ్చిన సూర్యబింబాన్ని చూచాడు.

తరువాత మంచందగ్గరే ముక్కొలిపీటమీద—తను రాత్రి ఆరంభించి, సగంరాసి, ఆపివేసిన కథ ఉన్న కాగితాలు కనిపించివున్నాయి. పక్కనే సిరాలేని ప్లాంట్ కలం, దాన్ని మళ్ళీ ఏ స్నేహితుడింటికో తీసికెళ్ళి నింపుకొస్తేనే తిప్పమిగిలిన కథ పూర్తి అయ్యేమార్గంలేను.

మంచంమీదినించి లేచాడు. ఆ వాలు గుగ్గోడలకూ చిక్కితే, గాంధీశీపటం, ఆచార్యబాబాయూ— ఆకలారమున్న పక్షణంలోని వాత్సల్యం, దరహాసంలోని ప్రసన్నత్వం—ఈ ఒక్క ఉదయమే కాక, ప్రతి ఉదయమూ—ఆదీని కొక

అపూర్వ సహనశక్తిని ప్రసాదిస్తూనే ఉన్నది.

పటం పక్కనే వంకలకు తగిలించి మాసిపోయిన చొక్కాలూ, పంచలూను. ఇంటికి వెళ్ళి, బ'మాలి పిల్లినా రావటంలేదు చాకలివెధవ. ఒక్క నేల జీతం బకాయి పడ్డంనుకే ఏమి ఇబ్బంది పెడుతున్నాడు! ఇవారే పండగరోజున ఒక్క ఇశ్రీయోక్కూడా లేనట్టుండే!

అవతల—పిల్లకు ఉగ్గపోనేమందు చిటికవేసి ఏడిపించింది తల్లి.

ఏ స్వర్ణ సౌధంనుంచో మెట్టుమెట్టునా జరుగజారుతూ వచ్చి వాస్తవిక ప్రపంచంలో బొక్కబొర్లపడ్డాడు ఆ కవికుమారుడు.

కిలోర్ అన్నవాడు తానే ననీ, ఇంతకుముందే నిద్రలేచాననీ తన్ను తాను తెలిసికొన్నాడు.

2

దొడ్లో ముఖం కడుక్కుంటూ కూచున్నాడు కిలోర్.

పిల్లకు ఉగ్గపోనీ, ఏడుపు సమదాయించి, మాడుకు అముదంపెట్టి, పాలిస్తూ కూచుంది మల్లాలో సరస్వతి.

'ఇవారే పిల్లకు పాలడబ్బా కొనుక్కురావాలండీ! ... 'మనకు విద్యుంకుడా అయినాయాయ; ఈపూట కోస్తాయేమా, అంతే'... 'ఇవారే పండగపూట ఒక్క కూరగాయకూడా లేదు ఇంట్లో'... 'సరేగానండీ, ఎన్నియార్లు చెప్పినా ఒక్క చొక్కానుడ్డేవా తీసుకురావారే? పండగరోజులలో పిల్లదానికి వెధవ పాతచొక్కాలు తొడగటానికి సిగ్గేస్తుంటేనూ! నే నెలాగూ ఒక రవికగుడ్డ

క్కుడా నోచుకోలేదనుకోండి; పసిదానిఖర్మంకూడా అంతేనా? డబ్బులేదు, డబ్బులేదు, అంటారు. ఇంతకూ దాని రాత...'

సరస్వతీనా ఆ పలికేది? తనభార్యా?...శత్రువా?...ఆమె మాటలేనా అవి?...కత్తిపోటులా?...జేబులో నాలుగో, అయిదో అణాలు మూత్రమే ఉన్నసంగతి స్ఫురణకు తెచ్చుకుంటోన్న కిలోర్ అమాటలు వింటోంటే ఒళ్ళంతా కంపరమై తిన్నట్టుపిస్తోంది.

'నే నెంత గొంతు చిందుకుంటున్నా ఒక్కమాటైనా మాటాడతాకేమో చూడు! అరచి అరచి అదే ఊరుకుంటుందని మీ ఉద్దేశం. అడపిల్లకదా, సామ్యులుచేయించి ఎలాగూ పెట్టలేం; ఇంతకుంచి గుడ్డకూడా లేదే అని నాయేడుపు...'

'ఊరికె గొడవచేయకు, సరస్వతీ! సమయాసమయాలు ఆలోచించవేమిటి? మన మేమీ చక్రవర్తలం కాముకదా! పత్రికవాళ్ళ మనియార్దరుకోసం ఎదురుచూస్తూ ఉన్నాను. బహుశః ఇవారే రావచ్చు. రాగానే పిల్లకూ, నీకు—'

'అయ్యో, భాగ్యం!' 'ఏమిటి అలా గన్నావు?' 'ఏముంది? రానిబాకీలన్నీ మాకింద జమకడుకొంటా రన్నమాట!

'ఎవ్వో ఇవారే తప్పకందా మనియార్దరు వచ్చేస్తుంది. నావి అయిదు కథలు ప్రకటించుకున్నారు. ఉత్తరంకూడా రాకాను.'

'ఇంకా పంపండి, నేనుకుంటారు. మీకైన పోస్టుఖర్చుకూడా రావు. వాళ్ళేం పిచ్చివాళ్ళుకూదు మీకుమల్లే.'

3

సరస్వతి అన్నట్టుగానే—
మధ్యాహ్నం భోజనాలు ఆచూక, పోస్టువాడు రాగానే అత్తరతో 'మనియార్దరు వచ్చిందా?' అని అడిగి, 'లేదండీ' అన్న జవాబుతో వాడిచ్చిన కాన్సు ఒకటి మాత్రం నిరత్యాహంగా అందుకుని, పంక్తి పంక్తికీ గుండె నీరయిపోతూంటే—

వాళ్ళ పత్రిక తరపున రచయితల్ని పురస్కరించటం అలవాటులేదట— అనీ పుత్తరంలో సారాంశం.

పళ్ళు కోరుక్కుంటూ కిలోర్ ఉత్తరాన్ని ఒకమూల గిరాటు వేశాడు. అటూ, ఇటూ నేల మాస్తూ పాదచ్ఛాయలు సాగించాడు. చివరకొగి ఒక గోడకు చెరగిలబడి నిల్చి, కిటికీలోంచి అనంతల శూన్యంలోకి చూస్తూ ఉండి పోయాడు.

ఒక దీర్ఘనిశ్వాసం...

పొద్దున...పోనీ, ఎంతతక్కువకైనా సరే రానీన నవల ఆమ్రేసుకుందాం అని పల్లివరు పుల్లయ్య కొట్టుకు వెళితే... ఇవారే కొత్త దస్త్రం పెడుతూ పూజపాదావుడిలో ఉన్నాడు. బీదకవులరచనలు అతి చాకలో కొట్టేస్తూ...బాగ్రపెంచేసుకుని...ఇవారే ఎలా అలంకరించాడో కొట్టు! గుమ్మంముందు కడగీస్తంభాల్లో దుశ్శోభనంతో కృశించి మడిసిన బీదకవుల కలకాలాలు...గుమ్మాలకు కట్టిన ఆకుతోరణాల్లో పెదకవుల ఆకలిచేగులు...లోపల పెద్దధన లక్ష్మీ విగ్రహం ఎంత, విజయగర్వంతో చూస్తోంది ఆ చుట్టూ బీదవాల్లో బంధింపబడివున్న సరస్వతివైపు. చీ అమకుని

తిరిగి వచ్చేకాదు పుల్లయ్యతో మాటాడకండానే. ఇక నొక్క ఆశ ఉండే; అదికూడా ఆ ఉత్తరంతో అంతరించింది.

రచియితల్ని పురస్కరించటం ఆచారం లేదట! ఎందుకుంటుంది!...

చీ, తెలుగుదేశంలో పుట్టటమే తప్ప. అందులో రచయితకావటం పురాకృత పాపపరిపాకం. తెలిసికూడా ఆ వ్యాపారాన్నే అంటిపెట్టుకుని ఉండటం వట్టి బుద్ధితక్కువపని.

కోర్కెదృష్టి అక్కడి మక్కాలి పీటమీది తన సగంరాసిన కథ ఉన్న కాగితాలమీదికి ప్రసరించింది. ముందుకు వడిచి అవి చేతిలోకి తీసుకున్నాడు. —

పైపా విలువకూడా చేయనప్పుడు ఎందుకీ రచన? చింపి పారేస్తాను. ఇవాలనిచీ అత్త్రసన్యాసం.

వద్దు, వద్దు; అంతపనే? నీకు చేతకాదు. పోతనకాలంనాటినించీ దారిద్ర్యాంధకారమహారాలలోనే ఆధ్యాత్మికపు వెలుగులు చిమ్ముతూ వస్తున్నాను. నన్ను చిదిమివేయలేవు—అంటూ సృష్టికర్తకుమారుడా ఆశలు కల్పించే చిరునవ్వు చిలుకుతూ ఉత్తమకళాసరస్వతి ఆ కాగితాలలోంచి తొంగి మాస్తోంది.

చక్రవర్తికూడా దొరకని అనంబాన్ని తనకోసం విరివిగా పండిస్తోన్న సాండర్బరాశి! ఆమెపై చెయి చేసుకో

గలడా కోర్కె? కాగితాలు వక్షాన వాత్తుకుంటూ, కన్ను లరమోడ్చి, తలపై కెత్తాడు.

మధుర మందహాసం కురిపిస్తున్నాడు గోడమీది దరిద్రనారాయణమూర్తి.

౪

వంటయింటిపనులు ముగించుకుని వస్తూ 'ఏమండీ! మనిమూర్ఖునిచ్చిందా?' అంటోంది భార్య.

ఆ ప్రశ్నతో కోర్కెకు పొళ్ళుప్పులు మన్నది. మనోవిధిలో మెరసిన తన ఆరాధ్యదైవతం, కళాసరస్వతి ప్రసన్న వదనం తిలోహితమై... ఎదుట ప్రశ్నకు మయింది భార్య సరస్వతి.

పండ్లకులకు మాత్రమే

వాత్సల్యమున కామసూత్రములు

యశోధరుని జయమంగళ వ్యాఖ్యయు, మూలసూత్రములును తేటతెల్లమగు ఆంధ్రవివరణయు, విశేషాంశములు, పీఠికతో సహా శ్రీ పంచాంగుల ఆదినారాయణశాస్త్రిగారిచే కూర్చబడిన పెద్దపైజున 800 పుటలుగల గ్రంథము- కామపురుషార్థమును గురించిన అన్ని సంగతులు గలవు.

రెండవ కూర్పు — రు 10-0-0 — పోస్టుఖర్చులు ప్రత్యేకము.

గ్రంథము విలువయును, యోగ్యతయును ఆంధ్రదేశమునందలి ప్రతియొక్కరును ఎఱింగియుండుటచేతను దీనిని గుఱించి విశేషించి వ్రాయనవసర ముండదు. విద్వాంసులు, భాషాపారిశ్రామికులు, చారిత్రికాశ్లేషణముచేయు శాస్త్రజ్ఞులు తప్ప ఇతరుల కెవ్వరికిని ఎంతయూర్థము నొసంగినను ఈ గ్రంథమును విశ్రయించుటగాని, మఱి ఇతరవిధములగాని ఁయము. గ్రంథమును చక్కగా సంరిక్షించుకొని దుర్వినియోగమునకుఁ బాఠియమని వాగ్ధతములకముగా పూచీనిచ్చువారు మాత్రమే ఈగ్రంథము కొఱకై అర్హులను పంపవలెను. పాఠశాలలు, కళాశాలలు మొదలైనవాటిలో చదువు విద్యార్థులును; స్త్రీలును; గ్రంథమునుగాని, గ్రంథస్థములను విషయములనుగాని సంరక్షణచేసికొఁ బాలని ఇతరులును ఈ గ్రంథమునకు అర్హుల పంపవలరు.

ఆంధ్రభూమి బుక్కు డి పో, వే వే రి, మదరాసు.

చేతిలోని కాగితాల్ని తిరిగి ముక్కాల్పిటమీద పెట్టేస్తున్నాడు కోర్.

‘మాటాడలేం? మనియార్డగొచ్చిందా?’

వెధవ ప్రశ్న! ఈ ప్రశ్నను ఎవరికొకరికి ఉంటుందని పోస్తున్నాడు వచ్చి వెళ్ళినప్పుడే ఫిక్కరు పడ్డాడు. ఏమి సమాధానం చెప్పి, ముప్ప తప్పించుకోవాలో ఇంతవరకూ పాలుపోవటంలేదు.

నొక్కు జలదరింపజేసే ప్రశ్న! ఏం, ఇప్పుడొచ్చి ఈ సరస్వతి ఆ ప్రశ్నే పదే పదే అడక్కుపోతే? ఏం ముందుకు పోతోందని?

‘చెప్పలేమిటండీ, ఎన్నిసార్లు గుతున్నాను!’

అదిగో మళ్ళీ... జవాబు చెప్పలేదని ఊరుకుంటుండేమా చూడు! ఎందుకు రుకుంటుంది? ప్రాజాబు తోడేస్తుందిగాని. నా దారిద్ర్యాన్ని నామందు బట్టబయలుగా, అతివికృతరూపంలో, ప్రదర్శించి—సంసారం ఈదలేని నా అసమర్థతను నాకు స్ఫురింపజేస్తూ—ఆత్మహత్యనే ప్రబోధిస్తూ—నేను చచ్చే వరకూ ఊరుకోదు.

‘ఇంకా పోస్తున్నాడు రాతేవా?’

‘అప్పుడే వచ్చాడాయో?’—అని వొండరగా అనేసి కాస్త ఊపిరి పీల్చుకోగలిగాడు కోర్.

‘అసంగతే చెప్పేయకూడదా? అలా బెల్లంకొట్టిన రాయిలాగ ఉండకపోతే, మీదంతా తమాషా అండీ!...అరే, ఆ వుత్తరం ఎక్కడిది మరి?’—ఆ మూల ఉత్తరంమీద ఆమెదృష్టి పడనేపడ్డది.

‘అదా? నిన్న వచ్చిన ఉత్తరం కామాల్లే’ అంటూ ఉత్తరీయం వంకెమీది నించి తీసి బుజాన వేస్తున్నాడు.

ఇంకా తా నక్కడే ఉంటే చాలా గ్రంథం పెరిగే అవకాశాలున్నై. ఆమె ఉత్తరం చదివేసిందంటే, ‘అరే నేచి ప్లానుకాదు’ అని విజయపతాకం ఎత్తుతుంది. ఓడిపోయిన రాజులాగ గడ్డికరుస్తూ తాను ఆమెముందు...ఉహూ, సహించలేదు. అదికాక తానబద్ధం అడాడు. దానిమీద అవిడ వ్యాఖ్యానం చేస్తుంది. ఎప్పుడూ ఇలాగే అబద్ధాలాడే వాణ్ణిలాగే మాటాడేస్తుంది. ఆనా డిల్లా—ఈనా డిల్లా—అని ఎప్పుడైతే ప్లాటి విషయాలో తప్పుకొస్తుంది—ఓ, చాలా సంగతు లొస్తాయి...

సరస్వతి ఉత్తరం అందుకుని పూర్తిగా చదివేసింది. ‘నాతోకూడా అబద్ధాలెందుకండీ!’ అంటూ వెనక్కు తిప్పింది ముఖం.

కాని ఏడీ కోర్! చరచరా ఏధి గుమ్యంవద్దకు వచ్చింది సరస్వతి. కోర్ అప్పుడే సందు మలుపు తిరుగుతున్నాడు.

సరస్వతి కన్నులు చెమ్మగిల్లినవి.

డబ్బుకు భర్తను వొత్తిడిచేయటం తప్పే. ఇక నెప్పడూ చేయనని నిశ్చయించుకుంది. కాని మరి యిల్లు గడక తమో! అది తీగని గమస్యగానే ఉండి పోయింది.

లోపల...గదిలోకి పాకివచ్చి తలత్తి గాంధీబొమ్మకేసి చూస్తూ, ఏవో అర్థంకాని ఆనందంతో జరిదిలికలు వేస్తున్న పాప తల్లిరుఖ్యానికి ఉపశమనం చెప్పింది.

కథలపుస్తకాలు

కారుణ్యం	0 4 0
—కొడవటిగంటి కుటుంబరావు	
హుస్ టులెట్	0 4 0
—సిల్లలమరి బాలకృష్ణశాస్త్రి	
స్వగతం	0 4 0
—కొడవటిగంటి కుటుంబరావు	
కలికి	0 4 0
—బొడ్డు బాపిరాజు	
బ్రాహ్మణీకం	0 4 0
—గుడిపాటి వెంకటచలం	
యువ కథావళి	0 4 0
—వివిధ రచయితలు	
ఇల్లరికం	0 4 0
—కొడవటిగంటి కుటుంబరావు	
పాంచజన్యం	0 6 0
—చక్రపాణి	
బడదీడి	0 4 0
—చక్రపాణి	
త్రిగోచన కవిరాజు	0 6 0
—చక్రపాణి	
గళ్లచీర (9 కథలు)	0 8 0
—పురాణం కుమారరాఘవశాస్త్రి	
ఉద్యానం (5 కథలు)	0 5 0
—పురాణం కుమారరాఘవశాస్త్రి	

[పోస్టు ఖర్చులు ప్రత్యేకము]

ఆంధ్రభూమి బుక్ డిపో
వేపేరి మదరాసు.

సు
బ
బ
స
ర
ర
స
ము

ఖరోగముల

లన బాధపడు అన్ని వ

ములవారు వేటూరి,

దరశాస్త్రిగారి సువర్ణ సుం

ర రసమును వాడిన, శరీ

మునకు బంగా

మువలె కాంతిగలిగి

వా వ్యాధులన్నియు నిర్మూల

కాగలవని విన్నవించు

మీ విశ్వాసపాత్రులు

ఆర్ధరసాయనశాల,

ముక్త్యాల (కృష్ణా.)

‘ఏం? చెప్తా!’

[చిన్న కథ]

—‘నా పుట్టింటి వంశానికి వాడు ఒక్కడున్నాడు. వాడు ఎంత నీచుడోనా కాసియండి. వాడు నాగహాదయడు.’ అని కంట నీరెట్టుకుండి లలిత—

రచయిత :

జనస్వామి కోదండరామశాస్త్రి

మాటామంచి ముచ్చటిస్తూ మాటలనుధ్యస ఆగి అతాత్తుగా స్ఫురణకువచ్చినట్టుగా ‘ఇందాకిటి నుంచి చెప్పటం మరిచాను. లలితా! నిన్న సాయంకాలం మీ మామయ్యకు నెల్లూరు రైల్వేస్టేషన్లో మన రంగారావు కన్వింపాడట.’ అని అంది సుబ్బమ్మ.

‘ఎంతకాలానికి విన్నాను, అత్తయ్యా! మా అన్నయ్యనుగురించి! వాణ్ని తలుచుకుంటే నాకు ఆపుకోలేని దుఃఖంవస్తుంది’ అంది లలిత కనుకొలుకుల్నుంచి బారుతూన్న బలకణములను చీరెకొంగుతో తుడుచుకుంటూ.

‘అవునమ్మా... సీతోడు...నీ పుట్టిల్లు. సగం రక్తాన్ని పంచుకుని పుట్టినవాడు. పెళ్ళి అయివుంటే యీసరికి నలుగురుపిల్లలతోడి ఏ

మీనాన్నగారిపేరు మళ్ళీ పైకితీసుకొచ్చేవాడుకాడా? తల్చుకుంటే నాగుండెల్లో ఏమిటోగా వుంటుంది. చిన్నప్పడు ఆపిల్లవాడు ఎంత బుద్ధిమంతుడుగావుండేవాడా?’ అంది నాలిక విచారంగా చప్పరిస్తూ.

‘అత్తయ్యా! మా అన్నయ్యని గూర్చిన విశేషాలు యింకా ఏమైనా చెప్పారా? మామయ్య—’

‘రాత్రి భోజనంచేస్తూ ఏదో మాటవరసగా యీ ఒక్కమాటా అని వూరుకున్నారు, నేను తిరిచి అడగనూలేదు—’

‘మామయ్య వచ్చినాక కనుక్కో.’

‘అడుగుతాను. ఏంచెప్తారో; ఏమో? ఆపిల్లవాడిపై ఆయనకు అమితకోపం. తన ఆస్థినంతనీ ముంచుకోవడమే గాకుండా, చిన్నప్ప

ట్నుంచి పెంచిన ప్రేమవల్ల నాలుగువేల అప్పకు జామీనుంటే దాన్ని తన నెత్తిమీదకే తోసేశాడని...’

‘అది వాడు బుద్ధిపూర్వకంగా చేసినపని కాదమ్మా, అత్తయ్యా! చివరకు ఏకొంచెం ఆస్థిమిగిలినా మీ అప్పకిందకట్టి నమస్కారం పెట్టి వూరుకునేవాడు. తుపానులో వూపిరిపీల్చుకోడానికి వాడికే శక్యం కాకపోయింది.’

‘నిజమే. ఆ అప్పలవాళ్ళ బల్లె పుపోట్లకు తాళలేక కోర్టులో దివాలా అన్నాడు. పోనిద్దురూ, మనచేతులలో పెరిగి పెద్దవాడైన ఆ పిల్లవాడు మనసామ్మ అంత మాత్రమైనా తినడానికి అర్హుడు కాడా అని నేను ఎంతో నచ్చచెపుతూంటాను. కాని అతనిమాట ఎత్తితేసరి ఆయన కట్టుబుస్సులాడుతూంటారు.’

‘అరుగో, మామయ్య వస్తున్నారు.’ అని అంటూ లలిత గుమ్మనికి పక్కగా తొలిగి నిల్చున్నది.

సుబ్బమధర్త తన చేతికట్టతో భూమిని బలంగా గుద్దుతూ చరచరా లోపలకు వెళ్ళాడు.

‘అత్తయ్యా! అడగ వూ?’ అన్నది లలిత సుబ్బమ్మకు మాత్రమే వినిపించే కంఠధ్వనిలో.

‘ఆగు, ఆగు.’ అని చేతులతో సంజ్ఞ చేస్తూ సుబ్బమ్మ గదిద్వారంలోకి వచ్చి నిలబడ్డది. భర్త

షర్టూ, పుత్తరీయమూతీసి స్టాండు కురిగిలించి ఈజీచైర్లో కూలబడు తూండగా ‘అయితే, నిన్నసాయం కాలం మీకు రంగారావు కన్పించాడంటికదూ?...’

మాట పూర్తిగాకమునుపే ఆయన అడ్డుతెగిలి ‘ఊ! అయితే...’ అని అన్నాడు చీత్కారంగా.

‘ఆఁ, ఏమీలేదు. నేను యీ మాట అంటేనూ, రక్తస్పృశకదూ, లలిత అతన్ని గురించి యింకా ఏమైనా విశేషాలు తెలుసు నేమో అడగమని...’

‘ఏమో? నాకేం తెలియవు, నెల్లూరుప్రేషన్లో కన్పించి మాట్లాడకుండా పక్కకు తొలిగిపోయాడు. మాట్లాడటానికి ముఖం చెల్లొద్దూ?’

లలిత కళ్ళ కొలుకుల్లో నీగు నిండింది: దుఃఖావేశంతో ఆలేత ముఖం ఒణికిపోతోంది. ‘అత్తయ్యా! వెళుతున్నాను. వాగు ఆఫీసునుంచి ఒచ్చేవేళే అయింది’ అని కన్నీటిని చేతివేళ్ళతో తుడుచుకుంటూ గుమ్మందాటింది.

‘పాపం! వెట్టిపిల్ల. ఎప్పుడూ

అతనిమాట చెప్పకని కంటనీరెట్టు కుంటుంది.’ అంది సుబ్బమ్మ బాలిగా.

‘ఎందుకూ కంటనీరు? తన కాపరం తను లక్షణంగా చేసుకోక-’

‘ఏంమాటలండీ! అతని విషయమై మీకుమాత్రం విచారంలేదనా? అట్లా మాట్లాడతారుగాని..’

‘ఆఁ, వుండి ఏం చెయ్యడం, అంది రోకపోతే...’ ఆయన కంఠస్వరంలోని పదును కరిగిపోయింది. పెంచిన ప్రేమ స్పృహయంలో పొంగి పొరలింది.

౨

ప్రాక్తనభారతంలో వాయువిమానాలు

1881 మార్చి మాసపు థియేట్రోసాఫిస్టు పత్రికలో కల్చల్ ఆల్ కాల్ ప్రాక్తన హిందూదేశంలోని వాయువిమానాల్ని గురించి ఇట్లా వ్రాస్తున్నాడు :

ప్రాచీనకాలపు హిందువులు విమానయానాన్ని, విమానయంత్రాన్ని ఎరుగుదురు. విమానవిద్యలో వారు కూలంకష ప్రజ్ఞాధురీణులై వుండిరి.

రామాయణంలో శుక్ష్మకవిమాన ప్రస్తావనకలదు. శుక్ష్మకవిమానం కుచేరుడుది. కుచేరుడికి ఆది బ్రహ్మ ఇచ్చాడు. కుచేరుడివద్దనుంచి దానిని రావణుడు లాక్కున్నాడు. రావణున్ని చంపిన తరవాత రామచంద్రుడు సీతా లక్ష్మణ సమేతంగా ఆయోధ్యకు వెళ్ళడానికి దానిని ఉపయోగించాడు. ఆయాద దానిని రామచంద్రుడు కుచేరుడికి తిరిగి ఇచ్చివేశాడు. శుక్ష్మకవిమానానికి రత్నవర్ణకమనే పేరు

కూడావుంది. లంకనుంచి బయలుదేరి మధ్యమధ్యను ఆగుతూ ఈవిమానం విరురోజులకు ఆయోధ్యచేతగల భరద్వాజాశ్రమానికి చేరింది.

శుభభారతంలో మరియొక వాయువిమాన ప్రస్తావనకలదు. దానిపేరు ‘శంభక’. ఆది సాల్వగాజుది. శంభకవిమానం ఎగిరే పట్టణంగా వర్ణింపబడింది. కృష్ణుడు ఈ విమానాన్ని ద్వారకయుద్ధంలో ధ్వంసంచేశాడు.

వాల్మీకి రామాయణంలో వరుణకుమారులకు, రావణునకు విమానాలతో ఆకాశయుద్ధం జరిగిందని వర్ణింపబడింది. ఆత్మకుమారుడు, ఇంద్రజిత్తు ఆకాశమీద వాయురథాల్లో కూర్చుని యుద్ధంచేశారనే వర్ణనకూడా వాల్మీకి రామాయణంలో వుంది.

—Rao Bahadur

R. Krishna Rao Bhonsle

లలితభర్త విస్తరిముందు కూర్చొని భోజనంచేస్తున్నాడు. లలిత అతనికి ఎరుగుగా నిల్చునివుంది. ఆమె హృదయం అన్నయ్యనితెల్పుకుంటోంది. కండ్లముందు, నున్నగా అలికి ముగ్గుపెట్టిన నేలపై అన్నయ్యస్వరూపం చిత్రితమై తాండవిస్తోంది. తనని పిలుస్తోంది ఆచుధుర కంఠస్వరం ‘చెల్లీ!...లలితా!...ఎంతకాలమైందమ్మా నిన్ను చూసి ఒక్కసారి నాదగ్గర కూర్చొనిపో. అప్పుడే ఎంత పెద్దదాని వైపోయావ్.’

‘నెయ్యి’ అని ఝాంకారింపు,

లలిత, మనసులోని ఆలోచనలిస్తున్న ఆనందంలోనుంచి తెప్పరిల్లుకుని గబగబా అలమరావద్దకు వెళ్ళి పువ్వుతొట్టితీసి భర్త విస్తర్లో పచ్చడికలిపిన అన్నంపై యంతపుష్ప వడ్డించింది.

'ఇదేమిటి! నెయ్యి అడిగితే పుప్పవేస్తావే!' అని గర్జన.

'అ... లేదు... నుర్చిపోయాను...' అంటూ గబగబా వెళ్ళి నెయ్యి తీసుకువచ్చి వడ్డ న చేసింది.

'కళ్లు అట్లా ఎట్లాగా చింత నిప్పల్లాగా వున్నావే!'

జవాబు లేకపోవడంచూసి 'అ నలుకథ ఏమిటే? ఎప్పుడూ ఏమిటో పరధ్యాన్నంగా వుంటావ్?'

'అబ్బే, లేదండీ.' అంది బలవంతంగా చిరునవ్వును కల్పించుకుంటూ.

'నేను ఆశీసు కెళ్ళిన సమయాల్లో తలుపులు వేసుకుని ఏడుస్తూ కూర్చుంటావా ఏమిటి?' అన్నాడు సరసంగా చిరునవ్వుతో.

'బాగుంది. ఎందుకూ ఏడవడం? కళ్లు బాగా నలవడంవల్ల ఎర్రబడ్డాయిగాని—' అంటూ, వద్దా అని తటపటాయిస్తో ఛప్పున నోరుజారి అన్నది 'మా అన్నయ

నిన్న నెల్లూరులో కన్పించడట మామాయ్యకు.'

ఈమాట విని వినడంతోనే ఆ సహ్యాంచుకుంటూ చిరాకుగా 'ఛన్. వాడిమాట నాముందు ఎత్తకు, వాడికంటే పశువే ఓమా త్రిం నయమనిపిస్తుంది.' అని కేక వేస్తూ భోజనం పూర్తిచేశాడు.

3

రంగారావు కనిపించకుండా పోయిన పథాలుగు సంవత్సరాలకు శలవుగా, ఆసంవత్సరపు సంక్రాంతి పండుగనాడు అతనివద్దనుంచి పోస్టు ద్వారా ఒక పార్సల్ వచ్చింది లలితకు. అందులో సుమారు పాతికి రూపాయల ఖరీదుగల సిల్కుచీర, రెండు జరీ అంచుల రెనికలగుడ్డలూ, చీర మడతలో అయిదు అయిదు రూపాయలనోట్లూ, ఒక చిన్న కాగితపు ముక్కా వున్నాయి. ఆ కాగితపుముక్కలో చక్కని గుండ్రని అక్షరాలతో ఇట్లా వ్రాశి వుంది :

ప్రియమైనవల్లీ!

నా శుభాశీస్సులు, ఇవి నీ పుట్టింటి వంతువారేఖలు.

ఇట్లు,

నీ పుట్టింటి వేలుగు.

రంగారావు ఎడ్రెస్ మాత్రం లేదు. ఏపూర్లో పోస్టుచేశాడో చూద్దామన్నా పోస్టుముద్రర అక్షరాలుకూడా తిన్నగా కన్పించడం లేదు.

కలలు రాకుండా...

నీకు తరుచు కలలు వస్తాయా?

కలలు కలగడానికి నిజమైన కారణ మేమిటో ఇంతవరకు కనుగొనబడలేదు.

అశీర్వము, మలబద్ధము మొదలయినవి కలల రాకకు కారణం కావచ్చు.

పక్క బాగా మెర్రిగావుండడంవల్ల— అన్నంలినడంతోటే నిద్రపోడంవల్ల క్వశ్చాలు రావచ్చు.

కలలు రాకుండా వుండాలంటే—

రాత్రిభోజనం విన రెండుగంటలు దాటితే కాని నిద్రపోకూడదు.

సుశుప్తగా జీర్ణంకాని పదార్థాలు రాత్రిళ్లు తినకండా వుండాలి.

రాత్రి భోజనం వినపిమ్మట కొంత పచారు చేయాలి.

—Tit-Bits

సంతోషంగా ఆచీరే ధరించి భర్తవై పుకు తిరిగి సంతృప్తి సూచకమైన చిరునవ్వుతో 'చూశారా! మా అన్నయ్యపంపించాడు.' అని అంది.

'ఓహో! ఆ ఇన్ సార్ మెంటు పిటీషనువాడే?' అని చీత్కారించు కోటం చూచి లలిత కొంచెంచిన్నబుచ్చుకుంది.

'మామూలుమాటలేగా' అని అనుకుంటూ ఓ అయిదునిముసాలు గడిచిన తర్వాత ఆనందంగా అంగలువేస్తూ మేనమామ ఇంటికి వెళ్ళింది.

'అత్తయ్యా! చూశావా? నా పుట్టింటి పసుపుకుంకుమ.' అని అం

చాయ

*** ఇతర నాటికలు ***

మానవ హృదయాన్ని, మానవ నైజాల్ని ఆతిమనోజ్ఞంగా ప్రదర్శించే నాలుగు నాటికలు.

మూడవ భాగం చివరి ప్రతి.

ఆంధ్రభూమి-వేపేరి-మద్రాసు.

కేశరి

అరక

అమృత

గర్భాశయరోగ నివారిణి

స్త్రీలకు గలుగు ఋతు
శూల, బహిష్టి కాకుం
డుట, అకాల బహిష్టి,
మైల బాసిగాను తక్కువ
గాను పోవుట, కుసుమ
రోగము, సంతాన హీ
నత, రక్తహీనత, మల
బద్ధము, నూతికావా
తము, కీళ్లనొప్పున, అరి
కాళ్లు ఆరచేకులు మం
ట మొదలగు స్త్రీ మగ్గు
వ్యాధులకు కుదుర్చును.

సర్వజ్వర నివారిణి

ఆహార, విహార ఋతు
భేద దోషంబులవలన
అన్నాశయము నంగు
క్రమికుటము చేరి పలు
విధములైన జ్వరములు
సంభవించుచున్నవి.
వాతజ్వరము, పిత్త
జ్వరము, కఫజ్వరము,
సన్నిపాతజ్వరము, మరి
యితర విషసాధ్యగముల
ను కడుపులో ప్లిహనున
జ్వరగర్జము కుదుర్చును.

రక్తశుద్ధి ద్రావకము

రక్తహీనత, మలబద్ధము,
అశీర్ణము, కీళ్లనొప్పులు,
సోమరితనము, మేహ
వ్రణములు, నుఖ సంక
టములు, నిస్సత్తువ,
కడుపులోమంట మొద
లగు వ్యాధులను నివ
రించి శరీరమునకు కొం
తిని ముఖమునకు లేజన్చు
ను యిచ్చును. ఈ యా
షధమువలన నెండిరో
ఆరోగ్యకంకు తెనారు.

కేశరి కుటీరం లిమిటెడ్

రాయపేట :: గుడరాసు.

తెలుగు జిల్లాలకు ఏజంట్లు :

శ్రీ శ్రీ వి.రాం జనరల్ స్టోర్సు, మెయిన్ రోడ్డు - బెడవాడ.

అన్ని మందుల వాపులలోను దొరుకును.

టూ తన అన్నయ్య పంపిన వన్ని
టిసి ఆమెకు చూపింది.

‘విన్నాను, ఇంచాక మార్కెట్
లో కనిపించి మీ మామయ్య
తో మీ ఆయన చెప్పాడట.’

‘అత్తయ్యా! మా అన్నయ్య
జీవితం కొంచెం తేట పడ్డట్లుంది.’

‘ఆతని కేవలమూ! విశేషంగా
చదువుకున్నవాడు. వానాకాలపు
చదువుకూడా కాదు. అవేవో
పెద్దపరిశ్రమలుకూడా ప్యాసై న
వాడు.’

‘ఎం.పి. ఆనర్సు. అత్తయ్యా!
వాడి ప్రారబ్ధకర్మం యిల్లావుంది
గాని లేకపోతే యీసరికి ఏకాలేజి
ప్రొఫెసరుగానోవుండి మూడు వం
దలు సంపాదిస్తూ వుండాల్సింది.’

‘అదీగాక కవిత్వం రాస్తాడట.
పత్రికలు చదివేవాళ్లు ఛళ్ళుని
కథలూ, కవిత్వమూ రాస్తాడని
చెప్పుకుంటారు.’

‘బొమ్మలుకూడా గీస్తాడట
అత్తయ్యా! మొన్న మాపక్కంటి
వారి అమ్మాయి చెప్పింది.’

౪

‘లలితా? ఏంచేస్తున్నావ్?’
అంటూ పక్కంటివారమ్మాయి
మంజరి తలుపుచెక్కలుతోసుకుని
లోపలకు వచ్చింది.

‘ఏంటేదయ్యా, రా. మావా
రిప్పుడే ఆఫీసుకెళ్ళారు.’ అంది మం
చంపై లేచి కూర్చుని.

‘లలితా? యీపేరు చదువు’
అని తన చేతిలోని పుస్తకాన్ని తె

రిచి మొదటిపేజీపైనున్న రచయిత
నామం చూపింది.

లలితా గబగబా చదివేసింది.
‘భాస్వరం రంగారావు’ చదవడం
పూర్తికాగానే ‘ఇదేమిటి! మా
అన్నయ్య’ అని ఆశ్చర్యపడ్డది.

‘ఊ. ఇది చూడూ’ అని రెం
డోపేజీ తిప్పిందిమంజరి. ఆపేజీపై
పెద్దపెద్ద అక్షరాలతో ‘అంకితం :
నాచెల్లి లలితకు’ అని వున్నది.
అది ఒక పద్యకావ్యం. కావ్యం
పేరు ‘సహోదరి’.

మంజరి ఒక్కొక్క పద్యాన్నే
చదివి లలితకు వినిపిస్తోంది. లలిత
అరమోడ్చు నేత్రాలతో అనంద
తన్మయురాలై వింటోంది.

తనూ, తన సహోదరీ బాల్యం
లో వనముల్లో విహరించడమూ,
సెలయేరువద్ద ఆనకోవడమూ,
కోయిలవలె కూయాలని పందెం
వేసుకోవడమూ, చందనామను
అందుకోవాలని ప్రయత్నించడ
మూ మొదలుగాగలవి వర్ణింపబడి
వున్నాయి ఆపద్యములలో. తన
కూ, తన సహోదరీ మధ్యనగల
రక్తస్పర్శమైన వాత్సల్యవారధి
వెన్నెల వెలుగులతో పొంగుతూ
ప్రవహిస్తోంది ప్రతి పద్యంగానూ.
చివరి పేజీలో కవి తన సహోదరిని
సంబోధిస్తూ ఒక గీతం రాశాడు.
దాని అర్థం ఇది :

‘చెల్లీ! నిన్ను దినమునకు ఒక
తడవై నా స్మరించుకుంటాను. నీ
కొంటెనవ్వలూ, చిటిపిగుతులూ-

అనుభవ సూక్తులు

నీలో కష్టముఖాలు మాటలాడే
వాడే ఆదర్శప్రాయుడైన స్నేహితుడు.

నీకు దొరికే అవకాశాలకంటె
ఎక్కువ అవకాశాలు కల్పించుకోవడమే
జయసంపాదనకు పరమహంసక్రియ.

మానంగా వుండేవాడు విశేషజ్ఞుడై
వుంటాడనే భ్రమ చాలా మందికి వుం
టుంది.

ఎద్దువంటి బలంకల మల్లుడు బుద్ధి
విషయంలోకూడా ఎద్దువంటివాడే బో
తాడు.

నీ ఆటలూ, పాటలూ- మొదలైన
నీ బాల్యచేష్టలు నా మేధస్సుగో
ముద్రాంకితములై వున్నాయి. వా
టిని తిల్చుకున్నంతమాత్రానే నా
మనసు సుందరలోకాల్లో పయని
స్తూంటుంది. రోజులు ఎప్పుడూ
ఒక్కమాదిరిగా వుండవు. కాల
చక్రం చిత్ర విచిత్రంగా నడుస్తూం
టుంది...నీ పుట్టింటి ఆశ ఒదులు
కోకమ్మా!’

కావ్యపఠన పూర్తికాగానే
మంజరి పక్కకు తిరిగిచూసి ‘ఏం
లలితా? అల్లా దిగాలుపడి కూర్చు
న్నావే?’ అని అడిగింది.

‘ఏమిటోనమ్మా...మా అన్న
య్య ఎక్కడవున్నాడో కదా!
ఒక ఇల్లనీ, వాకిలనీ, భార్యనీ,
ఏమీలేకుండా నిరాధారుడై, గా

లింగ్ ఎత్తుగా ఎగిరే గాలిపటాని కై నా దారం అనే ఒక ఆధారం వుంటుందిగాని వాడికి ఏ ఆధార మూలేను. వాడు ఒక వింతవ్యక్తి. వాడిముఖం చూస్తూనే లక్ష్మీదేవి దూసుకునిపోయింది, గుండెల్ని కాల్చే కష్టాలూ, జనఘోషా వాడ్ని ఆవరించి నై - ఈరోజు ఒకపూరు, రేపు ముగ్ధపూరు. ఎల్లుండి ఇంకో గ్రామం - ఈవిధంగా తిరుగుతూ ‘సత్రాభోజనం మతానిద్రా’ అన్న నాదిరగా జీగిస్తున్నానుగామల్లు! అల్లా అయినా నయమే. ఒకరిని అడగడమూ, ఆశ్రయించడమూ, వారితో నమ్రతగా మాట్లాడడమూ వాడిచేతకాదు. వేళ కెవరైనా ఎంత అన్నంపెడితేకదూ, లేకపోతే లేదు అనేపద్ధతిలో వాడు. చిన్నప్పుడు ఎంత సుఖంగా పెరిగాడనుకున్నావ్? నాకు అప్పుడూ సుఖమే, ఇప్పుడూ సుఖమే - యీ ఒక్క దిగులులేవు. నాకు బోలెడు సంపదవుంది, నాకడుపు పండింది. చక్కని మగబిడ్డ కలిగాడు. ఇక నాకేలేకున్నావ్? నా పుట్టింటి పరిస్థితి ఇల్లా ఆధోగతి పాలయిందే అనే ఒక్కదిగులు లేవు! నేనూ, వాడూ ఒక చోట పెరిగాం. నా పెళ్ళయినతర్వాత కూడా నాఎంగిలి తినేవాడు. వాడి మైనరు వెళ్ళేవరకూ వాడూ, నేనూ ఒక్కరికపు ఘోనా అనుభవించాం. అక్కడ్నించి మాజీవి తాలు భేదించిపోయినై. నా సంపదతోబాటు, నాపిల్లలతోబాటు,

వాడిభార్యనీ, పిల్లల్నీ, వాడి సోభ్యాన్నీకూడా చూసి సంకోషిద్దామనుకున్నా. కాని, భగవంతుడు చల్లెలికి న్యాయంచేసి అన్నకు అన్యాయంచేశాడు. చల్లెల్ని గులాబీవనంలోకి విసిరి అన్నను గులాసలాకాగే నూనెగుండీగలోకి తోసేశాడు, పుష్పాలు రెండూ మొగ్గలుగా వున్నంతివరకూ ఒకే ఆకులగుంపులో నవ్వుతూ కూర్చుండినై. విచ్చిన తమపరి ఒక పుష్పం త్రొక్కుకుని పూజామందిరంలో వాలింది. ఇంకోక పుష్పం రోడ్డుపై న వాదాలకిందపడి నలిగిపోతోంది..... మానాన్న కోర్టు మునిసిఫ్, ఆయన కడుపునపుట్టిన మాఅన్నయ్య ఫకీర్. దేశంమీద నిరాధారంగా తిరుగుతూన్న నిరాధారుడు... ఘటన ఇల్లా వుంది కాబోలు... వాడు కనిపిస్తే చాలు మంజరి!... నాబంటిమీదవున్న ఈ నగలన్నీ యిచ్చేసి ఇల్లూ, వాకిలీ, సంసారమూ ఏర్పరుచుకోమని చెప్తాను. తర్వాత నాభర్తకు నేను నచ్చ చెప్పకుంటాను, ఆయనకోపం నిమిషమాత్రం...’ అని చెపుతూ ఆవురుమని ఏడిచింది లలిత.

‘నువ్వు ఎప్పుడూ అదేవ్యాసంగా వుండి దుఃఖించకు, మీ అన్నయ్య యీవారపు ఒక లాహోరుపత్రికలో గాంధీగారి అహింసా విధానాన్నిగూర్చి ఒక వ్యాసం రాశాడు. ఆ పత్రికా కార్యాలయానికి మీ అన్నయ్య ఎడ్రెస్ తెలియపర్చమని రాస్తాను. నువ్వు దిగులు

జాన్సన్ మంచిమాటలు

సిగ్గుపడడ మనేది ఇంకా కొంచెం ఎక్కువ మిగిలివున్నదో అక్కడ సకాలంలో సుగుణమనేదికూడా లభించవచ్చు.

... ..
ధనము, కాలము జీవితంలో చాలా భారమైనవి. ఎవనికైతే ఆరెందూ తన అక్కరకు మిగిలివుంటాయో అతడు ముక్త్యలంకరిలోకి సాఖ్యవంతుడు.

... ..
తన్ను తాను ప్రేమించుకోవడంలో గుడ్డితనంకంటే ఆహంభావం ఎక్కువగా వుంటుంది. అది మన తప్పుల్ని మనకు కనిపించకుండా చేయడంకాని ఇతరులు ఆతప్పుల్ని కనుగొనలేరనే భావాన్ని మనకు కలిగించగలదు.

—Dr. Johnson

పడకు’ అనిచెప్పి మంజరి వెళ్ళిపోయింది.

ఒకమానంగడచిన తర్వాత ఒకరోజు సాయంకాలం మంజరి పకపకా నవ్వుకుంటూవచ్చి లలితతో ఇల్లాఅన్నది.

‘మనం వీపువెనక వస్తువును పెట్టుకుని ఎక్కడో వెతుక్కున్నాం. మీఅన్నయ్య మెద్రాసులోనే వుంటున్నాడట. పూర్తి యెడ్రెస్ తెలిసింది.’

✽

లలితభర్త కుర్చీలో కూర్చుని తొంబూలం వేసుకుంటూన్నాడు.

లలిత ఒక్కొక్క ఆకునే యీ నెలు తీసి సున్నంరాచి అతనికి అందిస్తోంది.

‘మాలన్నయ్య మెడ్రాసులోనే వున్నాడట’ అని మెల్లిగా కదల్చింది విషయం.

‘ఎక్కడుంటున్నావో ఏలా భో?’

‘పోనీండి, ఆలాభం మనకెండు కుకాని, ఒక్కోతడవ మనం యిద్దరమూ వెళ్ళినదాం.’

‘ఎందుకా?—’ అన్నాడు. కొరకొర లాడుతూ.

‘ఎందుకా? నేను వాడితోబుట్టువుని గనక, మీరు వాడి బావ గారుగనుకా...’

‘బాగుంది. చాలాబాగా మాట్లాడుతున్నావే’

‘నావుట్టింటి వంశానికి వాడు ఒక్కొడున్నాడు. వాడు ఎంత నీచుడేనా కానీయండి. వాడు నాసహోదరుడు—’ అని కంటనీరెట్టుకుంది లలిత.

తాను ముద్దెడే అనున్నని చెక్కిల్లు దుఃఖభారంచే అనుగుణించడము తమాషాగా చూచి తన హృదయంలో వుత్సాహమును రేకెత్తించే అనుందరసయనములు నీటితో నిండిపోవడమూ చూసి సరికి అతని హృదయమును అంటివున్న కారిత్యం కదిగిపోయింది.

‘సరే దగ్గరేగా చంటివాణ్ణి తీసుకుని నువ్వు వెళ్ళిరా.’

౬

‘అమ్మగారూ! కాగితం రాశి వున్న నెంబరుగల మేడ ఇదేనండీ’ అన్నాడు జట్కవాలా బండీ ఆవునూ.

‘అయితే, అబ్బాయీ! ఒక వ్రుకారం చేసిపెట్టు భాస్వరం రంగారావు అనే ఆయన ఇక్కడ వుంటున్నాడని అడిగిరా—’ పలకల్చి’ అంది లలిత. జట్కవాలా గావలకు వెళ్ళి తీరిగొచ్చి ‘లేరటండీ, ఆఫీసుకెళ్లాలంట.’ అని చెప్పాడు.

‘ఏమాఫీనూ?’

జట్కవాలా మళ్ళా లోపలకు వెళ్ళి ఓ అయిదు నిమిషముల్లో తిరిగివచ్చి ‘లోపలకురమ్మంటున్నారండీ’ అన్నాడు.

లలిత చంటిపిల్లవాణ్ణి తీసుకుని బండీదిగింది. ఎదుటి గోడపై ఒక నల్లనిబల్ల దానిమీద:

‘బి. రంగారావు, ఆర్టు క్లెర్క్ ఆండ్ జర్నలిస్టు’ అనివుంది. లలిత అమితాశ్చర్యంతో లోపలకు వెళ్ళింది ముందు వరండాలో ఒక అందాల పడుచు మారాంపట్టి ఏనుస్తోన్న తనబిడ్డణ్ణి సముదాయించుకుంటూ నిల్చున్నది. లలిత వెళ్ళగానే ఆమె ‘షూటింగ్ కుండా ప్రారంభించారు. భాళా ఆయన్ని చూసినా మీకు లాభంవుండదేమో?’ అని అంది.

ఈ పరిస్థితులేమీ అంతపట్ట

పోతున్నప్పటికీ లలితా కొంచెం తెలివిగా ప్రశ్నించింది, చిన్నగా నవ్వుతూ ‘ఏలాభం అంటారూ?’

‘కొత్తగా తీస్తూన్న ‘జలజ’ అనే సాంఘికఫిల్మ్ నా ఏదైనా చిల్లర క్యారెక్టర్ కొరకు రెడ్డిగారి తో సహాయచెయ్యమని అడగడానిక్కడూ మీరొచ్చిందీ?’

‘సిఫార్సు ఏమిటి? జలజ ఏమిటి? అయిదు మేడ ఎవరదీ?’

ఆయువతి సిగ్గుపడుతూ తన చంకలోని బిడ్డతో ‘అబ్బాయీ! మీనాన్న పేరు ఒక్కోతడవ చెప్పరా?’ అంది. వాడు అంత ఏడుపు ఒక్కపట్టున మానేసినోరు బాగా తెరిచి ‘లంగారావు’ అన్నాడు.

లలితకు మరి అయోమయంగా వుంది. ‘అయితే మీరెవరూ?’ అని ఆమె ప్రశ్నించింది. ‘నేను వీడి తల్లిని.’

‘ఆలంగారావు భాస్వరం రంగారావన్నమాటేనా?’

‘అవునండీ.’

వెనుక వెళ్ళమంచి బూట్లు ఛప్పలు సమీపిస్తోంది.

‘అయితే, మీనాన్న అతనికి చాడ?’ అని అంటూ ఆయువతి చంకనున్న బిడ్డను గబగబ తనచేతిలోకి తీసుకుని ముద్దెట్టుకుంటోంది.

‘ఏ? చెల్లీ!’ అని వెనుకవైపు నుంచి వాత్సల్యపూరితమైన పలకరింపు.

మలయా సారస్వతంతోని సామెతలు

తాడులేకుండా ఉరిపోసుకోడానికి,
(విడాకు ఈయకుండా విడవాడబడిన
స్త్రీనిగురించి మాటలాడేటప్పుడు)

పంచదారలోనే మీకు చచ్చినచీనా
కనిపిస్తుంది. (భోగానికి ఆకపడ్డమనిషి
భోగాలవల్లే మరణిస్తాడనడానికి)

చీటతీసింది పగిలితీరుతుంది, (తమ
సంబంధం తెంపుకోడానికి చంకకోసం
యాచే ఇద్దరు మనుషుల్నిగురించి)

ఇల్లు పూర్తి వింది, కాని ఉలి చప్పు
డు ఇంకావుంది, (ఏకోవిధంగా ముగించ
వలసిన విషయాన్ని తిరిగి తేకత్తించే
ప్రయత్నంలో)

గుడ్డగూబ సంక్రమడికోసం నిట్టూర్పు
లు నిగిడించినట్లు, (హిందరాని వస్తువు
కోసం ఆశపడే సంగత్యాలలో)

నీటిమీద వ్రాసి (కృతాప్రయోగ)

కాకి తననేవారికి తిరిగి వచ్చిట్లు
(ఎల్లా వెల్లాడో అల్లా తిరిగి రావడానికి)

క్షతగాత్రమైన పామునపక, (భాగా
సోమరిపోతును ఉద్దేశించి)

ఏమను తాను తొక్కే చీనుల్ని చంప
కుండా అడవిలో పెద్దరస్తా ఏర్పాటుని
నట్లు (కోన్ని నియమాలప్రకారం నడు

స్తానని చెబుతూ తన తప్పుల్ని మరిచి
పోయే పెద్దమనిషినిగురించి)

కారంగును (పెద్దవస్త్రాన్ని) కాపా
డుకొనడం కోసమని బాకట్టు పొరవేసు
కొన్నట్లు (బహుశా గెండు పోగొట్టు
కోవడం, ఇంకో స్త్రీని పెళ్లిపెడంకోసం
ఉన్న భాగ్యను మలుకునే భ్రూభూని
పట్ల)

ఇంటికప్పుమీద నిప్పుచేసేపెట్టడం
(ఉపకారంచేస్తూ వున్నట్లు నటిస్తూపెద్ద
ఆపకారంచేయడం.)

నిన్ను దుగింజ తన్ను కప్పివున్న కా
యతప్పును మరిచినట్లు (కృతఘ్నుల)

వాసుగు బేసి : విను నరి (నమ్మరాని
మాటల్ని గురించి)

పడవ ముఖభాగాన్నుండి చుక్కాని
తిప్పినట్లు (అడపెత్తనంగల ఇంటిని
గురించి మాటలాడేటప్పుడు)

పెట్టిల్ని ప్రేమించడంలో ఒక్కొక్క
క్కప్పుడు పొరినిగురించి ఏడవవలసి
వుంటుంది, భాగ్యను ప్రేమించడంలో
ఒక్కొక్కప్పుడు ఆమెను విడవాడవలసి
వుంటుంది.

మనిగే పడకలోని నీర్లు అన్నీ పో
డిచేయవచ్చు, కాని మనుసులు విరిగాక

చుట్టరికపు ఓడ మునిగితిరుతుంది.

గాయంచూసుతుంది, కాని మచ్చ
వుండిపోతుంది (క్షమిస్తాడు కాని మరిచి
పోడు.)

పట్టపగలుమాడా వెలుగునోన్న కాగ
డా పట్టుకుంటాడు (దాపరికం ఏమీ
లేని నిష్కపటనిగురించి)

బ్రతడం కష్టంగావుంది, కాని చావ
డానికి ఇష్టంలేదు, (ఇతరులమీద ఆధార
పడి బతికే సాపాటురాముణ్ణిగురించి)

తన ఉప్పుని ఎవడుకాని వర్షంలో
పెట్టడు (తన ఆగారవాన్ని ఎవడుకాని
తనంతట తాను బయటపెట్టుకోడు.)

నూర్మణ్ణి జల్లెడతో మూయగలమాకీ
(పెద్ద తప్పు కమ్మికొవడం కష్టం అన
డానికి.)

అనుభవంతో ఉపయోగిస్తే విషం
మాడా ఏహానిచేయలేదు, (ద్యేపాన్ని
ఎల్లా ఎదుక్కోవాలో తెలిసిన అనుభ
వజ్ఞులకు ఏహాని జరగదు.

తాకట్టుపెట్టబడ్డ బల్లెంలా నిలిచి
వుండటం (నిరర్థకంగా.)

మూర్ఖుడితో స్నేహంకంటే బుద్ధిమం
తుడితో విరోధంమంచిది (మూర్ఖుడివల్ల

ఎప్పటికీ ఉపయోగంవుండను. విరోధి
విన బుద్ధిమంతుడు ఎప్పటికీనా మార
వచ్చు.)

* * *
నడిమంతరపు సిరిగలవానివద్ద ఆప్య
తేనెద్రు. కొత్తగా పెళ్ళిచేసుకున్న దంప
తుల్ని దర్శించవద్దు. (తెండుచోట్లా నీకు
ఆకాశం గల కలగడం సహజం.)

* * *
ప్రజలు గట్టిగావున్నదానిని తే
నెత్తుతారు. పడివున్నదానిని తొక్కి-
వేస్తారు (గెలిచేవానిపక్షం వుండాలనే
బుద్ధి మానవుడికి సహజమైంది.)

* * *
నీటివాలులో స్థంభంపాతబోలే మొ
సళ్లు నవ్వుతాయి-

* * *
తాళించేవి కూరంగావుంటే పెట్టికి
ద్రోహబుద్ధి పుట్టవచ్చు (మగవాడు తిన్న
గా వుండకపోతే వాడిభార్య వాడికి ద్రో
హంచేయడం ఆశ్చర్యకరవిషయంకాదు.)

* * *
పశ్యేంలాని నీళ్ళమీద చరిస్తే కొన్ని
నీళ్ళు నీముఖమీద చిందకపోవు (ఎవడి
పాపం వాణ్ని కొట్టక మానదు ఆన
దానికి)

* * *
ఒక యేటివరుపు ఒకనాటి వాకతో
కొట్టుకుపోతుంది (నెలల తరబడివుండే
విచారం ఒక గడిమి ముఖంతో పోతుం
దనదానికి)

* * *
నూతిమీద అలిగినవాడు దాహంతో
చనిపోతాడు (ఉపయోగకరమైన వస్తు
వులమీద కోపగించేవాడు కష్టాలపాలవు
తాడు.)

* * *
కాజు గారిమాట నీనెత్తిమీద వున్నా

నంకలో నీమాటకూడా వుంచుకోవా
లన్న సంగతి మరిచిపోవద్దు (రాజనీక,
దేశనీక నీకు ముఖ్యమైనా నీవ్యవహా
రాలుకూడా నీవు మానుకుంటూ వుం
దాలి.)

* * *
ఏచెట్టువేరు పాముకాటుకు మంచి
మందో ఆచెట్టువేరుగు రామకుంటూ
పాకినా పాముకి విషం పోదు-

* * *
బాల్సీనిండా నీళ్ళువుంటే అవికొట్టు
మిట్లాడి చప్పుడుచేయవు. సగానికి నీళ్లు
వున్న బాల్సీలోని నీళ్ళు కొట్టుమిట్లాడి
నద్దు చేస్తాయి.

* * *
కోతికి పువ్వుఇస్తే ఏమిచెయ్యాలో
తెలియక రేకల్ని చిదిపి నేలమీద బార
విడుస్తుంది.

* * *
తెల్ల 'పాడి'పిట్ట (మలయాలో ఒక
జాతిపక్షి) ఎంతపైకి ఎగిరినా తుదకు
గేదెపిపునిదే వాలుతుంది.

* * *
పెద్దపులి చచ్చినా దానిచారలు మి
గులుతాయి- ఏమగుచచ్చినా దాని ఎము
కలు మిగులుతాయి- మనిషి చచ్చినా
వానిచేరు వుండిపోతుంది.

* * *
చచ్చు బంగారాన్ని కొనగలదు కాని
అదృష్టవంతమైన కృపాణాన్ని కొన
లేదు.

* * *
పామును చంపేకాకదా అనికర్రను
విరిచివేయవద్దు.

* * *
చేపనిబల్లెంతో పొడిచేటప్పుడు బల్లెం
పాడుకోకుండా మానుకో.

సవరణ

ఆర్యా,

వందనములు

తాము పంపిన ఆంధ్రభూమి డిశం
బరు సంచిక చేరినది. కృతజ్ఞుడను. అం
దులో వ్రాయబడిన సంపాదకీయసమా
లోచనయందు నేను 'గ్రామోద్ధరణ
ప్రచారకమండలికి' పది నేల రూపాయ
లిచ్చియున్నట్లు చెగువయలకు దోచ
వచ్చును. ఆరేండ్లక్రిందట శ్రీగోపేటి
వెంకటేశ్వరరావు ప్రారంభించినది నేర్పా
టుచేసినది గాక మరల నే నేమియునీయ
లేదు. గ్రామోద్ధరణ ప్రచారకమండలియ
నున దెదియు నున్నట్లుగూడ నాకు తెలి
యదు. కాన తెలియజేయుచున్నాను.
అవసరమగు సవరణను ప్రకటింప గోరు
చున్నాను. చిత్తగింపగోరెడు

కొండవరం } గో. జోగిరాజు.
తూర్పుగోదావరి. } 2-12-41.

* * *
ఏలిక పాములతోసం భూమి తవ్వా
లా ?

* * *
చచ్చిపోవలసినట్లే ఒక పెద్ద మొసలి
నోట్లో ఒడడం మంచిది కాని చిన్నచేపల
చేత చిరికపొడవబడడం మంచిదికాదు.

* * *
వెండి బంగారాల్ని వర్షించే పర
దేశంకంటే కత్తులు కట్టార్లు వర్షించే
స్వదేశంమేలు.

* * *
ఎవడి మంచమీద వాడు మహా
రాజు.

ఈ యుద్ధం లో ఇసుక

ఈ నాడు ఇసుక ఉపాస్యదైవం

ఒకవిధంగా ఇది ఇసుకయుగం అనికూడా అనవచ్చు.

దడికీ ఇసుక అవసరంవుంది. పునాదుల్లో ఇసుకపోస్తారు. బిస్కెట్టు వంట సమయంలోనూ; వేరుశనగ కాయల, మొర మొరాల వేపుడు సమయంలోనూ ఇసుక కావాలి వుంటుంది. కొలాన్ని కొలవడానికి ఇసుక ఉపయోగిస్తారు. అద్దాలు చేయడానికి ఇసుక కావాలి.

అయితే ఇవి అన్నీ కాంటి సమయ సంబంధమైన ఉపయోగాలు.

ఇసుకకు యుద్ధంలో సంబంధమైన ఉపయోగాలున్నా వున్నాయి.

అసలు ఇప్పటి యుద్ధం కొన్ని ప్రాంతాలలో కేవలం ఇసుకతోనే జరుగుతూవుంది చెప్పవచ్చు.

ప్రస్తుత యుద్ధప్రదేశాలలో ఒకటైన లిబియాలో ఇసుక మైదానంకదా. ఆ ఇసుక మైదానంలోనూ ఇప్పుడు ఎంతటి దారుణయుద్ధం జరుగుతూవుందో వూహించండి.

ఇసుక మైదానంలోనూ యుద్ధం జరుగుతూవుందనడంచేత ఇసుక యుద్ధం అంటే చెవిపోగుమంటుందని ఊహించవచ్చు.

ఈ యుద్ధాన్ని ఆపడానికి ఆపడానికి ఏలులేపోలే దాని తీవ్రత తగ్గించడానికి ఇప్పుడు ఇసుక కంకణం కట్టుకుంది.

లిబియాలో యుద్ధగమనాన్ని ఇసుక చాలా సార్లు ఆరికడుతూవచ్చింది. ఇసుకడుమరాలు తేగి యుద్ధగమనం ఆగి పోయిందంటూ లిబియానుంచి రూటరు సంజయ్యడు అప్పుడప్పుడు వార్తలు తెస్తూ వుండేవాడు.

ఇసుక రుమారం ఎట్లావుంటుందో కిందివర్గన కొంతమంది కొంత వివరిస్తుంది.

తెనుగువారు ఈనడించే వస్తువుల్లో తగ్గుతుంది కాని ఎక్కువకాదు.

ఇసుక ఒకటి.

'ఇసుక తక్కువకు పేడతక్కువ' అనే తెలుగు సామెతవల్లనే ఇసుకను తెనుగువారు ఎంత నిర్లక్ష్యభావంతో చూస్తారో తేలిపోతుంది.

వారు ఎందుకూ పనికిరాని భూమిని ఇసుకపర్ర అంటారు; కిట్టనివాడి పొలంలో ఇసుకమేట వేసుకుపోవాలంటారు; కాళ్ళతం గా వుండనివాటిని ఇసుకతో కట్టిన ఇర్బని తోసివేస్తారు; చేయరానిపనిని ఇసుకలో తైలంలేనినట్లని తిరస్కరిస్తారు.

ఇంతేకాదు ఇసుక పదాన్ని నైచ్చానుసంధానంలోనూ ఇతర పదాలలో కూడా కలిపి వాడడం తెలుగువారి అలవాటులలో ఒకటి.

కొన్ని నిదర్శనాలు చూపడతాను.

పాఠశాలల్లానికి నిధి అని ఆర్థం. కాని దానికి ఇసుకచేర్చి ఇసుక పాఠశాల అంటే అంతుపట్టని, ఆర్థంకాని విషయానికి మరోపేరుని వ్రాయుకుంటుంది.

తీన్నెకుకాని, దిబ్బకుకాని వనక ఇసుకచేర్చి ఇసుకతీన్నె అనీ, ఇసుకదిబ్బ అనీ అంటే అసలు వస్తువుల అధిక్యత

ఇసుకశబ్దంతో సంబంధం వుండడం మూలాన్ని ఇసుకదానిరికూర అనే పేరుగల ఆకుకూరకాని, ఇసుకదొండు అనే పేరుగల చేపకాని, ఇసుకబేలు అనే పేరుగల తీగకాని, ఇసుకమాను అనే పేరుగల చెట్టుకాని తెనుగుదేశంలో వైకీప్టెన్ని సంపాదించలేకపోయాయి. వీటి అన్నిటినీపట్టి తెలుగువారికి ఇసుకమీద ఇసుమంతేనా గౌరవంలేదని తేలుతూవుంది.

అసలు ఆంధ్రభూమిలో అల్పాదల్పాన్ని తిల్చడానికి ఇసుమంతి అనేదిపర్యాయపదమైవుంది.

తెలుగువారితో ఇంతగా, ఇన్ని విధాల ఈనడించబడుతూవున్న ఇసుక నిజంగా నివృత్తియాజనమైనదా?

కాదు.

ఉపయోగకరమైన అనేక వస్తువుల్ని ఈనడిస్తూ వున్నట్లే తెనుగువారు ఇసుకనుకూడా ఈనడిస్తూ వున్నారు.

ఇసుక ఉపయోగాలు అసంతృప్తమైనవి. కాంట్రీటుకు ఇసుక అవసరం. సిమెంటుకూ, మన్నానికి ఇసుకకలిస్తే కాని రాజింపులేదు. మట్టిగోడలు పెట్టే బెం

ఇసుకదుమారంలో ఆసీరికి అనుబంధ కల్పనోక్తులు పెట్టుకున్నవారు నాలుగైదు గజాలకంటే ఎక్కువ దూరాన్ని చూడలేరు. మిగతావారు కనలు చూడనేలేరు.

ఆ దుమారంలో గిరి ఇసుక పొయలలో, విమానాలలో దూర ఆయంతోట కనిపించడానికై ఉంటుంది. ఆ దుమారంలో వండేట దానికి నీల ఉరుగు, వండుకున్నా పదార్థాలన్నీ ఇసుకలో నిండిపోతాయి.

ఇన్ని విధాల ఇసుక ఉపయోగ ప్రాంతాలున్నా తెలియజేస్తామంటే,

ఐనా దానిమాటను యుద్ధరేఖలు వినిపించుకోవటం.

అందుచేత ఇసుక ఈనాడు యుద్ధ రేఖత చెలుకాలలో కొన్నిటిని నివ్వటమొనర్చడానికి పూనుకుంది.

ఇన్ ఫిండియర్ బాంబుల మంటల్ని ఆర్పడానికి, యానాలు బాంబుల స్క్లంపుర్ల దురుగుతనం తగ్గడానికి ఈ నాడు ఇసుక విశేషంగా ఉపకరిస్తూవుంది.

బాంబుల యుద్ధంలో రక్షణ కోసం వారికి ఇసుక ఇప్పుడు ఉపాధ్యక్షుడై వస్తోవుంది. ఇసుకను బస్తాలకత్తి ఇప్పుడు యుద్ధ ప్రదేశాలలో క్రమివారు బాగ్రత్త చేస్తున్నారు.

పూర్వం కచేరీలలో మాత్రం బకట్లలో ఇసుకపోసి కొద్దిగా నిలవవుంటే వారు, ఆ బకట్లనుండి 'స్టోర్' అని వ్రాసి వుండేది కాని వానిని సాధారణంగా, ప్రజలు పీకడానులుగా వుపయోగించేవారు.

ఇప్పుడు అట్లాకాదు.

యుద్ధప్రదేశాలలోనూ, యుద్ధభయం గల ప్రదేశాలలోనూ ఇప్పుడు ఇసుక

నారధివారి 'పట్నీ' లోని ఒక దృశ్యము

నకట్లు, ఇసుక బస్తాలు సర్వవ్యాపకమై పూజ్యస్థానంలో వున్నాయి.

వైష్ణవం ప్రబలిన రోజుల్లో నామాలు ఎక్కువగా గలనాడు అధికుడు. శైవం ప్రబలినరోజుల్లో కోటిలింగాలు వున్న ప్రదేశాలకి ఘనత. బాంబులయుద్ధం ప్రబలిన ఈ రోజుల్లో ఎక్కువ ఇసుక బస్తాలు కలవాడు, కలప్రదేశయూ ఘనదూ, ఘనమైనవి.

యుద్ధ ప్రదేశాలకు ఇది ఇసుకయ్యింది. ఈ రోజుల్లో ఆయుధసాముగి ఎంత నీళ్లుగా తయారుచేస్తున్నారో ఇసుకను అంత నీళ్లుగా నేకరిస్తున్నారు.

యుద్ధప్రదేశాలలో నూనె వారు కాకుండా లేక్కంటక ఇసుకనుచేరుస్తున్నారు; కాంతిల్ని ఇశ్యమంచి వెళ్ళగొట్టి ఇంచు చుట్టూ ఇసుకబస్తాలు చేరుస్తున్నారు.

ఇసుకా! ఈయుద్ధయూతకంగా నీవు ఎంతటి యోగ్యుతిపట్టిందికీ నీవు ఇప్పుడు బంగారు ఇసుకవు. (బంగారు ఇసుక అంటే నిఘంటుకారుల చెప్పే బంగారు

రాపిడినాడి లేక రజన అనుకునేవారు. కాదు. బంగారు ఇసుక అంటే బంగారంలో కనుమైన విలువగల ఇసుక అని.) అందుచేతనే బంగారాన్ని (డబ్బును) ఇచ్చివినా విన్ను ఈనాడు కోర్కెనుండలు వ్వాను—నీవు ఇప్పుడు మాకు కండక క్కెరకంటే ప్రియమైవున్నావు. అందుచేతనే కండక క్కెరకు ఇసుకవులంటే ముఱచే మరోపేరు వుంది.

వివిధ యుద్ధరంగాల్లో ఇసుక శక్తి రాలనంతమంది సైనికులు ఒక్కొక్క పక్షాన్ని సాగి యుద్ధం చేస్తూవున్నా ఇసుకకు ఈయుద్ధం బాత్రిగా ఇష్టం తవని తివరాలలోని ఇసుకదుమారాల వల్ల, ఇసుక ఇంఫిన్ డియర్ బాంబుల్ని ఆర్పడాని లక్కరకు రావడంవల్ల, ఇసుక బస్తాలు యానాలు బాంబుల పేలుడ పదార్థాలను ఆరికట్టడానికి వినియోగ మవుతూవుండడంవల్ల స్పష్ట పడుతూ వుంది.

కామదానకర్త

‘శృంగార సంగ్రామం అనుభవనీయమేనా ?

వీక్షణనీయము కూడానా ?’

రచయిత :

సి. లింగమూర్తి

ఆమె ఒక మహారాజు ముద్దుతనయ. సౌందర్యరాశి, విద్యావతి, ఒక ప్వాతం త్ర్యంబకాధీశుని యిల్లాలు. కాని ‘అంచుకి తోగురు తక్కువన్నట్టు’ మంగళ మాత్రధారణవిన మరుక్షణంలో మరిణించేడు పతి. ఆమె యిప్పుడు విగతపతి. లోకానికి విధవరాలు.

పుట్టినంటివారిచ్చిన నిరులు, మెట్టినింటివారి రాజ్యము ఆమెకే చెంజేయి. మహారాజ్ఞివింది. రాజ్యమెందుకూ, ఆమెకు? దగ్గర వారసులకు కబురుచేసి ధారాదత్తంచేసింది రాజ్యమంతా. పుట్టినంటి కాలంగడప నిశ్చయించుకుంది. చిన్నప్పట్నుంచి ఆమహావ్యక్తిని పెంచుదొకదాది. యింకా కంటిరెప్పలా చూస్తుంది. ఆమె తల్లిదండ్రుల దుఃఖము కన్నా దాదిదుఃఖ మధికమైంది.

ఒకనాడు తైలాభ్యంగనస్నానంచేస్తున్నాది ఆమె. దాది దగ్గరే నిల్చుని సవరణలు చేస్తున్నాది. నిర్వీర్యుల్నికూడా నిర్వీర్యంతులు గాచేసే ఆమె అంగసౌష్ఠ్య

వం, అనంగరంగడ్ని భ్రమింపచేసే ఆమె అందం దాది దుఃఖాన్ని రెట్టించేయి. దాది కన్నీటి బొట్టాకటి మెప్పబడ్డాది. ఆమె తీక్షణవీక్షణాలతో ప్రశ్నించింది కారణమేమిటని. కారణం దాచలేదు దాది. ఆమె సౌందర్యము, యౌవనము అడవిగాచిన వెన్నెలలాబూడిదలో పోసిన పన్నీరులా వర్షమయినందుకు విచారిస్తున్నట్టు తెలియజేసింది.

‘అది గతజలసేతుబంధనముకదూ’

‘అవును తల్లీ’

‘ఈదేహము పునర్జన్మము చేయరాదు. కా...’

‘కాని ఏమి తల్లీ’

‘శృంగార సంగ్రామం అనుభవనీయమేనా, వీక్షణనీయముకూడానా’

‘ఆహాయకురాలవు.’

... ..

వీలినవారు కబురుపంపిన తాళేదారు రాముడు వచ్చేదని మనవి అన్నాది పరిచారిక.

‘రాముడూ’

‘చిత్తం ఏల్నివారు కటాక్షించాల.’

‘నీవయస్సెంతరా?’

‘నాకు తెలుకానండి మహాప్రభో’

‘పెద్దబగాది * బాగా బాపకముందండి.’

‘పోతికే క్లుంటాయన్నమాట’

‘చిత్తం ఏల్నిరికే తెలియాలి’

‘ఇవాళ్నుంచి నువ్వు సింహద్వారం వద్ద కావండా ఆ ఎరుగుండా గదిలో వుంటావుండు. నీకేదియిష్టమో అది వంట బారినోచెప్పి చేయించుకో. జనానాకుమా బాగ్రతగా వుండాలి.’

‘నా నేం తప్పుచేసెను? అమ్మ!క్షమించాలి ఓంటి గాడ్చి.’

‘అవునా. నీవిషయం కనుక్కున్నాను. నువ్వు తప్పుచేయలేదులే. పో’

రాముడు వెళ్ళిపోయాడు అది అదృష్టమో, దురదృష్టమో కూడా విచక్షణ చేయలేని మనస్సుతో. చక్కనైన భోజనం, సౌఖ్యమైన నివాసం, యౌవన సుందరంగులతో నిండిన వాతావరణం రాముడి మనస్సులో బాదనోత్సాహాన్ని పుర్రేకేంపచేసేయి. తన ప్రభీష్టదగ్గరకు పోయాడు. తానక్కడ వుండడం కష్టసాధ్యమని మనవిచేసుకున్నాడు: చేసుకోలేక, చేసుకోలేక.

ఆమె గుర్తించింది రాముడి మనస్థితి. చిరునవ్వుతో చెప్పింది యింక రెండు రోజులుండాలని. కాలాన్ని నిందించుకుంటూ కదలి వెళ్ళేడు రాముడు.

అందానికి, అంగ సౌష్ఠానికి పేరెన్నికగన్న వెలయాలికి కబురుపంపి

* వికాఖపట్టణ మండలవాసులు పెద్ద గాలివానకు పర్యాయపదంగా దీనిని వాడతారు.

దామె ఆనాటి మధ్యాహ్నం.

‘నీకు భనంతో టేకదూ నిమిత్తం?’

అని ప్రశ్నించింది వెలయాల్ని. ఆమె.

‘మలభర్త మంత్రే’ అని జవాబు చెప్పింది గణిక.

‘తెండుగోబులు మారాముడ్చి శృంగారక్రీడాభిరాముడ్చి చెయ్యాలి. మంచి యావనవంతుడు కుకూ, నీవు కోరినంత భనమిస్తాను.’ అంటూ ఆజ్ఞాపించింది ఆమె.

ఆరాత్రి రాముడి శయనాగారము శృంగార సంగ్రామ రంగరింద మార్చబడ్డాది. దేదీప్యమనంగా దీపాలు వెల్లిరి. తన్నుతానమ్మలేమందావున్నాడు

రాముడు. ఆమెత్తని పరుపుపై శరీరం వాల్చేడు.

ఓరగిల వేసిన రలుపు తోసుక వచ్చింది వెలయాలు. కలలో, భ్రమో అనుకున్నాడు. కాని తన సరసనే చేరుకుండానాని. కలలో మాత్రమే సౌఖ్యమెండు కనుభవించరాదని చేతులుచాచి అహ్వనించేడు. అప్పుడే ఆసరసశృంగార సుధా సముక్రానికి, యివతల ప్రపంచానికి కూడా సంపూర్ణ చంద్రోదయమైంది. కర్ణాకర్ణిగా అడుగుల నవ్వుడు వినబడ్డాయి యిద్దరికి. కాని సంగ్రామనిమగ్నులకు అన్యశబ్దాలతో నిమిత్తంలేకుకదూ. వర్ష జాతీతంగావుంది వారి ఆనందం.

కొంతదూరంలో మెత్తని కుర్చీలో

కూర్చుని చూస్తున్నాది ఆమె. ఆకామదాళ కర్ణి ఆమె. వాళ్ళకూడా చూచిచూడకట్టారకున్నారు. ఆమె నయనాలతో కొంతతడ వాసందించి వెళ్ళి పడుకుంది.

మర్నాడు కుకూకుం దాడిగో చెప్పింది శృంగార సంగ్రామం విశ్లేషణీయము కూడానని.

నాడు మొదలు ఆమెయిట్లాంటి కామ దాన మొందకెందరికో చేస్తూవుండేది. ప్రతిదినం ఆమె విశ్లేషిస్తూవుండేది. అంతటికో శృంగారజేది. వింత తృప్తి, వింత ఆనందం.

[ఇది ఒక సంస్థానాధిపతి యింట్లో జరిగిన యథార్థవిషయం.]

స్త్రీలకు శిరోజములే అందము జేయు

కోకోనట్ ఆయిల్

శిరస్సునకు హానిచేయు తెంబు, ఆల్కాహాలుతో చేరిన పేరాయిలు వాడుటకంటె నిజముగా శుభ్రపరచిన కోజ్జెరునూనె వాడిన మెడడును ప్రకాంతముగానుంచి శిరోజములను పెంచును.

మాజేమ్ము కోకోనట్ ఆయిలు అసలు కోబ్బరినూనెలోని మరినపదార్థములనుతీసి నవీనపదార్థాలతో శుభ్రము చేయబడినది.

ఇందులో - మల్లి - గులాబి, వగైరా సువాసనలు దొరుకును.

జేమ్సు ఫర్ ఫ్యూమరీ కంపెనీ, మద్రాసు.

దొక్క సీతమ్మ

—

[తూర్పు గోదావరిజిల్లా రాజోలు తాలూకా లంకల గన్నవరంలో ఈమె నిరతాన్నప్రదాత్రిగా వుండినది. ఈ రేడియో నాటక కారుడికి ఈమె భర్త నామము జోగయ్య అనే విషయంకూడా తెలియనట్లుంది. ఈమె మరణించి ఇప్పటికి ముప్పయి లేక నలభై ఏళ్లు కావచ్చు. ఈమె అన్నదాననిరతని గురించి గోదావరి జిల్లాలలో ఇప్పటికిని అనేకకథలు విశేషప్రచారంలో వున్నాయి. —సంపాదకుడు.]

—

—చైరాగులు దోవవెంట పోతూ—

(గేయం)

ఎన్ని దానాలైన అన్నదానంబాస
ఇన్ని నిష్ఠలు, జపా లెదుకో గురుడి!
పట్టెడన్నముపెట్టి బ్రతికించు సీతమ్మ
అట్టి తల్లికి సాటి యగువారె గురుడో.
రాజులంతా పోతరాజులా తింటారు
రోజంతసాధులూ రోదొంతు గురుడా
దొక్కవారిలా వన్నెక్కెనా సీతమ్మ
ఒక్కలే మనక్కెల్ల—మిక్కిలా గురుడో.
బంట్రోతు—తాణే దారు గారు
పేర్రాజుగారు దొరగారి శల
వైంది.

పేర్రా—శలవైందా, ఇదుగోయి
ప్పుడే వస్తున్నానని మనవి
చెయ్యి.

... ..

జమీం—పేర్రాజుగారు, ఏవిటండి
■ గోసాయిలు పాడుతారు,
ఎవరండి, ఆసీతమ్మగారు, మా

గొప్పగా పాడేస్తున్నారు,
సత్రాలు, సావిళ్లు కట్టించిన
వాళ్లం, దొరలం మేమంతా
ఊరికెనే పోయినాంగాని ఈ
సీతమ్మగారొకావిడ వచ్చింది
గొప్ప అన్నదానంచేసేదని పొ
గడటానికి?

పేర్రా—చిత్తం—అదే విధి! అదు
గో, అదుగో ■ వీధిలో భట్రా
జు ఒకడు వెళుతున్నాడు. శల
వై తే పిలుస్తాను. దొక్క సీత
మ్మగారిమీద పద్యం చెదువు
అనండి.

జమీం—పిలు, పిలు, పిందాం.

పేర్రా—అదుగో వస్తున్నాడండి.

భట్రాజు—చిత్తం, ప్రభువులు,
మహారాజులు— అర్థిజనకుముద
బాంధవా, శ్రీతవిద్యజ్ఞనా
ధారా! రాయనమంత్రిభాగ్గు
రా...

జమీం—ఆగవోయ్, ఆగు...

భట్రా—చిత్తం...

జమీం—ఆ దొక్క సీతమ్మగారి
మీద ఏదో పద్యముందిట—
ఏదీ చెదువు... నువ్వే వ్రాశా
వా?

భట్రా—చిత్తం మహాప్రభో!—
(రాగంవలె మూలిగి)

కం. దొక్క సీతమ్మ యంటె [గా
నిక్కముగా అన్నపూర్ణనిజమయం
ఎక్కడి దధి, ఘృత, సూదము మా
లక్కడిభక్త్యాలుచెప్ప నెవ్వరి తర

జమీం— ఇతనికేదన్నా యిచ్చి
పంపించమని కచ్చేరీలో చెప్ప.

భట్రా—మాప్రభో, యింకా ఈ
తల్లి కథలు చాల వున్నయండి,
ఒకానొకనాడు—

జమీం—పేర్రాజూ! వెళ్ళమని
చెప్ప.

పేర్రా—(నెమ్మదిగా) వెళ్లు, వెళ్లు,
—దొరగారి శలవైంది.

జమీం—ఏవిటో వేలం వెర్రి.

పేర్రా—చిత్తం, తమరు అలా శల
విస్తే—ఏం చెప్తుతాను! నేనూ
చాలామందిని చూస్తున్నాను.
దొక్క సీతమ్మగారున్నారేం
డి, ఆ మహాతల్లి అన్నపూర్ణా
దేవే అంటారు. ఓరాత్రిలేదు,
పగల్లేదు, అతిథి, అభ్యాగతీ
ఎవరు వెళ్ళినారే, ఆ ప్తబంధు
వుల్లాగు చూసుకొని, పడ్ర
సోపేతంగా, మృష్టాన్నం పెడు
తుంది.

జమీ—అసలు, నీవు కాస్త వుంటే గంపంత చేస్తావు.

పేరా—కాదు, ప్రభూ! తాము నిజం చిత్తగిస్తే—

జమీ—పోవయ్యా, ఎప్పుడన్నా, ఎవరన్నా వస్తే, పట్టెడన్నం పెడుతుండేమో, అసలు బ్రాహ్మణులూ, చూశావూ, తినటానికి పారెయ్యటానికి సరిపా ర్యోట్టు పండుకుంటారటలే, ఆవళికు ఎవరన్నా వస్తే పార వెయ్యకుండా, వచ్చినవాండ్లకు పెట్టిందేమో... అంతమాత్రం చాత...

పేరా—స్వయంగా నేను చూశాను, చిత్తం...

జమీ—నీవు వెళ్ళిన్నాడు ఏదో పండుగై వుంటుంది, బాగా మేపిందేమో! ఓ: నువ్వు ఆమె ను తీసుకువెళ్ళి సత్ప్రతిష్ఠా సడిసి పున్నావు.

పేరా—తమదాకా ఆ ప్రశంస రాలేదుగాని, ఎప్పుడూ, ఊర్కా సీతమ్మగారంటే చాలా ప్రశస్తి, చిత్తం. మొదట వాళ్ళది మంచి సంసారమే, ముప్పై ఏకరాలు గోదావరి కాలవక్రింద నుత్తేత్రమైన మా గాణీ, రెండు కొబ్బరి తోటలు, మన ఎట్టేటులో వూరే అది. తమరు ఎప్పుడూ దయచేయ లేదు ఆవూరు.

జమీ—ఒక్క బ్రాహ్మణకేనా, పేరాజు?

పేరా—అలాకాదండి, ఎవరైనా సరే. ఈకులం, ఆకులం అని విచక్షణలేదు అతల్లికి, తుదా ర్తుడై వచ్చాడంటే సరి, అన్నం పెట్టేదాకా మెస్రణం నిలవదంటే నమ్మండి. అదేమిటో కేవలం ఇందుకే వాళ్ళ ఆస్తి, ఆ కొబ్బరితోటలూ, అన్నీ అప్పలకింద అమ్ముకున్నాడు. ఇప్పుడు చాలా బాధ పడిపోతున్నాడు పాపం, ఇంట్లో—అయితేమాత్రం, నాస్తి వున్నదా, హరిహరీ మాంగల్యాన్ని కురువబెట్టయినా సరే ఆ వచ్చినవారి ఆకలిమంట చల్లారుస్తుంది గాని అతల్లి—జగన్మాత.

జమీ—నువ్వంతగా చెతుతూంటే నిజమేమో అనిపిస్తోంది. ఐనా పరీక్షించి చూస్తేగాని నేను నమ్మను. వాళ్ళకేం దొరతనా లున్నాయంటావా?

పేరా—చిత్తం, చిత్తం. ఏదో పరువుకోసం, నలుగురు ఓహో అని పొగడటంకోసం చేసే మనిషైతే పరీక్షిస్తే పడిపోతుంది, ఆమెకేం—ఆమెది మాతృ హృదయం, ఆకలి అమ్మా, అని వింటే ఆమె ప్రాణం, కోసుకుపోదూ?

జమీ—సరేగాని, యిలా యిల్లంతా గుల్లచేస్తుంటే ఆమె భర్త చూస్తూ ఊరుకుంటున్నాడూ?

పేరా—ఆయన అంతవాడు కాదులండి. తెలివి కలవాడే— ఏంచేస్తాడు! భార్య చేసేది సత్కార్యం.

జమీ—ఏం భార్య — ఏం సత్కార్యం—కొంప కోలుపోలా? ఇప్పుడేం చేస్తారూ.

పేరా—ఆమె కా దిగులు లేదండి. అంతాపరమేశ్వరుడే యిస్తాడు, ఇదేం నాయెంట్లో ఘా? అని ఆమె ఎప్పుడూ మహారాజుపన్ని కున్నంత సంతృప్తితో వుంటుంది.

జమీ—ఇదెంతవరకు నిజమో, నేను బాగా విచారించుకొని గాని చెప్పను. నిజమే ఐతేమాత్రం పాపం సర్వం కోలుపోయి నవాళ్ళకి, ఒక వూరు వ్రాసి యిచ్చి నిరతాన్నదానం చేసే ఏర్పాటు చేస్తాను.

పేరా—చిత్తం. ప్రభువు తలుచుకుంటే ఏం కొదవ?

[సీతమ్మగారు, ఆమె భర్త—రాత్రి గంటలు, కంట్ల సద్దుకుంటున్నట్టు చెంబులు, పీటలు చప్పుడు. తలుపు వేసింది.]

భర్త—ఇదుగో

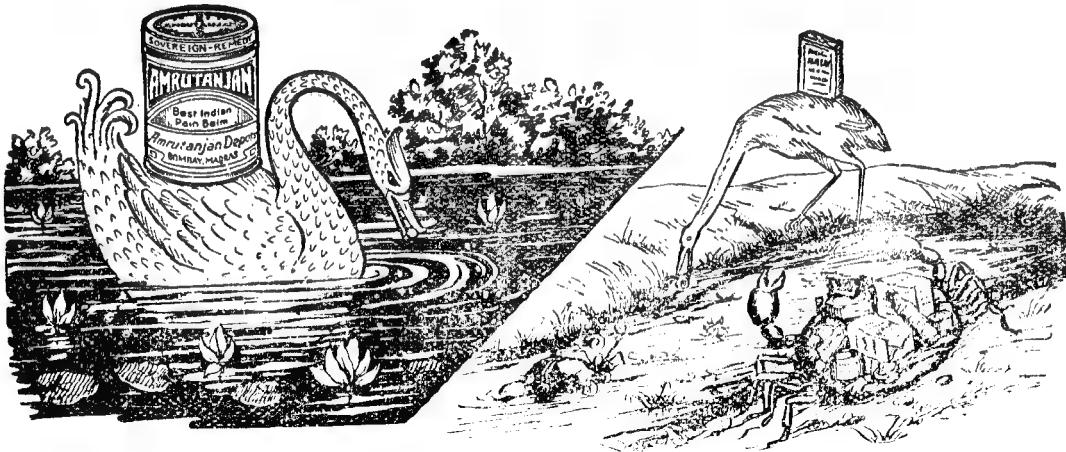
సీత—...

భర్త—అమ్మీ...

సీత—ఏమిటి?

భర్త—అన్నం తినకుండానేవచ్చావా, చివరికి? ఎందుకు తింటావు—మొదటినుంచి ఇదేగా మనకు, నేనానంటే నీవు కాదంటూ వుండడం.

అ మృతాంజనము

ఎవ్వడవీవు కాళ్లు మొగ మెట్టున ? హాసము ; యెందునుందువో ?
దవ్వల మానసంబునను ; దాననిశేషము లేమి తెల్పుమా ?
మవ్వపుఁ గాంచనాబ్జములు మాక్తికముల్ గల వందు ; నత్తలో ?
యవ్వి యెటుంగ మన్న, నహహాయని నవ్వె బకంబులన్నియున్.

అ
మృ
త
ా
ం
జ
న
ము

నీర—పోసి లెద్దునూ, ... ఒక్క నాటి కేం ప్రాణాలుపోతాయూ ?

భర్త—అది కాదు, ఉండగా తినకపోవటమెందుకు అని.

నీర—ఎవరన్నా, అపరాధివేళ వస్తారనుకోండి. వస్తే, అప్పుడేం చేస్తారు ? జోరున ఈ ముసురు వొకటి. ఈ దరలో, మీరు పెద్దవారు, ఎక్కడికి వెళుతారు, ఎవరిస్తారు, చెప్పండి !

భర్త—ఈ రాత్రి ఎవడొస్తాడే తలకుమాసినవాడు, మనం మహాసత్రం పెట్టామని.

నీర—అలాకాదు. పరీక్షగా తటస్థపడుతారు. ఇలాంటప్పుడే, మనమేం లోకాన్నుద్ధరిస్తున్నామా ? పట్టెడు మేతుకులు, అంతేగా.

భర్త—అల్లాగే వుంటుంది మొదట్లో, ఒక్కసెంటు భూమి కూడా లేకుండా అంతా అప్పలవాళ్లు కట్టుకొని పోయినారా ? చూస్తూ వుండగా మనమేం చేశామని పెల్లిల్లా, ప్రస్తావాలా ? అంతా ఈ భోజనాలకిందేగా అంతరించిపోయింది, తోటలూ, దొడ్లూ, సర్వమూ—

ఇహ కొంప ఒకటి మిగిలివుంది, సూర్యచంద్రాదులూ మనం కలిసి కాపరం చెయ్యటానికి.

నీర—మనం యినన్నీ వచ్చేటప్పుడు చూడగలిగినట్లుగా తెచ్చాముటండి, పోయేనాడూ అంతే, ఒక్కటి వెంటరాదు, ఏదో భగవంతుడే ఇస్తూ ఉంటాడు ఆవేళకి.

భర్త—మనింటికి వచ్చేవాళ్ళకు మాత్రం ఆ భగవంతుడు లేడూ— అడవాళ్ళకి పట్టిందా ఒక్కటే వేదాంతం - లేదా, అరిచి చచ్చినా చేయ విడల్చరు

కాకికై నా. అంత కేవలం వేదాంతంలో కూచుంటే జరుగుతుందా? యీ కాలంలో, సరేగాని, లోపలికి వెళ్ళి నాలుగు మెతుకులు తిను మరేం పొద్దు పోలేదు.

సీత—వద్దులేండి, పడుకోండి.

భర్త—అంటే, తినవన్నమాట. తెల్లవారితే, ఏదో అఘోరించి, ఎవడి కాళ్ళయినా పట్టుకుని—చివరకీ కొంచెం కర్రలుగా మిగిలింది. దీన్నికూడా తాకట్టు పెట్టి, కావలసిన దధిమృత పాయసాలు, బండకెత్తించుకుని వస్తాను. సరేనా? నీవు స్వగ్రానికి పోతానంటే, నేనేనా అంత పాపిష్టి పరమయ్యని.

సీత—నామాట వినండి. ఏదో ఎవరి పిచ్చి వారి కానందం, మీగు వెళ్ళి పడుకోండి, నాకేం ఫరవాలేదు.

భర్త—నీ ఖర్చు... అనుభవించు.

సీత—ఈయన పడుకున్నాడు. పరమేశ్వరుడే యిస్తాడనే నమ్మకం కుదరక, ఊరికే అందోళన పడతాడు ఈయన. చేసే దేముంది? బెను, తెచ్చే మగ వాళ్ళ బాధ అంతేనేమో... రామచంద్రప్రభూ! రక్షకా! నీదయ. మంచి అనేదంతా నమర్పించుకున్నాం, అతిథిని పంపించేవాడివి, ఆహారమందించేవాడివి అంతా నీవేకదా...—(ఆవలించి నిద్రిస్తుంది)—

(గోవిందనామాల పాట)

ఆరామలక్ష్మణులు గోవిందారామ,
ఆడవిల్లో కేగిరి గోవిందా
సీతమ్మ తల్లితో గోవిందారామ—
చిత్రహుటమువద్ద గోవిందా
పర్ణకాలను గట్టి గోవిందారామ
బాగుగా నుండిరి గోవిందా॥

[రాత్రి వానకు గోదావరి ప్రవాహపు నీటి కరుళ్లు ఒడ్డులకు తగిలేశబ్దం, దయ మనే యీశ్వరగాలి సీతమ్మగారి యంటిరలుపులు ఊపుతుంది.]

సీత—నిద్ర పట్టలా, పాపం—ఏమండోయి!—నిద్రపోతున్నారా?

భర్త—అబ్బా, ఏమిటే...

సీత—వినండి ఏమిటి చప్పుడు?

భర్త—గాలికేమో, తలుపులు కొట్టుకుని వుంటాయి.

[హోరుగాలి వినపడుతుంది.]

అబ్బా, కిటికీ మూసేయి, వాన జల్లు లోపలికి కొట్టుతూంది, అమ్మయ్యో ఏం పురుములు, ఏం మెరుపులు.

సీత—

రామనామ తారకం బాసకిమనోహరం

భక్తిముక్తిదాయకం సర్వలోకరక్షకం

భర్త—పడుకోవే, నీభక్తి బంగారంగాను. రెండు ఘంటలైంది, కూచున్నావు శివశక్తిలాగు.

సీత—ఏమిటి పడక, హోరుగాలిలో నిద్ర రేం పడుతుంది?

—దూరాన్నంచి, సీతమ్మగారూ, ఆకలేస్తూంది, అన్నం పెట్టిండి సీతమ్మగారోయ్,—

సీత—ఏమండోయ్ లేండి, ఎవరికో ఆకలి వేస్తున్నదట పాపం. భర్త—చాలు చాల్లే ఊరుకో, ఏమాలవాడో, మాదిగ వెధవో. అర్థరాత్రి ఆకలేస్తే రోకలి మింగమన్నారు.

సీత—అల్లా కాదండీ, ఎంత ఆకలేసిందో అర్థరాత్రివేళ, నేను చెప్పలా యిలాగే ఎవరైనా వస్తారని. నేను తినేస్తే, యేమయ్యేరో నుమండి.

గోదావరి ఆవతల ఒడ్డునున్నానమ్మా తల్లీ.

సీత—ఆగండి... అదుగో గోదావరి ఆవతల ఒడ్డునున్నాట్టండి. ఆ పట్టెడు మెతుకులు పెట్టి వస్తానండి.

భర్త—నీకేం మతి గిటీ పోయిందా. అర్థరాత్రి. తాడిపోత వర్షం, గాలి హోరునుంటోంది. ఇప్పుడు గోదావరి దాటి వాడికి అన్నం పెట్టి వస్తావు, మహాబాగా వుంది.

—ప్రాణాలు పోతున్నాయి తల్లీ—

సీతమ్మతల్లీ—ఆకలేస్తుండమ్మా—

సీత—అయ్యయ్యయ్యయ్య నాప్రాణం పూరుకోలేదండీ. ఎంత ఆకలేస్తుందో అదుగో వర్షం వెలిసింది. నేను వెళ్ళి పెట్టివస్తాను.

భర్త—వెళ్ళబోకే అఘాయిత్యం. పాడుబడ. తెల్లవారే లోపల చచ్చిపోళ్ళేవే.

సీత—అల్లా కాదండీ. ఆకేకలో ఎంత దీనత్వం, ఎంత బాధ

వినిపిస్తూందండి. వెళ్ళకపోతే నాచేతిమీదుగా అతని ప్రాణం తీసినదాన్నాతాను.

భర్త—వీం, పోతే, పోతాడు - భూమికి వెలితా!

సీత—అబ్బా, ఎంత మాటన్నా రు, ఊరుకోండి, అవాచ్యం.

భర్త—అదెందు కూరుకుంటుంది. మాట్లాడుతూనే వుంది. అప్పుడే మూటగట్టింది అన్నం, అర్థ రాత్రి పురుగుబుట్ట వుంటుంది కూడా.

సీత—నన్నిహ మాట్లాడించబో కండి, ఆమనిషికి అన్నం పెట్టే వరకూ నామతి మతిలో వుండుదు.

భర్త—వెడుతున్నావు - అమ్మయ్యో, అమ్మయ్యో, మళ్ళీ వాస మూసుకువస్తున్నది. గొడుగు నా తెస్తానుండవే. నిన్నే నేవ్ - లాంతరట్టుకొస్తున్నానుండా వీమేవ్, వస్తున్నా...వినిపించుకోదే...అయ్యయ్యో నందు మలుపు తిరిగింది...ఇదుగోనే, లాంతరూ గొడుగునూ- అయ్యయ్యో ఎంత చీకటి...కన్ను పొడుచుకున్నా కనపట్టలేదు. గోదావరి గట్టు నిండా త్రాచుపాములు...ఎవరయ్యా మీరు. ఇలా రండి కొంచెం. తాణేదారుగారా, బాబు. కాస్త తోడు రండి. మాయింటావిడ అల్లా వెళ్ళిపోతూందండి.

పేరా—కర్ర చేతులో వుందా, పాములుంటాయి.

భర్త—అదుగదుగదుగో, చూశారు. ఆ గోదావరి ఒడ్డు, అతుమ్మ చెట్లల్లో కదుల్తూ వుంది. చూడండి, వెళ్లొం, తొందరగా వెళ్లొం, పేరాజుబాబు, ఆ మనిషి చెప్పితే వినదు, ఎవడికో ఆకలేసిందిట. ఆమట్టున లేచి పరుగెత్తుతూందంటే.

పేరా—అదేమిటండి, గోదావరి లో దిగబోతున్నానుకూడాను. ఎంత మహాతల్లిండి సీతమ్మ గారు.

భర్త—పేరాజుబాబూ, అది మొసళ్ళ గుండం కూడానూ, మాయింటిది ఇహ నాకు దక్కదు. ఈ అర్థరాత్రి గోదావరి ఈదుకువెళ్ళి ఆ మాలవాడికి అన్నం పెట్టకపోతే యేం ముణిగి పోయింది బాబు- (వీడుస్తూ)-

పేరా—ఉండవయ్యా సీచ్చిబ్రాహ్మణా, ఆ సీతమ్మతల్లి కడుపు చల్లగాను. ఎంతమంది ప్రాణాలు రక్షించిందో.

భర్త—వీమేవ్, బాబోయ్, బాబోయ్ ఆగుండంవేపే వెళ్లుతూందండి, సుడిగుండం అక్కడ తాడిలోతు బాబూ.

పేరా—ఓ సీతమ్మగారూ.

భర్త—వీమేవ్, పక్కకు వెళ్లబోకు, మొసళ్లు, మొసళ్లుంటాయి. (చప్పట్లు చరుస్తాడు)

పేరాజుబాబూ! అదుగో మునుగుతోందండి.

పేరా—పరోపకారం కోసం ప్రాణాలర్పిస్తోంది మహాతల్లి.

భర్త—పరోపకారమేమిటయ్యా, నా కాపరం బండలై పోయింది. అయ్యయ్యయ్యో.

పేరా—అదుగోనయ్యా తేలింది, పోయినకొద్దీ గోదావరి నడుములో తే వుంటుంది ఆమెకు, ఆహా...

భర్త—బాబూ, తేలిందా బాబూ, నా సంసారం తేల్చిందన్నమాట-

పేరా—ఆహాహా, ఆ శ్రీకృష్ణ పరమాత్మవారిని, వసుదేవుల వారు తీసుకుపోతూంటే యమునాదేవి ఇలాగే యిచ్చిందిట దారి. చూడవయ్యా వెర్రి బ్రాహ్మణా మహా పతివ్రత, పరమ భక్తురాలు.

భర్త—అదుగో బాబు వడ్డెక్కినట్టుండే, ఆ, అది గట్టెక్కితే, మాకస్త్రాలు గట్టెక్కినట్టే.

[గోదావరి ఒడ్డున నింట్చెట్టుకింద ఒక మనిషి మూలుగుతూ ఉంటాడు-]

సీత—ఎక్కడ నాయిరా! నా భర్తం కాళి కంటికి కొంచెం మసకలు కూడాను. యిక్కడేనా, తండ్రీ!

వ్యక్తి—(మూలుగుతూ) అమ్మా, సీత...మ్మ...తల్లీ, ఇంకా రా లేదా తల్లీ, ఆకలితో చివరకు

చావాలసి వచ్చింది అమ్మా.

నీత—ఇదుగో వచ్చా నాయనా!
నాతండ్రీ! వచ్చా. పులుపై పో
యింది. కొంచెం గోంగూర
పచ్చడి, అన్నమూ, పెరుగు
చుక్క పట్టుకొచ్చా.

వ్యక్తి—... ఏదై నా
నగే తల్లీ!... ప్రాణాలు తక్కు
తే...

నీత—ఆ దిక్కుమాలిన గొల్లది
నెయ్యి పట్టుకురమ్మంటే పట్టు
కొచ్చిందేకాదు. నెయ్యిలేదు
బాబు. ఎలా తింటావో ఏమో,
ఇంటిదగ్గరైతే కాసిని పాల
చుక్కపోద్దును.

వ్యక్తి—దగ్గరకు రాకు తల్లీ, ఆ
మూట అక్కడ వెట్టచ్చూ,
నేను మాలవాణ్ణి.

నీత—ఆకలికి కులమేనిటి నాయ
నా? యింటికెళ్ళి ఎలాగున్నా
నం చేస్తానుగా. ఇదిగో ముద్ద
లు కలిపాను, తిను నాయనా.
గొంతిక పడుతుండేమో,
అరిచి, అరిచి వున్నావు. తిను
నెమ్మదిగా... నా ఖర్చుం కాళి
పోను. చెంబు మరచి వచ్చా
... ఎట్లా... దోసిలితో తెచ్చి
పోస్తాలే నాయనా... యిక్క
డేగా నీళ్లు... తాగు.

వ్యక్తి—హమ్మయ్య... యిప్పు
టికి ప్రాణాలు నిలిచాయి తల్లీ
... ఎంత రుచిగా ఉన్నాయి
వదార్థాలు తల్లీ...

నీత—నాయనా, తూర్పు రేఖ
లాకుతున్నయ్... అప్పుడే కొం
చెము యీ చెట్టుకింద కూ
ర్చుని మరీ వెళ్లు. ఆ బట్టలేవి,
యిటుతే, పిడిచి ఆరవేసి పో
తాను. నేను వెళ్ళి నంటచే
యాలె పెండరాడే, ఏమి తండ్రీ
ఆకలింటూ వస్తాడో బాబు,
ఆకలి అంటె నాపేగులు తరు
క్కు పోతాయి బాబు. అదే
మిటో కడుపులో చెప్పినంత
బాధగా వుంటుంది. పిడికను
మెతుకులు పెట్టానా, ఆ బాధ
చేస్తో తీసివేసివట్టే పోతుంది.

వ్యక్తి—(నీతమ్మగారి రెండు
కాళ్లు పట్టుకుంటాడు) అమ్మా,
నీతమ్మతల్లీ...

నీత—ఇదేమిటి నాయనా, నా
పాదాలు పట్టుకుంటావు, ఏ
మంత పెద్ద పుష్కారం చేశా
వనీ? ఆకలైతే అన్నంపెట్టాను
ఇంతేనా, నా పిల్లల కాకలైతే
పెట్టుకోనూ విడిచిపెట్టు - పా
దాలు పిడిచిపెట్టు నాయనా...

వ్యక్తి—అమ్మా యీ పరగణాకు
నేను జమీందారుని...

నీత—అయ్యో, అయ్యో, నెడ్డి
ప్రభువులా తండ్రీ!

వ్యక్తి—తల్లీ, అపచారం చేశా
ను, నీ అన్నదానాన్ని గురించి
లోకమంతా చెప్పుకుంటున్నా,
అనుమానించి, పరీక్షింతామని

వచ్చాను. తమిళం, చాలా
శ్రమ పెట్టాను. మీరు తర
తరాలవరకు ఇలాగే అన్నప్ర
దానం చేసేందుకు డొక్కా-
నీతమ్మగారి అగ్రహారం అనే
పేరుతో యీవూరు ఇచ్చేస్తు
న్నాను. నీవు సాక్షాత్తు అన్న
పూర్ణాదేవి. నీవంటి బగన్మ
రలు నా పరగణాలో ఉండ
బట్టే పరగణా అంతా సుఖి
తుంగా వుంది.

నీత—నాయనా, ముంకెందుకు అ
గ్రహారాలు. వాడిచ్చింది, వా
డికే పెడుతున్నాం. దీన్నికూడా
ఆ వలసవాడికే అర్పిస్తాను.

వ్యక్తి—మహారాజులని బిరుదులు
పెట్టుకున్నవారెందుకు తల్లీ! నీ
వంటి లోకమంత ఒక్కత్తం
టే చాలదూ, ఆకలిమంట
చల్లార్చటానికీ! అదిగో, దాను
డు ఏం పాడుకుంటున్నాడో
వివమ్మా... విను.

—(మరాఠన్న కాసరి పాడుతుం
టాడు.)—

నీతమ్మ తల్లీ—చేయ్యెత్తి మొక్కేము
ఆకలి సాక్షాత్తు అన్నపూర్ణ,

ఆకలిమ్మ అన్నమంటే
ఏకలముఖా రైనగాని
సకలభక్త్య భోజ్యములతో
సాకి రక్షించుతల్లీ॥ నీతమ్మ॥

—ఆ లో ఇండియా రేడియో.

గోదావరి గొప్ప

నందిలేని శివాలయం

శివునివల్ల పుట్టిన్న శివుని బ్రహ్మహత్యా
పాతకాన్ని పోకొర్చిన గోదావరి పావనరి.

మన ఆంధ్రభాష మాతృభాష గాగల ప్రజలు భారతదేశంలోని వివిధభాషాప్రజల్లో మూడోస్థానాన్ని ఆక్రమిస్తున్నారు.

అట్టి ఆంధ్రుల పెద్దనదివన గోదావరినదికూడా హిందూదేశపు వివధనదుల్లో నిడివిలో మూడో స్థానాన్ని ఆక్రమిస్తూవుంది. గంగా, సింధునదులు మాత్రమే భారతదేశంలో గోదావరికంటే పెద్దనదులు.

హిందువులు గంగా, సింధునదుల్ని ఎంతటి పూజ్యభావంతో చూస్తారో గోదావరినికూడా అంతటి పూజ్యభావంతోనే చూస్తారు.

గోదావరి నిడివి తొమ్మిదివందలమైళ్లు. ఇంగ్లీషువారి పెద్దనదివన థేమ్సు పైయిన్నవద్ద సముద్రంలో జారేసిటికి రెండువందల రెట్లు ఎక్కువసేటిని గోదావరి సముద్రంలోకి జారుస్తుంది. క్షయిరోవద్ద నైలునది సముద్రంలోకి జా

రేసేసిటికంటే రెండింతల సేటిని గోదావరి సముద్రంలోకి జారుస్తుంది.

భారతీయులలో గోదావరి గంగకు అప్పగారు అనే నానుడివుంది. అయినా పవిత్రత విషయంలో భారతీయులు గోదావరికంటే గంగనే ఎక్కువగా ఎంచుతారు. గంగశరవారే సింధుకంటే గోదావరే ఎక్కువ పవిత్రమైనదనే అభిప్రాయం భారతప్రజాలోకంలో బాగా పాదుకొనివుంది.

సింధునదిని హిందువులు, ముహమ్మదీయులుకూడా సమంగా గౌరవిస్తారు.

గంగ దేవలోకవాహిని అని మనవారంటారు. విష్ణుదేవుని కాపురపుకాగాచివన వైకుంఠంలో ప్రవహిస్తూవుండేది. విష్ణులోక సంబంధమేకాదు. గంగ నామోత్తూ విష్ణుపాదోద్భవ అని చెబుతారు.

ఇట్టి పౌరాణిక గాథలు గోదా

వరికి చెందినవిన్నీ పెక్కులు వున్నాయి.

అందులో ఒక దానిని విచారిద్దాము.

విష్ణులోకాన్నుండి గంగ పతనమైనది. అప్పుడు అది భూలోకాన్నంతటినీ వెల్లువలో ముంచేత్త కుండా దానిని శివుడు తన జటాబూటంలో నిలిపాడు.

గంగ స్త్రీమూర్తి. దానిని శివుడు శిరిమున ధరించాడు. శివుని భార్యవన పార్వతి ఇదిచూచి భరింపలేకపోయింది.

తనకు కలిగిన ఈనవతిపోరు వడలించుకోడానికి ఆమె ఉపాయం వెదకడానికి ప్రారంభించింది. తనకుమారుడైన గణపతితో ఆలోచించింది.

గణపతి తల్లికి ఒక చక్కని ఆలోచన చెప్పాడు. గణపతి వొక గోవువేషంధరించి గౌతమముషి యొక్క వరిపొలం తనివేయడానికి ఆరంభించాడు.

గౌతముడు తన చేతికర్రతో నెమ్మదిగా ఈకుతూ ఆఆవుని అడలించాడు. ఆ అడలింపుకే ఆదొంగ ఆవు అనువుల్ని పాసింది.

గౌతముడికి గోహత్యాపాతకం చుట్టుకుంది. ఆదోషానికి కానుకలు కురియడం మానేశాయి. అప్పుడు ప్రజలు అందరూ వెళ్ళి తమ తమ భూములకు ఎల్లావనా నీళ్లు

తీసుకురావలసిందని గౌతముణ్ణి ప్రార్థించారు.

అందుమీద గౌతముడు శివుణ్ణి ప్రార్థించాడు- శివుడు ప్రత్యక్షమైనాడు. వరం కోరుకోమన్నాడు- తానుచేసిన గోహత్యా పాతకం పోయి ప్రదలకు జలసమృద్ధి కలగడానికి గంగాప్రవాహాన్ని అనుగ్రహింపవలసిందిగా గౌతముడు శివుణ్ణి ప్రార్థించాడు-

శివుడికి కథ అంతా అర్థమైంది. గణపతి, పార్వతి కలిసి చేసిన పనికి అతనికి కొంచెం నవ్వువచ్చింది. ఋషికి వరం ప్రసాదించి గంగను ఇచ్చివేయడంలో పార్వతికి కొంత ఊరటకలుగుతుందికదా అనుకుని తన జడలో బంధింపబడివున్న గంగలోని అందమైన భాగాన్ని చీలదీసి శివుడు గౌతముడికి ఇచ్చాడు- అది నొక పెద్దనది వంది-

గౌతముడి గోహత్యాపాతకాన్ని పోకార్చింది కాబట్టి ఆనదికి గోదావరి అనే పేరు వచ్చింది- శివుని శిరముమీది గంగలో అందమైన భాగం చీలిపోయి గోదావరి అవడంతోనే పార్వతి అసూయ చాలాభాగం తగ్గిపోయింది.

గోదావరినదిగా కావడానికి గంగ భూమిమీదకి త్రియంబకము అనే తావున దిగింది. ఇది నాసిక పట్టణానికి ఇరవై మైళ్ళదూరంలోవుంది-

త్రియంబకంలో కొండకింద ఒక పుష్కరిణివుంది. ఆ పుష్కరిణిలో

స్నానంచేయడానికి ఏళ్ళట వేల కొలది తైర్థికులు వస్తూవుంటారు

ఆ పుష్కరిణినుండి ఒక నన్నని రాతికాలవ సాగుతుంది. ఆ కాలవ గుండా నీరు జాలువారుతూవుంటుంది.

త్రియంబకపట్టణం దాటిన తరువాత నది క్రమంగా పెద్దస్వరూపాన్ని పొందుతుంది.

ఏడుమైళ్ళ దిగువాయిని కిక్కి అనేనది గోదావరిలో కలుస్తుంది. కొన్నివందల గజాలు ప్రవహించగా గంగాపురపు జలపాతాలు, పడే ప్రదేశము అంత ఎత్తయినదికాదు, పడే జలమూ అంత ఎక్కువకాదు. అయినా ఈ గంగాపురపు జలపాతాలవద్ద జనితమయ్యే శిబ్దం మాత్రం విశేషమైనది.

గంగాపురపు జలపాతాలనుండి ఏడుమైళ్లు ప్రవహించి గోదావరి నాశికపట్టణాన్ని చేరుతూవుంది.

నాశికపట్టణంలో ఎన్నో దేవాలయాలు వున్నాయి. వాటి అన్నిటిలోకి శివాలయము సుందరతనమైనది. అచటి శివునిపేరు కపిలేశ్వరుడు.

కపిలేశ్వరునికి సంబంధించిన సౌరాణికగాథ చిత్రతరమైనది.

ఒకసారి పార్వతికి కులాసాపుట్టి వెనకపాటునవచ్చి తన రెండుచేతులతో శివుని రెండుకళ్ళూ మూసింది. అప్పట్లో శివుడు ఈహాస్యాన్ని హర్షించే ధోరణిలో లేడు.

అలుమగళ్ళ

అలుకమాటలు

నాకు తిరిగి పెళ్లాడే ఆదృష్టంపడితే నేను చెప్పినపనులన్నీ చేసే మగవాణ్ణి వివాహం చేసుకుంటాను.

నన్ను పెళ్ళాడేవరికి నాభార్య వితంతువైవుండినది. ఇప్పుడు తాను తిరిగి వితంతువు కావాలని ఆమె కోరుతూవుంది.

ఈ రోజులలో పలువురు పురుషులు పెళ్ళిచేసుకోవడానికి వెనుకంజవేస్తున్నారని నాభర్తతో నే నన్నప్పుడు ఆయన ఇప్పటికైనా మగవారికి వికేళోదయం ఆవుతూవున్నందుకు ఆనందంగా చూడన్నాడు.

కాబట్టి అతడు మూడోకన్ను తెరిచాడు.

శివుడు తెరిచిన మూడోకంటి సెగకు సూర్యుడు, భూమి, బ్రహ్మదేవుని విదోలల మండిపోయాయి.

ఇంతలో శివునికోపం శాంతించింది. అతడు మామూలుధోరణిలో పడ్డాడు. సూర్యుణ్ణి, భూమిని తిరిగి కల్పించాడు. కాని బ్రహ్మదేవుని పంచమముఖం మాత్రం తిరిగి కల్పించలేకపోయాడు.

బ్రహ్మదేవుని ఐరోలనుకాల్చి వేసిన అపరాధానికి కాను శివుడికి ఒక కొత్తపీడ పట్టుకుంది. బ్రహ్మదేవుని ఐరోలకాయ అస్తమానూ శివుని కళ్ళెదుట చిందులు తొక్కుతూ వుండేది.

ఈశిక్ష శివుడికి బహు వీడాకరమైంది. ఈఘోరదృశ్యాన్నుండి తప్పించుకోడానికి శివుడు భారతదేశంలోని అన్ని తీర్థాలూ సేవించాడు. కాని లాభం లేక పోయింది.

యెదకు అరడు గోదావరీతీరానికివచ్చి ఒక చెట్టుక్రింద విశ్రాంతి తీసుకుంటూ కూర్చున్నాడు.

అప్పుడు అక్కడికి సమీపంలో ఒక ముసలితల్లి, దాని కోడె దూడకు కింది సంభాషణ జరుగుతూవుండడం అతను విన్నాడు.

ముసలితల్లి కోడె దూడతో 'మన యజమాని రేపు నీకు ముక్కుతాడుపోసి నాగలికి కట్టి నీ జీవితాంతంవరకు పనిచేయించడానికి పూనుకోబోతున్నాడు' అని చెప్పింది.

మంచి పొగరుతున్న ఆకోడె అందుమీద తల్లితో 'అట్టిపనిచేయలేదనితే అతణ్ణి పొడిచి చంపేస్తా' అంది.

'అరడు బ్రాహ్మడు. నీవు అట్లాంటిపని చేయకూడదు, చేస్తే నా నీకు బ్రహ్మహత్యా పాతకం చుట్టుకుంటుంది' అని ఆమె బిడ్డకు

హిత ముపదేశించింది.

'బ్రహ్మ హత్యాపాతకంనుండి తప్పించుకునే ఉపాయం నాకు తెలుసు' అని కోడె ధిక్కరించి పలికింది.

ఈసంభాషణ శివుని మనస్సుకు బాగా పట్టింది. బ్రహ్మహత్యా పాతకాన్నుండి కోడె ఒకటి విడుమర కాంచగలిగితే తానెందుకు అట్టి విడుమర పొందలేకపోతాను అనే జిజ్ఞాస అతనికి కలిగింది.

బ్రహ్మహత్యాపాతకం పోగొట్టుకోడానికి ఆ ఎద్దు ఏవిధానం అయితే అవలంబిస్తుందో తాను నూనా అదేవిధానం అవలంబించి బ్రహ్మదేవుని పంచమముఖ ధ్వంస జనితపాతకాన్ని పోకార్చుకోడానికి శివుడు కృతనిశ్చయమై నాడు. నాటికి ఇంటికి వెళ్లాడు.

మరునాడు శివుడు తిరిగి అక్కడికి వచ్చాడు. గతిదినపు ఆవు, ఎద్దు సంభాషణలో తేలిస రీతిగా అక్కడికి బ్రాహ్మణు వచ్చాడు. వచ్చి కోడెకు ముక్కుతాడు పోయడానికి ప్రయత్నించాడు.

అప్పుడు ఆకోడె ఆబ్రాహ్మడి మీదపడి కుమ్మి చంపింది. అందుతో ఆ కోడెకు బ్రహ్మహత్యా పాతకం చుట్టుకుంది. ఆపాపఫలితంగా తెల్లటి ఆ ఎద్దు కారునలుపురంగుకు మారిపోయింది.

అయినా ■ ఎద్దు కొంచెం కూడా చింత పొందలేదు. తోక

మహావాక్యకర్తలు

నన్ను మొదటిసారి మోసంచేయి. అది నీకు సిగ్గుచేటు. నన్ను రెండోసారి కూడా మోసంచేయి. అది నాకు సిగ్గుచేటు.

—Chinese Saying

ఫిర్యాదుచేసే మనిషి తన్నుతానే పడతాడుకుంటున్నాడన్నమాట. తన్నుతాను పడతాడుకున్న మనిషిని ఎవరూ కాని ఉద్ధరించడానికి ప్రయత్నించరు.

—Halifax

మంచి పేరుకాని, చెడ్డపేరు కాని ఒకమనిషి వెళ్ళేచోటికి ఆమనిషి కంటే ముందే వెళ్లుతుంది.

—Chesterfield

పొగడ అనేది యాంబర్ గ్రీస్ అనే గుగంధద్రవ్యంవంటిది. ఆద్రవ్యం ఎంత కొద్దిగావుంటే గుగంధం అంత కమ్మగా వుంటుంది. అదే ద్రవ్యపు పెద్ద ముద్ద ముక్కుదగ్గర పెట్టుకుంటే చాలా ఘాటుగా, వెగటుగా వుంటుంది.

—Pope

పైకెత్తి సంకోచంగా పరుగుపెడుతూపోయి నాశికదగ్గర గోదావరిలో రామకుండం అనే తావున స్నానంచేసింది.

అయోధ్యరాముడు తన తండ్రి యొక్క అపరకర్మలు ఈ కుండంలోనే చేశాడు. అప్పటినుంచి దీనికి

రామకుండం అనేపేరు వచ్చింది.

రామకుండంలో స్నానంచేయగా ఆ ఎద్దు తిరిగి తెల్లగావంది. జలయొక్క పావిత్ర్యం అట్టిది!

స్నానంచేసే సమయంలో ఆ ఎద్దుతోక పైకిఎత్తుకుని వుండడం చేత నీటిలో మునగకుండా వున్న తోక చివరభాగం నల్లగా వుండి పోయింది.

ఈ సంగతి అంతః శివుడు కనిపెడుతూ వుండినాడు. కాగా పెంటనే అతడున్నూ రామకుండంలో స్నానంచేశాడు. అతని కళ్ళ ఎదుట అండవం చేస్తూవుండిన బ్రహ్మ పంచమవదనం తోడనే అదృశ్యమైంది.

ఈ సంగతులన్నీ నడిచిన స్థలానికి సమీపంగా కపిలేశ్వరదేవాలయం నిర్మితమైంది. శివునికి కలిగిన శిక్షనూ, ఆశిక్షనుండి అతను విడుమర పొందిన విధాన్ని జ్ఞాపకం చేసే దివ్యస్థల మది.

ప్రతి శివాలయానికి ఎదుట నందివిగ్రహం మోకరించుకుంటూ పండుకుని వుండడం పరిపాటి విషయంకాని ఈ శివాలయంలో అట్లా లేదు-

ఎద్దు శివునివాహనంగా అనగా శివుని సేవకవర్గానికి చెందినట్లుగా పరిగణింపబడి వుంది- కాని ఈ సందర్భంలో ఎద్దు శివునికి గురుస్థానమైవుంది. బ్రహ్మయొక్క పంచమవదనం కాల్చి వేయడంచేత కలిగిన కాలుష్యాన్ని పోకార్చుకోడానికి

శివుడికి ఇక్కడ ఎద్దు ఉపదేశం చేసింది. కాబట్టి ఇక్కడ ఇతిర శివాలయాల్లోవలె శివ విగ్రహానికి ఎదురుగా నందివిగ్రహం ఉంచబడలేదు.

ఈ సంగతి నడిచినప్పటినుంచి ఎద్దులకు అవివరంగువైనా తోకల చివర నలుపు వుండడం పరిపాటి విపోయింది.

ఎవనివల్ల పుట్టిందో అతని పాల్చి కూడా కడిగినేయ సమర్థమైన గోదావరియొక్క పావనత కొలదులువెట్ట తరముకానిది.

ఈకథ మహారాష్ట్రలోని స్థల మహాత్మ్యాలనుండి గ్రహింపబడింది.

గోదావరి మహాత్ముడు తెలిపే ఇట్టి స్థానికగాథలు ఆంధ్రదేశంలో అయినా తీవ్రమయందున్నా విస్తరించి వున్నాయి.

తూర్పుగోదావరి జిల్లాలోని ముక్తేశ్వరమువద్ద గోదావరిన్నానం తీరానికి ముక్తినిస్తుందంటారు. కోటిపల్లివద్ద గోదావరిలో ఒక్కస్నానం చేయడం కోటిస్నాన ఫలితాన్ని ఇస్తుందంటారు. పైగా అక్కడ నదికి మాతృగమనాపహారి అనికూడా ప్రసిద్ధి.

ఇట్టి గాథల్ని సేకరించి విశేషప్రచారంలోకి తీసుకురావడం ఆంధ్రుల విధివుంది. అభిరుచిగల ఆంధ్రమహాశయులు అందుకు పూనుకుంటారని సమ్మతమైనాను.

ఆకుకూరలు

అవిసె - ఉస్త్రీ - కరివేప - కామంచి - కాబేజీ - కొత్తిమిరి - కోలపాల - గుంటగలగర - గోగు - చక్రవర్తి - చామ - చింత - చిట్టి - చిలుకకూర - చుక్క - తమలపాకు - తుమ్మి - తోటకూర - దొగ్గిలి - దోస - నీరుల్లి - పుదీరా - పొన్నగంటి - బచ్చలి - బలుసు - బొద్ది - మునగ - మెంతి - వేప - సరస్వతి - సీకాయ అనే ముప్పులు ఒక్కరకాల ఆకుకూరల వివరాలు గలవు. ఆకుకూరల ప్రాశస్త్యాన్నివివరించే చక్కని వీతికూడా వున్నది.

పత్రికల ప్రశంసలు

ఆకులను కూరలుగా వండుకొనియో, పచ్చిగానే భుజించియో ఆహార్య భాగ్యమునకై ఏమేమి లాభములను పొందవచ్చుకో తెలుపబడినది. —గోలకొండ, ఇంచులోవున్న విషగాలు అందరూ తెలుసుకోదగినవ నేది నిర్వివాదాంశం.

—ఆంధ్ర వారపత్రిక.

చదవనేర్చిన ప్రతిస్త్రీ తప్పక నవనరగ గ్రంథం. —శ్యాతి.

పురికొసం

రెండు అణాలు

పాప్టుబిళ్ళలు పంపిడి.

ఆంధ్ర భూమి బుక్కుడి పోవేపరి : మదరాసు.

తెనుగుగుడి తొలికొలువరి

శ్రీయుత

మారేపల్లి

రామచంద్రశాస్త్రి

మాన్యత : మహనీయత

ములవారు వారిని 'కవిగారు' అనియే
కృతహరింతురు.

కలాభిలాషక సమాజము

ఆయన దేశాభిమానదీక్షాబద్ధులు.
ఆద్యప్రసాదో మనదేశ పరిస్థితులను నూత్న
ముగా పరిశీలించినారు. అజ్ఞానము,
అహంకారము, దారిద్ర్యము, గోగజా
లము మొదలగు శత్రువర్గము ఈ నిర్భా
గ్యదేశమును ఆక్రమించి పీడించుకొని
లినుచున్నవనివారు మొదటనే తెలిసి
కొనినారు. ఈదురికనుండి తొలగి ఈ
దేశమెట్లు బాగుపడునా అని 1893నుండి
గురంతి మైన చింతనాంగుచున్నారు.
అంతరాత్మ దేశారాధనకు పురికొల్పగా
1896 లో ఆయన గవర్న మెంటు
ఉద్యోగమునకు రాజీనామాఇచ్చి, పిమ్మ
ట 1898 లో ఉపాధ్యాయవృత్తిని
ఆవలంబించెను.

ఆపని చేయుచునే 1899 లో మొ
దట కలాభిలాషక సమాజమును నొక
సంస్థను స్థాపనచేసెను. మనప్రజలస్థితిని
బాగుచేయుచు సత్కర్మల నభివృద్ధి
చేయుటయే ఈ సమాజముయొక్క ఉద్దేశ
ము. అనేకగోగములలో బాధపడు
చున్న ఆర్థులను జలవైద్య, ఆయు
ర్వైద్యవైద్య పద్ధతులను ఆయన చికిత్స
చేసి, చేయించెను.

పేదలకు విద్యగొట్టెట్లును రాత్రిసాత
కాల స్థాపించెను. ఉపన్యాసములు,
చర్చలు, వాదోపవాదములు, పీఠికలను
సమాజసభలకు విజ్ఞానాభివృద్ధియగు
చుండెను. కవిగారు తాము రచించియు,
రచింపించియు నాటకములాడించి ఆ
కళాభివృద్ధికంతో వాడుపడిరి.

ఈ 1911-వ సంవత్సరము నవంబరు
నెల 22 - 23 తేదీలను విశాఖపట్టణము
లో జరిగిన ఆంధ్రమహాసభ చరిత్రప్రసి
ద్ధమైనది. ఈసభ జయప్రదముగా నిర్వహింపబడుటకు కారణము బ్రహ్మశ్రీ
మారేపల్లి రామచంద్రశాస్త్రిగారి అద్భు
తశక్తికాస్తయు.

పేరు ప్రతిష్ఠలకొరకు ప్రాశస్త్యాడక,
డబ్బుకు కన్నుజీతపడక, బహిరంగసభ
లో వేదికపై నెక్కి ఉపన్యాసమైన
చేయ నొల్లక కార్యదీక్షానిముగ్గుడై,
తెలుగువారి మేలుకొరకు, తెరిచాటున
నెంతో చాకచక్యముతో పనిచేసిన ఆ
మేటి కొలువరిని ఏకగ్రీవముగా ఆంధ్ర
మహాసభకు ఉపాధ్యక్షునిగా నెన్ని
కొని ఆసభవారు ధన్యులైనట్లు నిశ్చ
యము.

ఉన్నతవంశసంఘాతులకు విజయ
నగర మహారాజ కుమారులును, జగత్ప్రసి
ద్ధ చరిత్రులును, సర్ బిరుదాంకితు
లును, స్వతంత్ర ప్రియులును, ప్రజాపక్ష
పాతులును నైన శ్రీ పూసపాటి విజయూ

నంద గజపతి ప్రభువువారు అధ్యక్షుని
నను ఉపాధ్యక్షులైన శ్రీశాస్త్రిగారి
యందు వారు గౌరవముంచి కార్యక్ర
మము నడపుచుండుట మాడజూడ మన
కంతో ముదావహ మగుచున్నది.

ఆంధ్రాభ్యుదయముకోరి, మహాసభా
ధ్వజమునకొంది నడుప సమకట్టిన శ్రీ
రామచంద్రశాస్త్రిగారి పూర్వసంగ్రహ
చరిత్రతోపాటు వారు సంస్థాపించినట్లు
పురుషు తెనుగుగుడి చరిత్ర తెలిసికొనుట
విశాలాంధ్రలోకమునకు ఇప్పుడు అవ
సరము.

మన ఆంధ్రమాత చేసికొనిన సుకృత
ములను బ్రహ్మశ్రీ మారేపల్లి రామ
చంద్రశాస్త్రిగారు మన వెనుక దేశములో
జన్మించినారు. చాలాకాలము విశాఖపట్ట
ణములో ఉపాధ్యాయులుగా పనిచేసి
నారు. అక్కడి ఎ. వి. యన్. కాలేజీకి
ప్రిన్సిపాలుగా నుండిన పి. టి. శ్రీని
వాస అయ్యంగారు ఒకానొక సందర్భ
ములో మన శాస్త్రిగారిని 'కవి' అని
పేర్కొన్నారు. అది మొదలు ఆ ప్రాంత

కలాభిలాషక కావ్యమాలిక

క్రికవిగారు 1904 సంవత్సరములో శ్రీ కలాభిలాషక కావ్యమాలికను స్థాపించినారు. తెలుగునాట స్థాపితమైన తొలి గ్రంథమాల ఇదే. విజ్ఞానచంద్రిక, ఆంధ్రభాషాభివర్ధన మొదలగు గ్రంథమాలికలు దీని తరువాత బయలుదేరినవే.

ఈ కావ్యమాలికలో కవిగారు మొదట ప్రకటించిన 'మానవవిధి, నెనుగు సంధ్యావందనము' లను గ్రంథము కూడ ప్రశంసార్హమైనదే. నెనుగువారు నెనుగు భాషలో ప్రలిడినము తెండువుటలను నేనుని ప్రాంతమకొనుటను ఆనుకూలముగా నెనుగు సంధ్యావందనము రచింపబడినది. నైతికజీవి అయిన మానవుడు తన విధులను తెలిసికొని అవియెట్లు నెరవేర్చుకొనవలెనో 'మానవవిధి' విశదము చేయుచున్నది.

విందవహితనభ

బంగళాదేశము విభజింపబడిన తో జలలో మనము మన స్వదేశవస్తువులనే వాడుకోవలెనను ఉత్సాహము దేశములో చలరేగను. కవిగారు ఆత్మభువికాభివృద్ధియు దేశాభివృద్ధి సభాపీఠించి బట్టలనేత దంతపువని మొదలగు గృహపరిశ్రమలు శ్రోతృ పద్ధతుల విధి స్థాపించిరి. దీపావళివాడు భిక్షుల మూలముగ డబ్బు కనూలుచేసి, చీలి పనుల ఆభివృద్ధికిని, విద్యావ్యాప్తికిని, పేసల కుంగు మాన్పుటకును వినియోగించుచుండిరి.

సిహాయిల పితూరీ దినములనుండి 1908 నాటికి వీరిది సంవత్సరముల కావలయు మనదేశములో ఇంగ్లీషుభాష ద్వారా మన బాలబాలికలకు విద్యగజప

బడెను. అందుకు ఫలితముగా మన విద్యాభివృద్ధికి హిందూమతమునందు విశ్వాసము వడినది.

ఈ సుస్థితికి కవిగా గంగో ముఖించినారు. ఈ ప్రజకు ఏమియు నేనచేయలేనై లినికదా అని దుర్భరమైన ఆశ్చర్యపొందినారు.

రామలింగోత్పత్తము

1908-వ సంవత్సరపు పీర్లపండుగ కడపటికోజున ఒక విచిత్రము జరిగినది.

నేటి జయపురం మహారాజావారైన శ్రీ శ్రీ విక్రమ దేవవర్మగారు కవిగారి హృదయావేదనకు కారణము తెలిసికొనిరి. పిమ్మట కొన్నాళ్ళకు వారును, బాడ్డు

1942 పాటిక్కు

రాజగోపాలయ్య రాజకీయాలతో

గాంధీకి పతనంబు గల్గితీరు

స్వాతింత్రయధాన జవ్వారీలాలకు

"రెంటిక్ జెమట" నిరింపగలను

జైలులో కాలాని పాపానంబుంటుదే

సింహాన భక్తి పుటనా గెయ్యి వామ

కాంగ్రెసులో చేయి గల్గిన దొరిలన్న

ముస్లిములీగుకు మొగము మొత్తు

మాటలేల ? కమ్యూనిస్టుమతము మారి

రాయి జోన్యంబు చప్పున రక్తి గట్టు

సాంబమూర్తికి, దుర్గమ్మ సాయమునను

ఆంధ్రసభ యింక చకచికలాడిపోవు ! —

— కొ స రా జా రా ఘ వ య్య చౌ ద రి.

రామయ్యకెట్టి గారును, సంప్రదించుకొనిరి. ఆతెనుక ఉభయమును శ్రీ కవిగారి భక్త్యాశ్రమమునకు జేరించెరి. హిందూమతము పునరుద్ధరించి హిందూప్రజలకు నూతన ఉత్సాహ వికాసములను కలిగించుటకు అంతిముందే కవిగారు మనములో గ.కానాక కాగ్యక్రమము సంకల్పించుకొనియుండిరి. ఆకార్యక్రమము చక్కగా నెరవేరుటకు కొవలసిన ధన సాహాయ్యము చేయుటకు సిద్ధముగా వచ్చినామని శ్రీవారు కవిగారికి తెలిపిరి. గంగోషము పట్టజాలక కవిగారు ఉబ్బి గంతలువైచిరి.

1909-వ సంవత్సరములో విశాఖ

పట్టణములో మొదట రామలీలోత్సవము జరిపిరి. నాటినుండి నేటివరకు గత రిరి సంవత్సరములనుండి అవిచ్ఛిన్నముగా ఈ ఉత్సవము ప్రతియేడును మహావైభవముతో విశాఖపురిలో జరుగుచున్నది. క్రుష్ణ పట్టణ దైవధర్మ ప్రజలలో నానాటికి నిశితమగుచున్నది. పూర్వము నాస్తికతకు నెలవైన విశాఖపట్టణములో స్త్రీకత పెంపొందుచున్నది. మతాభిమానముతో పాటు కళలకూడా కృద్ధినించుచున్నవి. ఆర్థికముగా చూచినచూ, పేదలకు అనేకులకు పనికిలగి ఉత్పాదకములలో వైన కడుపునిండ అన్నము కొరుకుచున్నది. చిన్నపిల్లలలో సహితము క్రియాశీలతాంశములయందు కుశూలముతో ప్రోత్సహితము పొడచూపి విద్యాభివృద్ధి కుంజో తోడుపడుచున్నది. తగిన ధనసాహాయ్యమే లభించినయెడల శ్రీ కవిగారి మనస్సులో అణిగియున్న ఎన్నెన్నో సత్ సంకల్పములు చాలకాలము క్రిందటనే ఫలప్రసూతములై మనజేశ మంజో అభివృద్ధిదశకు వచ్చియుండును.

1918 వఱకు విశాఖపట్టణము నైజేడియన్ బాప్టిస్టు మిషన్ ప్రాంతములలో తెనుగు పండితులుగా ఉండిన శ్రీ కవిగారికిని, ఆస్కాలు యజమానులకును హిందువులను క్రైస్తవములనులూ చేర్చుకొనుటకు మిషన్ వారు చేయు ప్రయత్న విషయములలో అభిప్రాయ భేదములుకలిగి క్రైస్తవమునకు రాజీనామా ఇచ్చివేసిరి. కవిగారి ఆత్మకు ఆత్మీయత ప్రీయమైన హిందూమత భవద్దర్శన మహాకార్యమునకు అటువై నుంచి ఎక్కువకాలము వినియోగించి పాటుపడుటకు ఇప్పుడు ఎక్కువ అవకాశములు కలిగినవి. మన ప్రజల సర్వతో

ముఖాభివృద్ధివిషయమై ఆయన విసుగులేక అన్నివిధములను పాటుపడుచునే ఉన్నారు.

విశాఖపట్టణ పురమధ్యమున హిందూ రీడింగ్ రూమ్ అనుపేరుతో 1918 లో పూర్తిచేయబడిన దివ్యభవనము వారి ప్రేరణమూలముగా పునర్నిర్మితమై వారి ఓషికకున, కార్యనిర్వహణశక్తికిని ప్రబలమైన సాత్వ్యము ఇచ్చుచున్నది.

ఇప్పుడు శ్రీ జయపుర సంస్థానాధీశ్వరులును, ఆంధ్ర యూనివర్సిటీ ప్రొఫెసర్ల వారును, సాహిత్య సామ్రాట్ డి. లిట్. చిరుదాంతులును కను శ్రీ శ్రీ వికాసు దేవదర్శనగారి సాయముతో శ్రీ కవిగారు ఆంధ్రమహాభారతమునందలి మొదటి అయిదు పర్వములను పరిష్కరించిరి.

భారతభాషాసమితి

గాంధీగారు ఇటీవల భారతదేశోద్ధరణమునై ప్రోత్సహించిన కార్యక్రమమును శ్రీ కవిగారు అంతకు ఇరువదియైదు సంవత్సరములకునుండే ప్రారంభము చేసి వారు, గాంధీగారు 1919 నుండి వాన్ కలపరేషనులో నిగినారు కాని శ్రీ కవిగారు 1898 లోనే మొట్టమొదట ప్రభుత్వనివయమున వైముఖ్యమునహించి వైదికాభివృద్ధికోరును; గృహపరిశ్రమల నిమిత్తమును; పత్రికలను, దీనులను నిర్భాగ్యులను, ఆంతర్భాగులను బాగుచేయుటకును ఎంజో ఓషికతో త్రికరణకుద్ధిగా పాటుపడుచున్నారు.

1930 లో ఉప్పుసత్యాగ్రహ సందర్భమున కవిగారు కేలూరు జైలులో ఉన్న దినములలో భారతభాషాసమితి

జైలులోనే స్థాపింపబడినది. సత్యాగ్రహముచేసి ఆ జైలులోనే నిర్బంధింపబడిన మహాపండితులు, బహుభాషావేత్తలు పలువురు ఉండిరి. శ్రీ కవిగారు తయారుచేయుచున్న 'సుడికడలి' అను తెనుగు నిఘంటువుకు వివిధభారత భాషాపరిజ్ఞానము ఎంతో సహకారియుగనని అపు డక్కడవారు ఈ సమితిని స్థాపించిరి. ఇట్లు శ్రీ కలాభిలాషక కార్యచారిత్రక, విందవహితసభ, భారతభాషాసమితి, అను నీయాడును శ్రీకవిగారు స్థాపించినవి.

కవితాసమితి

భాషాభిమానులును భాషా సేవకులునైన కొందరు యువకులు 1926 లో కవితాసమితి స్థాపించిరి. 1927 లో శ్రీ కవిగారు దీని కధ్యక్షులైరి. సభలు జరిపించియు, గ్రంథములు ప్రకటించియు ఈసమితి చక్కగా నేవచేసినది. గ్రాంధికవాదులు, వ్యావహారిక భాషావాదులు వను విశెండు తెగల భాషాసేవకులనును, కవిగారు సామరస్యముకూర్చి పనిచేయించినారు. 'తెనుగుభాషకును, తెనుగుప్రజలకును నేవచేసి మేలుచేయు శ్రీ పరమార్థము. భాష గ్రాంధికము కావచ్చు; వ్యావహారికమును కావచ్చు. అది గ్రంథకర్త ఇష్టము,' అనునట్టి కవిగారి మతము.

పితాపురములో తయారగుచున్న సూర్యరామ్యాంధ్రనిఘంటువు లోపయాయి వ్రాయుచున్నది. అది నిజముగా సమగ్రమైన తెనుగు నిఘంటువుకొడు, ఆలోచనములను సవరించి, వాడుకలోనుండియు ఏగ్రంథముల కెక్కక, నిఘంటువులలో చేరకయున్న పదములను కూడ

చేర్చి 'తెనుగు నుడికడలి'ని కవిగారు
తయారు చేయుచున్నారు.

ఆంధ్రావలీ సమాజము

ఆంధ్రావలీ సమాజము 1929 లో
ఎలమంచిలి వాస్తవ్యులగు శ్రీ గొట్టూరు
వెంకటానంద రాఘవరావుగారిచే స్థా
పించబడినది. ఆంధ్రాభ్యుదయమునకు
అవసరమైన విజ్ఞానము తెనుగునాట వెద
బల్లి, సంపాదించుకూర్చుచు ఆంధ్ర సేవ
చేయుటే ఈ సమాజపు ఉద్దేశము.

మరి, విజ్ఞాన, వాఙ్మయములను ఒక్క
చోట చేర్చి, వానికి సమన్వయముకూర్చి,
భేదభావము లొలగించి, ఏకత్వము నిరూ
పించి ఆద్యారాత్రికతతో ఆంధ్ర జీవ
సమాజకు సాహిత్యములు కలిగించుటకు
ఈ సంస్థ పనిచేయుచున్నది. ఈ సమాజ
మునకు కూడా అధ్యక్షులు శ్రీ కవిగారే.
ఈ సమాజము ఈసరికి విశ్వేశ్వరచరిత్ర,
నత్తరవిజ్ఞానము, మహామేధావులు,
కవనభంగిత్తి మొదలగు గ్రంథములు
ప్రకటించి బహుళముగా పాఠములు బడపింది.
సమాజస్థాపకులగు శ్రీ రాఘవరావు
గారు రచించిన 'అనుదిన విజ్ఞానము'
అను విజ్ఞానసంహితను ప్రకటించుటకు ఈ
సమాజమునాగు ప్రయత్నించుచున్నాడు.

మరొక విశేష మేమనగా, ప్రాకృ
తములైన పద్యపద్యములను సువిద్యమము
కూర్చి, మానవులను పీడించు గోగడాల
మను నిర్మూలించుటకు ఈ సమాజము
వారు గత రెండు మాడు సంవత్సరముల
నుండి పాటుపడుచున్నారు.

తెనుగు గుడి

ఆంధ్రాభ్యుదయము సాగుచున్నది
లన్నియు ఒక్కచోట సమావేశము కా

కొన్ని రష్యన్ సామెతలు

మంచివాడైనా సరే జన్మనీవాడిని ఉరి
తీసెయ్యి.

తాగినా, తాగకపోయినా చావు
వున్నది. కొబ్బరి తాగడమే మంచిది.

ఎవరిమో చెయ్యి వారికి దగ్గరగానే
వుంటుంది. కాని దానిని వారు కొరక
లేరు.

అధికార గమ్యానికి సోదరుడు.

మనంపాడే రాగం ఫీడేలు నిర్ణయించి
చింది కాదు.

ధనవంతులు తింటారు; పేదవారు
కంటారు.

స్వామీనామాలను ఎక్కువైతే నష్ట
మేరాలు ఎక్కువవుతాయి.

ప్రతిభాసంపన్నుడైనాది రాక్షసుడు
సుఖమయంగా, దీనాలు దుఃఖమయంగా
వుంటాయి.

పట్టుబట్టు కట్టెట్టి నా కోరికలే,

కలెను. అపరాధిని పాపమునకు తెనుగు
గుడి అను నామమును కలెనా నను భావ
ము 1938 లో కవిగారికి కలిగింది.

గుడియనగా మన యిష్టదేవతను పూ
జించుకొనుటకు మనము నిర్మించుకొనిన
పవిత్రస్థానము. తెనుగుగుడిలో తెనుగు
తల్లిని ఆమె కొడుకులును, కూతురును
పవిత్ర భక్తిభావముతో పూజించుకొన
దురు.

శ్రీ కవిగారు కయోగ్యుద్ధులు! పండిత
ప్రకాండులు! పవిత్రశీల ప్రభావ విభా
సితులు! ఉదార ధైర్యవ్యాధియులు.

కొంగ్రెసు యాజమాన్యమున జరుగు
చున్న రాజకీయసమరమునుండి విరమింప
వలసినదని మిత్రులు కోరినందున, వారు

కుక్కలు మొరిగే ప్రతిమనిషీ కొంగ
కాదు.

ప్రతి జగదాలమారికి వాడిని తల
తన్నేవాడు ఒకడు వుంటాడు.

ఆకలికి మించిన క్యంజనంలేదు.

కొగితం ఎప్పుడు సిగ్గుపడదు.

మనం చిన్నకొంగల్ని కిక్కిస్తాము ;
కెక్కి కొంగలికి నమస్కరిస్తాము.

— ప్రేమగురురెచ్చి —

పడుచున్న తప్పుచేయనియ్యడమే
మంచిది. తక్కువే వారికి పశ్చాత్తాప
పడడానికి ఏమీ వుండదు.

ఎవడు తన భార్యకు ఎక్కువ స్వా
స్థిత్వం ఇస్తున్నాడో వాడు తనను
తానే చొంగిలించుకుంటున్నాడన్న
మాట.

Russian Proverbs by
— Dr. Andrew Guershoon

దినతో అంగీకరించినారు. ఆంధ్రావలీ
నేలకు అయి అనగలమైన నిర్మాణం కొ
ర్యక్తిమను బహువిధముల జరుగవలసి
యన్నందున వాటిమీద ఆంధ్ర సేవయే
యొత్తముగా నెంచి పనిచేయ సంకల్పించి
నాగు.

ఏమి మనకు నాకుమలై మనము నడి
పింప బాగుకోనుట మన అదృష్టము.
మన జాతీయ జీవనము పునరుద్ధరించుట
మన, సత్వరముగా ప్రత్యేకాంధ్రం
వ్యక్తిమ సిద్ధింపచేయుటమన వారు నిర్ణ
యించిన కార్యక్రమమును వారు ఇప్పు
వివరములతో నిర్వహించుట తెనుగు వా
రికి పరమ ధర్మమని విన్నవించుచు
న్నాము.

విదాకు విచారణ

[వ్యంగ్య ప్రధానం]

ప్రతిస్త్రికి విరుగుడు భర్తలకరకు విదాకు
లిచ్చి అధికారము ఉంచును.

రచయిత :

శ్రీమతి. బులుసు ప్రకాశమ్మ.

వాళ్ళని తలుచుకుంటే పాపాలు పోతాయి—పురాణాలలో చాలా మంది పతివ్రతల జీవితాలు దుఃఖాలతోనే గడిచాయి. అదికూడా భర్తలవల్లనే:—

తప్పెక్కడండి... లేవెవరో చూడ్డానికి వస్తారట: సీమ వచ్చి మువ్వ ఇవ్వమిడతేనే చేశా: వినం బంధమేనా: అంటాడు నాన్న. —

పాతికేళ్ళినా రాకమునుపే సిగ రెట్లుకాల్సి, కాల్సి, పేడుశారిపోయిన ముఖాలు చదివి చదివి, టీలు తాగితాగి కర్రగట్టిపోయిన శరీరాలు, పెళ్ళికుంటున్నవి ఇవి బూసా, అవిబూసా అని పెగాక్రాసెడ్డామి నేపన్ను — పెళ్ళికొడుకుల తీర్పు ఇవి.

ఇరవై ఏళ్లు దగ్గర పడుతున్నాయి. వినంబంధం తొగ్గుడిచు, ఎవరూ నచ్చరు. ఓపక్క పతివ్రతలు. ఓపక్క విద్యావతులు. విదాకుల చట్టం. నా అదర్శ్య నోవల్స్— పన్నెండు వినబడుతుంది. నిద్దరోస్తే తాగుండును.

౧

...ఎవరు ఈమె! ముఖం ఎంత కాంక్షిగా ఉంది! నాట్య తేజ మంటే ఇదే కాబోలు. చెతులు జోడించి సమస్కారంచేయ్యాలని బుద్ధివుడుతోంది. చూపు, తీరు, ఎంతో అమాయకురాలైఉంది. చెంపలని అటూ ఇటూ ఆమచ్చలు. కంటిని కారిన నీటిచారికలు కాబోలు. ఆముతకచీరేకూడా అవిడె

౧
'వివాహకాండ ప్రీతి సౌఖ్యమునిరుత్తం ఏర్పడ్డది. శానిసత్వముకు కాదు. ప్రీతి తన ఇష్టము వచ్చినప్పుడు వివాహబంధనము నుండి విడిపడుతురు అధికారము కలిగివుండవలెను.'

'వివాహవిచ్ఛేద మొనరించుకున్న ప్రీతి తీరిగి వివాహమాడదలచినయడల తన ఇష్టమువచ్చిన పురుషుని వివాహమాడుతురు అధికారము కలిగి యుండవలెను.'

ఇవి మహిళాసభలో ఆనోజున 'విదాకులచట్టం' మీద మాట్లాడిన కొందరు స్త్రీల ఉపన్యాసాలలో ముక్కలు.

నాకు కొద్దిరోజులలో వివాహం కాబోతుంది. ఎవరో ఒకరు 'పెళ్ళికుంటురుచూపుల' కంటూ రావడమూ, తరుచు పెండ్లి

కొడుకు నాకే సచ్చకపోవడము బరుగుతున్న రోజులు. బాగా నచ్చిన వరుణ్ణి పెండ్లి ఆడి పురాణాలలో పతివ్రతలాగ జీవితం ఆదర్శవంతంగా గడపాలని నాకోరిక.

రాత్రి పదిగంటలు దాటుతోంది. నిద్రపట్టడంలేదు. మహిళాసభలో విన్న విషయాలు తలలో గిర్రు గిర్రున తిరుగుతున్నాయి. 'విదాకులచట్టం' అనేసరికి అమ్మలక్కలంతా ఒంటికాలుమీద తీస్తారు ఎందుకని? కూచునో! నుంచునో! పిల్లలకు పాలిస్తూనో! పక్క-పాళ్ళతో ప్రసంగిస్తూనో! మొత్తానికి ఒక్కట్లా కదలరు, చెప్పేదివీసరు. అర్థంచేసుకోరు. మాట్లాడితే భారతదేశం, మాటగూటకీ, నీతి, సావిత్రి, దమయంతి అంటూ గొడవేగాని.

నీతి, చంద్రమతి, దమయంతి:

చంటిని ఉంటు ఎంతో బాగుంది. పుణ్యస్థ్రీలాగే ఉంది. ఒక ఆధరణంలేదు. జుట్టంతా పేనుకొని ౭ కలు జడ కట్టిపోయింది. బిడ్డలు-బిడ్డలంటూంది. ఈమెపిల్ల లేవకు?...

‘బిరంజివి! ఎంతో నారనభావంతో నువ్వు తిలుచుకొనే పాపిష్టిరా లిని- నీతిను నేనే. వివాహాన్ని గురించి, కాబోయే ముగ్ధుని గురించి చాలా ఆలోచనలు చేస్తుకున్నావునువ్వు. నీను. అనాటి న్యాయపరంగా ముందు గానమును విన్న ప్రతిదాక కంపించిపోయాను. నీను రామమూర్తి సభానామ చిరులపడి పోయాను- నా రామమూర్తి పండ్లాడి నేమి అని. రామమూర్తి చుడుచుగే ఉండి లేక అడిగితిమి- నా వెళ్ళిను. అతడి గొప్పతనానికి ఇంకా గొప్ప తేవాలని లంకలోనుంచి అజనే యుడు వీపుమీద కూర్చొని రమ్మగుతు రావన్నాను. ప్రజాచరించుకును అనే తన పేరు లోకంలో శిలా శాసనంలాగ నిలుపుకోజు నిరసికీర్తికి దాసుడై నిండు గర్భవనిని, మాచుంటు లేవలేనిదాన్ని అడివికి పెళ్ళి గొట్టేడు. లక్క డే ఆలంగే ఎన్నటికేనా బిడ్డలకు రక్కలురావా? కష్టాలు గట్టెక్కవా? అని, నా లవకును లిద్దరినీ రెండుకళ్ళలా చూచుకొంటూ రోజులు దొర్లించుకుంటున్నాను. బిడ్డలకి పన్నెండ్లవువచ్చేయి. పిల్లలు నాకు కావాలి అని తీసుకొని వెళ్ళిపోయాడు. దుఃఖం భరించలేక లోయలో దూరి ప్రాణం విడిచిపెట్టేను. ప్రేమకూ,

భార్య

‘పురుషుడికి భార్య చాలా సహజ భావనాలనుసరించి నా ఆభిప్రాయం’
‘నా ఆభిప్రాయము అట్టిదే. తన్ను పెళ్ళిచేరనే ప్రయత్నములే పురుషుడికి ■ చివులుండవో ఆకష్టాలన్నింటా భార్య ఆరెనికి సహాయములు రావలెనుండి.’

పాశ్చాత్యమునకు ప్రవేశించు ఇది. తొలిదాని అడవికొలుచున్నానీకి ఎవరూ బుకలేని పెళ్ళిగానే పుట్టి దేశ లోగ నోబులు గడిచేను.’

3

నా నేను వర్తమానం, అమృతమి ఎవరో?

‘నాకు ప్రాయస్థ్రీని, చంద్రమణిని నేను. ఎవరినోకాదు. విండి విసిరి విసిరి-నాస్యము చేసి చేసి చేతులు, ముఖము రాలూ మోము బానిపోయాయి. అలసే : పెండ్లికాలముండు. ధర్మేచ, అధర్మేచ, కామేచ, నాశించరము అని చేసిన ముసక ప్రమాణికమును మరిచి ఆడితిప్పుని సత్యసారీశ్చంద్రుడు అనే విరుదు సంపాదించాలని ఆశతో నుచు పైశ్చ్యర్యం పరులపాలు చేసుకున్న హరిశ్చంద్రుని భార్యను- పాముకరిచి పిల్లవాడు చనిపోయిన కొద్దిరోజులకే దుఃఖము భరించలేక నేనూ చనిపోయేను. బ్రహ్మ, విష్ణు, మహేశ్వర్లు మెచ్చుకోవడము అంతా అబద్ధం. కవుల కల్పన అది. బిరుదులకు, పేరుప్రతిష్ట

లకు వ్యామోహపడి ఉన్నదంతా వెచ్చబెట్టుకొని ఆలుబిడ్డలను అధోగతికి తెచ్చేవాడిని మాత్రం పెళ్ళి చేసుకోకు.’

౪

తడవకుతున్న నడక, బెరుగుచూపు, అలసట, ఎంతోనీని చక్కదనము, చాలీచాలని చీర-వీధిమొగ మెరుగని అంతఃపుర స్త్రీలాగులని ఈమె ఎవరు?

‘అప్పును అంతఃపుర స్త్రీనే నేను. దిక్పాలకులనుకుడా ఛీర్మలించి ప్రేమనే ప్రధానముగావెట్టు పలుకే పెండ్లిదేవ దయయిపోని. మా నలుదేర బూడిం (నానినే బూరు బేమి లాట అంటారు) అడవిమంట చాలా అద్భుతం. అటునో ముర్చుని ఆతిడు భార్య, ప్రపంచము అన్నీ మరిచిపోతాడు. జూదాలాడి, ఇల్లు, వాకిలి సర్వము పోగొట్టుకుని పరులకు ముఖము పెంచలేక పండ్రి అయిన అతడే తిరిగి ఇంటికి రప్పించడముగా, నేపట్ల పట్లు మూరం లో ఎరుగుదరు. ప్రేమ సచ్చిలో పడి న్యసమాలకు నామధే నపాణ్ణి మాత్రం పెండ్లిదేకు.’

౫

మళ్ళీ ఇంకొక రా! మారెస్వరు? ‘ఆగు, సీప్రశ్నలని కొంచెం అపి ముందు నేచెప్పేది విను. స్త్రీల నైతక సామాజిక ఆభివృద్ధికి పాటుపడవలసిన విద్యావతులు- పున్న మరేయి గ్రహణంలాగ విడకుల చట్టమును ఎందుకు తడవవలసి

వచ్చింది? అనే నీ ఆందోళనకు సమాధానం ఇప్పుడు నీకు వచ్చిందనుకుంటాను. నేను క్రాపిడిని దృఢపరచాను కూతుర్ని. తన్ను అవమానించిన క్రాపిడిమీద ప్రతివైరము సాధించుటకు అగ్ని నారాధించి పుత్రుణ్ణి ఉద్భవింపజేసిన ఆ త్యాగిని కూతుర్ని. వ్యక్తి స్వాతంత్ర్యము, ఆత్మగౌరవము నార క్షముగా వున్నాయి.

క్రాపిడికి (ఒక స్త్రీకి) అనుకు గురుభర్తలను చేసుకోవగినంత అవసరం ఏమివచ్చింది అన్న విషయంమీద మీకాలపువారు చర్చలు చాలా చేస్తూవుంటారు. వ్యాస నిర్దేశమనీ, మాతృవాక్యపాలనమనీ సమాధానములు ఏవోకొన్ని మీకు భారతంలో దొరుకుతూవుంటాయి. దానితో కళ్లుమూసుకుని గుడ్డిగా సమాధానపడి ఊరుకుంటారు మీరు. గాస్యం, పరాధీనత మీలోపాలతో జీర్ణించిపోయింది. సమాధానపడడం మీస్వభావం అయిపోయింది. అంతే మీరనుకొనేటట్లు క్రాపిడి శక్తి, కాళి, పూర్వజన్మలో ఎవరో మునిపెత్ని కాదు. ఆమెకూడా మీలాగే మనిషి. స్త్రీ. అంతే. సామాన్య మానవసహజమైన ప్రకృతిశక్తులు ఆమెలోనూ పనిజేస్తున్నాయి. లోకంలోవుండే వీరులో వీరుణ్ణి (స్వాతంత్ర్యప్రియుణ్ణి) నాకు పెండ్లిచేయాలని నాతోండి ఆశపడ్డాడు. పరీక్ష ప్రారంభమయింది. యంత్రమునుకొట్టి నన్ను పెండ్లిచేసుకో

వలెనని ముందుకు వచ్చినవారిలో మొదటివాడు కర్ణుడు. సూర్యుడి వంటి తేజము, కమలమువంటి ముఖము, అతడికోసమే సృష్టింపబడినట్లున్న కవచము, కాంతులుచిమ్మేకుండలాలు, చక్కదనాలనుకొన్న కర్ణుడంటే ఆశపడినవాడు. వర్ణభేదము అడ్డుపడింది. మీలాగే ముండా ఆరాడు వర్ణభేదపు పట్టుదల బాగాడిండ్డి. సూర్యుడు రుజప్రకాశము పెండ్లిచేసుకోవడానికి వీలుపడదన్నారు. తాళలు. చిన్నబుచ్చుకుని వెళ్ళిపోయాడు. చాలా కష్టమైంది నాకు. ఇంతలో ఇంకొకడు. రూపు, పోలిక, తీరు అంతా

కర్ణుడే ముందుకు వచ్చాడు. సంకోపపడ్డాను. జరగవలసినదంతా జరిగింది—

వారింటికి నేను వెళ్ళినతరువాత నాకు తెలిసింది : ఈతడు దాసుడనీ, పెద్దన్నయ్య యెంతచెబితే అంగచేశేవాడనీ, ప్రాతఃకాలము నందులేచి వెన నిర్వర్ణించి కాల్యంబులకీ ప్రీతి న్నీతనికి నమస్కరించిగాని చేయకు, ఆ ఇంట్లో ఎవరూ, ఏపని— స్వాతంత్రం ఏవో కాన్నీ లేక పరాధీనతకు పాలైన దాసుడికి గానివి కావడంకో నాకానందం లేకపోయింది. బండ్లై పాలుతాగడంకంటే ప్రభువై గంజి

బం గారు గాజులపై ఆశ వదలుడు!

మదరాసు టి. సి. యా. 22 క్యారెట్టు కోట్లగోట్లు గాజులుకొనుడు.

చక్కని పనితనముతో స్వల్పధరలకు లభించును. 5 సంవత్సరములు ప్రాతములమున గ్యారంటీ యివ్వబడును. సంవత్సరములకు వాడితీరుడు. లేదా విచారించిన లాభమున్నచో మా చెడలే! నేడే మాపాత్రకు డియచేసి మాకువలయు నగలను కొని తృప్తి చెందుడు. ముంబయికి— ప్రతి నగమీద టి. సి. యా. ముద్రయున్న సంగతి ముఖ్యముగా గమనించగలగు. ఇతరులవల కట్టునగలు బదిలీగాని, యింతర పేర్లతోగాని ఆమ్మెయి తిడిరంగుల నకలీ నగలను, వ్యర్థపు గ్యారంటీలను, బూటకపు బహుమానములను చూచికొని మీ కష్టపుసొమ్మును పాడుచేయక ఆసరైన మదరాసు టి. సి. యా. 22 క్యారెట్టు కోట్లగోట్లు నగలను కొనుడు.

గాజులు పెద్దవి చిన్నవి అన్నిరైజులు ఒక తేధర. జత 1-కిరు 6-0-0 వి. పి. చార్జి 6 జరిగవరకు రు. 0-8-0.

గాజులకు అర్థరుచేయువారు వుపయోగించే గాజుల లోమట్టుకొలత లేక అడ్డు కొలత పంపవలయును.

టి. సి. నాగలింగప్ప అండు కంపెనీ,

280, వాల్టాక్యురోడ్, పార్లుటవున్ పోస్టు, మదరాసు.

ఏజంట్లు:—కె. వి. రమణమూర్తి, గాంధీచాక్, (మేడిపైస) తెనాలి.

తాగడం మంచిద నుకున్నాను. మా అత్త కుంతి నా అభిప్రాయం బాగుందంది మంచిరోజుమాసి పెద్ద క్రొడల్ని చేసింది. దూరపుకొండలు నునుపెక్కువ. దగ్గరగా చూస్తే అన్నీ రాళ్ళే. నాకొత్తధర్మ ఒక శుద్ధ బుద్ధావతారం-ధర్మశాస్త్రం ఓ చేతులో ఎప్పుడుచూచినా వుంటుంది. 'ధర్మం, అధర్మం, శాపం, పుణ్యం, వారం, వర్షం, పరిశీలన చేయనిదే ఏపని చేయను. సరదా లేదు, మాటలేదు, మంచిలేదు, 'మణిమయమ్ములు కల భౌతికమయములు సువర్ణమయములు ఆదిగా వలయునట్టి అడ్డశాఖలు, ముది కక్షింబున నిడకొని జూదగిరిమట్ల ఎంతెత్తెన్న' అని యుద్వేగింతు ఆ తన స్వభావము—ఒకనిమ మా అత్త మాటవశమున అంది: లా యోగ్యహాదహానమునుండి తల్లిని, సోదరులను భీముడు బాహువుల నిరికింనుకొని భూవివరమునుండి పరిరక్షించెనని, భీముడు మంచి వీరుడని నోచింది. భీముడికి భార్య

నయాను. కాలం బాగానే గడిచింది. కాని ఆరాక్షసికేకలు, అశనిభూతపుతిండి, గద బుజాన్ని పెట్టుకొనిపోయి తిరిగి తిరిగి రాత్రి ఇంటికి జేరడం నాకు నచ్చలేదు. నాకు వినుగువుట్టింది, అప్పట్లో ఇంట్లో మా అత్తకు, అన్నయ్యలకూ గారాబం గా ముద్దులు కురిపిస్తూ వున్నారు: నకులగుహ దేవులు, పాలుగాలే బుగ్గలు, నవ్వుమొకాలు. అల్లినుల వంటి వేడము. నామాటకు అడుగు దాటకు, నాకో చెప్పబడే ఏపని చేయకు. కాగ్యేషుమంత్రీ, కిరణే షుదాసీ, రూపేచలక్ష్మీ, క్షీమయాధరిత్రీ, భోజ్యేషుమాతాగా వారిని స్వీకరిచాను. అర్ధమయిందా?

కేవలీ మీ మహేశ్వరభార్య విజాకులచట్టంమీద తీర్మానములు జరుగనై యున్నవి. వివాహవిచ్ఛేద మొనరించుకున్న ప్రీతిరిగి వివాహమాడుటకు అధికారము కలిగి యుండవలెను. అంతమాత్రం అనే సరికే మీరంతా తలక్రిందులైపోతున్నారు, తరతరాలనుంచి శాని సత్వము వంట జీర్ణించిపోయిన మీకు స్వతంత్రభావములు ఒక్కమాట రమ్మం పేంపు వీను: ధర్మార్థకామమోక్షములనే పర్యవేక్షింపురుషార్థములలోనూ పురుషుడు తన అర్ధాంగియందలి తన కర్తవ్యమును ఎంతవరకు విస్మరించి చరించుచుండునో అంతవరకు 'సజ్జీ పతి రన్యో విధీయతే' అని ఉండాలి. ఇందుకు ప్రమాణము క్రాపది.

సామెత

ఒక జాతియొక్క తెలివి, హాస్య ప్రయత్నము, తత్వము ఆజాతీయుల సామెతలలో నిగ్గుదేరి వుంటాయి.

—Francis Bacon

ప్రతి సామెత క్షుక్తిండి గుణాల్ని కలిగి వుండాలి.

1. సామెత అన్నది ప్రజలనోట బుట్టి ప్రజాసామన్యంచేత విరివిగా పాడబడుతూ వుండాలి.

2. సామెత అన్నది సంగ్రహంగా, పక్షబుండి గా వుండాలి.

3. సామెత అన్నది నడవడిక తీకును దిద్దిగాకాని- ప్రజల ప్రపంచజ్ఞానాన్ని తెలిపేవిగా కాని- కున్నత విషయాన్ని గుర్తించే మునగ్నివో వుండి గా కాని వుండాలి.

—Dr. Andrew Guershon

గనుక నేపౌరాణికయువులు 'అహ ల్యాక్రాపతి తార కుంతీ మంహో' దరిస్తూ పంచకన్యా: పదేనిత్యం మహాపాతకనాశిని' అన్నారు. అంచుచేత ప్రజాప్రీతి అయిదుగురు వరకు ధర్మలకు విశాకులిచ్చుటకు అధికారముండవలెను.

ఈసవరణ కేవలీ మీ వివాహ తీర్మానంలో నువ్వు ముందుకు వెళ్ళి ధైర్యంగా ప్రవేశ పెట్టు ... అని ఇంకా ఏమో చెప్తోంది—

'అమ్మాయి!— తెల్లగా తెల్ల వారిపోయింది. ఇంకాలేవవేం?'

అన్న గాన్నకేకతో నాకు మెళుకువ వచ్చింది—

శ్రీ నాథునిక వితతో విధవముండలు

తాము రచించే గ్రంథాల్లో కవులు తమకు ఇష్టము
వున్న లేకపోయినా కొందరి తిట్టవలసివస్తూవుంటుంది.

అయితే అట్లా దూషణకు గురివినవారు తమ
అభిమానపాత్రులయివుంటే ఆకవులు తమ అనంతర
రచనల్లో వారిని భూషించి వారిని లోగడ దూషిం
చిన కనటు పోకార్చుకుంటారు.

ఈ విషయానికి మన కవిగ్రామములయిన నరూజు
పండితుడు పోతనామాత్యుడు, కవిసార్వభౌముడు
శ్రీనాథుడు చక్కని తార్కాణాలయి వున్నారు.

పోతనామాత్యుడు తాను రచించిన భాగవతంలో
చతుర్థస్కంధమందలి దక్షయజ్ఞ కథలోని పాత్రలచేత

సీ, అనయంబు బుప్తక్రియాకలాపుడు మాన
హీనుడు మర్యాదశీని వాడు
మత్తప్రచారుడున్మత్తప్రియుడు దిగం
బరుడు భూతప్రేతపరివృతుడు
దామసప్రమథభూతములకు నాగుండు
భూతలిప్తుం డనీభూషణుండు
నప్తకౌమండు నున్మదనాగుండును దుప్త
హృదయుఁ డుగ్రుండును బరేతభూని

తే. కేతనుండు వితతస్రస్తకేతుఁ డకుచి
యయిన యితనికి శివనాముఁ డను ప్రవాద
మెటులు గలిగె ?

అనీ-

తే. కసుధ నెవ్వారు ఘాత్యతికరులు వారు
వారి కనుమూలు రగుడు నెవ్వారు వారు
నట్టి సచ్చాస్త్రపరిపంథులై నవారు
నవనిఁ బాపండు అయ్యెదరు...

అనీ

శివుణ్ణి బాగా తిట్టించాడు.

ఈపాపం పోవడానికిగాను పోతనామాత్యుడు శివ
స్తుతిపతిపాద్యమైన వీరభద్రవిజయం అనే గ్రంథాన్ని
రచించాడు. ఈసంగతి మనం ఊహించిందికాదు.

పోతనామాత్యుడే ఈ విషయాన్ని వీరభద్రవిజ
యంలో ఈ విధంగా విస్తృతం చేశాడు :

ఉ. భాగవతప్రబంధ మతిభాసురత వ్రచియించి దక్ష కృ
ద్యాగక థావ్రసంగమున నల్పవడకుండైతెలిఁ దన్నిమి
త్తాగమన కృతోపపరిహారతకై యజ్ఞైకతై వరా
స్త్రాగమ వీరభద్రవిజయంబు రచించెద వేడ్కులోడుతన.

ఇట్టి సంఘటన శ్రీనాథకవి సార్వభౌముని విష
యంలోకూడా ఒకటి నడిచింది.

శ్రీనాథుడు తాను రచించిన కాశీఖండంలో
విధవల్ని చాలా సీచంగా వర్ణించాడు.

నడపడంలో తాను ప్రత్యేకప్రజ్ఞను అలవకుడు
కున్న సీసపద్యంలో అతడు ఆగ్రంథంలో విధవల్ని
ఇట్లా కక్కసించాడు.

సీ. ఓర్పుమై నుప్పిండి నుపవాస ముండసి
మగనాలి సరివోల్పడగదు విధవ
సద్భక్తి దేవతార్చనము నేయంగనీ
మగనాలి సరివోల్పడగదు విధవ
ఆశ నానాదివ్యదేశములో ద్రోక్కనీ
మగనాలి సరివోల్పడగదు విధవ
తిరిగి నానాపుణ్యతీర్థంబు లాడనీ
మగనాలి సరివోల్పడగదు విధవ
గీ, నిద్ర మేల్కొంచి లేపాడి నియమపరత
నహిమభానుని వీక్షింప కటకుమున్న
తగదు వీక్షింప నరునకుఁ డల్లి, వడినె,
నత్తగారిని దప్పించి యన్యవిధవ.

‘మగనాలి సరివోల్పడగదు విధవ’ అనే పల్లవి
పెట్టి సీసపద్యం బనాయించి విధవల్ని లాఘవపరచి
నాడు. ఇంకా దమ్ము చాల దనుకున్నాడు కాబోలు
వెంటనే ఒక ఉత్పలమాలలో

తీరముతోడఁ బాసి యశుచిత్వముఁబొందిన మేను గంధలో
యావబృథాభిషేకము సహస్రకుటంబుల నాచరించినన్
బావనమాన? యట్ల పతిఁబాసి వితంతుతనొందినట్టి రా
తీరదళాయతాక్షి యశుచిత్వము వాయుడు వేలేఱంగులన్.

అనికూడా అన్నాడు. మొదటిపద్యంలో ‘విధవ’
పదాన్ని, రెండోపద్యంలో ‘వితంతువు’ పదాన్ని వా
డాడు. ముండపదంకూడా వాడుతూ మూడోపద్యం
చెబితే కాని వితంతువిదూషణ పూర్తికాదనుకుని

కాబోలు శ్రీనాథుడు అదే ప్రకరణంలో ఒకగీత పద్యంతో ముండల్ని ఇట్లా నిందించాడు :

గీ. ప్రియము గలిగిన నంగీకరింపవలదు
ముండివన శేపాడి మోముఁజూచి
బై సీమాలిన పరమనిగ్భాగ్యురాలు
విధవ దాని యాశీస్సును విషసమంబు.

పుణ్యస్త్రీయొక్క ఆధిక్యతను చూపడానికి శ్రీనాథుడు ఆ ప్రకరణంలో విధవల్ని అట్లా లాఘవపరిచి కవితాధర్మాన్ని నిర్వహించుకున్నాడు.

అయితే విధవల్ని ఇంతగా దూషించడం చిత్తంలో శ్రీనాథునికి ఇష్టంలేదు. శ్రీనాథుడు శృంగార పురుషుడున్నా, స్త్రీజనపక్షపాతిన్నీ విప్రున్నాడు. అందరు స్త్రీలు అతనికి వరణీయలే.

అందుచేత అతడు గ్రంథాంతరంలో విధవల విలువ ఎంచుతూ పద్యాలు ప్రస్తరించాడు ఈవిషయమై శ్రీనాథుడు ప్రత్యేక కావ్యం వ్రాసివుండకపోవడం ఆశ్చర్యకర విషయంగానే ఎప్పటికీ వుండిపోతుంది.

ఇంతకూ ఈవిషయంలో విధవల అదృష్టం ఈ మాత్రంగానే వుండిపోయిందని మనం తృప్తిపడి ఊరుకోవాలి.

తృప్తిపడి ఊరుకోడానికి ముందు శ్రీనాథుడు గ్రంథాంతరంలో విధవల విలువ విపులపరుస్తూ వ్రాసివున్న పద్యాల్ని ఒకపరి మనం పరికించవలసివుంటుంది.

విధవల భోగ్యతాసాధాగ్యాన్ని శృంగారశ్రీనాథుడు ఇట్లా వర్ణిస్తున్నాడు :

చ. కలసి పెనంగు కాలమున గాజల చప్పుడుగాడు కంటికిం
పలరంగఁ జంబనక్రియకు నడ్డముగా మెడఁదాడు గిడుతే
... ..

వలపుల పుట్టినిల్లు విధవన్ జెడనాడిన నోరుపుచ్చదే ?

‘విధవన్ జెడనాడిన నోరుపుచ్చదే?’ అని శ్రీనాథుడు మనల్ని అడుగుతున్నాడు. ఈ ప్రశ్న మనం శ్రీనాథుణ్ణి వేయవలసే వుంటుంది. ‘కవి సార్వభౌమా! నీవు కాశీఖండంలో విధవల్ని జెడనాడినావు కదా! నీనోరు వుచ్చిందా?’ అని శ్రీనాథుణ్ణి మనం నిలవేసి అడగవలసి వుంటుంది.

ఈ ప్రశ్నకు శ్రీనాథుడు ఒక్కటే సమాధానం చెబుతాడని తోస్తుంది. కాశీఖండంలో తానుచేసిన దోషానికి ఓరిహారంక్రిందనే ఈపద్యాన్ని చెప్పడమైనదని అతడంటాడు.

కాశీఖండంలో అతడు మూడుపద్యాల్లో విధవల్ని తూలనాడాడు- గ్రంథాంతరంలో విధవల విలువ వెల్లడిపరుస్తూ కూడా అతడు మూడుపద్యాలు చెప్పాడు.

ఒకపద్యం పైన ఉదాహరించే వున్నాను. మరొక పద్యంలో అతడు ‘వ్యాసుగ్రాహ్యవితంబినింబ కుచ హారాబీలధద్రాకృతుల్, కామాంధల్, ... విధవల్’ అంటూ కొనియాడాడు.

మూడోపద్యం కూడా తడవతగిందే. ‘విధవా పుంజము లుండఁగ నూరక లంజయలేమిటికి?’ అనే ధోరణిలో ఆపద్యం నడిచింది.

ఇతర తెనుగుకవులు కొందరు విధవల మేలెందుతూ ఒకటి రెండు పద్యాలు వ్రాసి వున్నారు. ఆ పద్యాలన్నిటిలోకి

‘విధవైన మేలు మగనికి
తిథివెట్టును..... తిర్థముశేనన్’

అనేది మాణిక్యం వుంటిది.

అయితే ఆపద్యంలోని విధవ పోయినమగనికే ఇంకా ఏదోరీతిని ఉపయోగించేది బొహువుంది. విధవల విలువను తూస్తూ శ్రీనాథుడు వ్రాసిన పద్యాల్లో వితంతువు పరోపకారార్థం ఇదంతరీయం అనే సూత్రానికి తార్కాణంగా వుంటూవుంది.

మొత్తంమీద విధవరాండ్రు శృంగార శ్రీనాథుని చేతుల్లో అటూఇటూ కూడా ఐరారు.

ఇందులో ఇంకో విశేషం. శ్రీనాథుడు—వితంతువుల్ని తిట్టింది అతడు తన పేరుతో వ్రాసుకున్న కాశీఖండంలో—వితంతువుల్ని పొగడింది అతడు వీను కొండ వల్లభరాయని పేరుతో వ్రాసిన క్రీడాభిరామంలో.

ఇందులో విశేషమైనా వుందంటారా ?

‘జయ త్వాంధ్ర భూమిః’

మన భేదాలు

గుడ్డితనం పోగొట్టేవాడు ఆంధ్రుడు ;
కాని అతడు కాలకదిపి గడపదాలుడు—
ఆంధ్రభూమి సారవంతమైనది ;
కాని దాని ఫలితం అన్యూయి—

రచయిత :

సాహిత్య విద్యా ప్రభు

ములగాల సేతుమాధవస్వామి

‘నేను ఆంధ్రుడను. నేను నివసించేది ఆంధ్రభూమి. నేను మాట్లాడేది ఆంధ్ర భాష’ అని తలచుకుంటే గుండె నిర్భయం తుంది.

‘సర్వస్వాధీనం సమాధానే’ అనే ఆశోక శిల్ప శిల్పిని మన ఆంధ్రులకు బ్రతికిపోదు ముకుంటాను. మొదట తనను తాను రక్షించుకొనుట తెలిస్తేనే కాని తనకుటుంబాన్ని కాపాడుకోలేడు. తన కుటుంబాన్ని సడపుకొనుట తెలిసిగాని పరిసరములవారికి సహాయపడుట దుర్లభము. అట్లే తన పరిసరములవారిని, పరిసరప్రాణులను చూచి, తన శక్తి సమగ్రించి కాపాడుచుండినవాడుగాని ఆంధ్ర భూమిని గురించి ఆలోచించుటకు కూడ అర్హుడుకాడు. అంటే ‘స్వయంతీర్థ పరాకాఠారయతి’ అనే పెద్దలవాక్యమే వ్యాఖ్యానించుట.

‘ఆంధ్ర’ అనేపదం ఎట్లావచ్చింది

అని చాలామంది ప్రశ్నించుకొని నవ్వాలు కొంచెం ఇంచుమించు ఒకేవిధంగా పొందినట్లుగా తోస్తుంది. ‘ఆంధంరాతీత్యాంధ్రః’ - గుడ్డితనమును పోగొట్టువాడు కనుక ఆంధ్రుడు- అని, ఈమధ్య కొందరు ‘ఆంధ్రుడు’ అని కూడ వాడవచ్చుననుచున్నారు. దానినిబట్టి ఆంధ్రభాషా ఆంధ్రభూమి ఇత్యాది ప్రయోగాలు కూడ రావచ్చునన్నట్టు వినికిడి. ‘నాన్ని కోవానివాడు’ అయినా అది లాక్షణికుల యిష్టయిష్టాలు. ఆంధ్రశబ్దపుత్పత్తి ననుసరించి గుడ్డితనమును పోగొట్టడం గుడ్డివాని లాంతరులాగ కావచ్చు. చతుష్కంతుని చేతుల్నిటలాగూ కావచ్చు. అది వివేకావివేకాల్ని అనుసరించి ఉంటుంది. ఇది యిట్లుండ గుడ్డివానిలాంతరుకు వున్న ఉపయోగమే చాలమటుకు మనకు కలదంటే మనం కళ్ళెత్తచేయ నవసరంలేదు. ఎందుచేతనంటే—

మనవాళ్లు గుమ్మంకదిలి కబురు చెప్పురు. తమన్న ఊరికి నలుదిక్కులా వీవో, ఏంజాళ్లున్నవో అంటే మనకి వెళ్ళకలసివస్తేయింది అంటాడు. వెనక ఒకాయన స్తేషనుమాట్లెక్కి ‘మ- ఆర్తాయ-రికి టిక్కెట్టివ్వండి’ అని అడిగిఉంటుంది. అంటే మనం ఆశ్చర్యపడకక్కర్లేదు. ఇప్పటికి కూడ మనవాళ్ళలో సూటికి తొంగుతుంది ఆలంబివాళ్ళు ఉన్నారని వాస్తవ్యురం. ఒక వేళ ఏడొరైనా వెళ్లి దా మాట్లాడటం లో ‘పుల్లలావైంది’ అని విశ్వాసపట్టుంజెపు వారంటే ఛీ! ఛీ! ఎంతమడుగులుట ‘పులుపు ఎమ్మల వైంది’ అనాలి అని గానగణనలాగానంటాను. ‘పులుపు నాస్తే అయింది’ అచాలంటారు నెల్లూరు వారు. ‘అల్లా, ఇల్లాను, ఏలాను’ అనే మాటల్ని అక్షేపిస్తారు రాయలసీమవారు. మొత్తంమీద మహాభేదం ఉన్నమాటలుంటే వల్లభ, ఏభూమాలికంటే ఎమ్మల వుండవు. అయినా పరిణయం తక్కినవరదంతే ఈ కొద్ది భేదానికే బట్టినట్లు పట్టమర్చుకుంటారు.

మన భేదాలు

ఇంక చదువులూ, ప్రయత్నాలూ చూద్దాం. గట్టిగా నాలుగు గోళ్లు చాటని కుట్టాడికి ముందర చుట్ట సేర్పతారు మన కృషివలురు. బల్లోకి పంపకుండా గొడ్డకాపుకి పంపుతారు. బ్రాహ్మణ వృత్తివారైతే సంభావనలకి తిరగడం, చనివితే ఏకాం చేమో చదవడం. మొత్తం మీద పల్లెటూర్లలో వైభావిక సంపత్తి

చాల తక్కువ. బస్తీలానైనా ఏ ఉద్యోగస్థుల కుర్రాల్లో తప్ప మిగతవాళ్ళకి వదువులే తక్కువ. ఒకవో ఏపల్లెటూరి భాగ్యవంతుల కుర్రాల్లో వరుస నారంభించారా మాధ్యమికవిద్య (స్కూలు నైనలు) పూర్తి అయ్యేటప్పటికి ఆస్తి కూడ పూర్తి కావస్తుంది. ఇంక ఉద్యోగము తనఉద్యోగ వస్తే చేస్తానంటాడు. లేకపోతే గండుగూడు మైళ్ళకు మించి ఉండకూడదు తనఉద్యోగ ఉద్యోగస్థానము. అంతకంటే తెగిస్తే తన తాలూకా. తన బిల్లాలను దాటినట్లయితే ఉద్యోగమే చెయ్యడు.

రాజకీయాలలో చూస్తూంటే ఆభ్యే మనకంగుతు లేనిపోని గొడవ అంటాడు మన ఆంధ్రుడు. అంతగా తాత్కాలికంగా ఉండేకంకలిగి బయలుదేరినా కార్యదీక్షాపరులైన ప్రకాశం గారిలాంటి నాయకులే ఏంచెయ్యలేక పోయారు మన మేంచెయ్యగలం అని చేతులాడున్నది కాస్తా అశ్వముకుని నైలుఖర్చులేనా లేకుండా తల వేలాడేస్తాడు.

ఫలితం అన్యులది

మన మద్రాసు రాష్ట్రములో ఫలకం రమైన భూమి ఆంధ్రభూమి అనిచెప్పక తప్పదు. 'భారతభూమి మనదేకానీ ఫలితము మనదేనా!' అనే గేయాన్ని ప్రస్తుతం మనం 'ఆంధ్రభూమి మనదేకానీ అందలి ఫలితము అన్యులదే' అని చూర్పుచేసుకొని అర్థం తెలుసుకొంటే ఆంధ్రభూమి సార్థకమైనదన్నమాటే. అప్పుడు మనంకూడా సార్థకుల మాతాం. మన ఆంధ్రదేశములో ఎంతమంది గ్రాడ్యుయేటులు నిరుద్యోగులుగా నున్నారో చూడండి.

అహ! వారందరికి తెలివి లేకనా? కాదు, ఆంధ్రదేశమున ఆంధ్రుల ప్రాముఖ్యము లేక. అది ఎట్లు? మనమందరము మద్రాసు రాష్ట్రమువారము. దీనియందు అరవలు, కన్నడులు, ఆంధ్రులు, ఓఢులు, మళయాళులు మొదలగువారందరు వున్నారు. అవిభక్తకుటుంబములో ఒకడే ప్రయోజనపడైనను ఫలిత మందరిది సమానమే. అందుకు తెల్లవాడి తినేవాడికి, రిండిపోతువాడికి అధికంకూడా ముట్టవచ్చు. అల్లాగే మద్రాసులో సగం మంది ఆంధ్రులే అయినా ప్రజాప్రభుత్వం వచ్చినపుడు ప్రధాన మనవాడే! ఒక్కడైనా మన ఆంధ్రులలో ఒక విషయం లోనైనా ప్రధానపదవి సంపాదించినవాడు లేడు. పోనీ మన ఆంధ్రదేశంలో నైనా ఎక్కువ పెద్ద ఉద్యోగులవరు! అని ప్రశ్నించుకుంటే మన ఆంధ్రుడు కనుపించడు. పోనీ ఒక స్టేషనుదగ్గరైనా మన స్టేషనుమాస్టరు కనుపించడు. విద్యావంతులు లేక కాదు. విలేఏం, మనం మన గ్రామాల పొట్టపించి మనం ఉపనాసాలు చేయడాని కలవాలుపడ్డాం.

తుది మనవి

ఇంటికి మనసోదకులకు మనవిచేసేగేమిటంటే ప్రత్యేకాంధ్రరాష్ట్ర నిర్మాణం ముఖ్యం. అందును అనవరతం, సమర్థులైనవారు విసువు జిందక కార్యసాధకులు కావడ మత్యవసరం. మఱివీన్నీ కృషి తో నాస్తి దుర్బిక్షం అనే పెద్దలమాటను మరచక వైజ్ఞానికాదికృషులను పెంపొందించుకోవడం. అప్పుడు నిరుద్యోగ సమస్య చాలామటుకు దూరానికి పోతుందని నమ్మిక. అందుకు కృషి కలిగి

సంతోషయ్యకులై తనను, తన భావను, తనమాతృభూమియగు నాంధ్ర భూమిని సార్థకమునొందిం ప్పగల రేని జనుత్వాంధ్రభూమికి.'

చీమలు

చిరంజీవములు

వరదవచ్చి చాలాభూమి మునిగిపోతుంది. వరద తగ్గిపోయాక కూడా అవరస ముంపు భూములలో బ్రతికి బయటపడే ప్రాణులలో చీమలు వుంటాయి.

... .. ఒకప్పుడు అగ్నిపుట్టి అడవిలో పెక్కు ఎకరాలు ఒక్కసారిగా భస్మీపటల మాతాయి. ప్రాణులు ఏమీ బ్రతికి బయట పడకనే మనకు కనిపిస్తుంది. కాని చావకుండా మిగిలి చీమలు అధస్థంలోనుంచి బయటికి వస్తాయి.

... .. శిశుప్రదేశాలలో శిశుకాలంలో మంచు ఎడతెగకుండా కురిసి పెక్కు ప్రాణులు ముక్కముడుచుకు పోతాయి. అయితే ఇవతాళించే శిశువు తగ్గిన తరవాత ఆభూమినుండి బ్రతికి బయటపడే ప్రాణులలో చీమలు ముందు పేర్కొనదగినవంటాయి.

... .. చీమలు చిరకాలం ఎట్టి ఆహారం లేకుండా ఉపవసించగలవు. ఆమితమైన వేడిని, విశేషమైన శితువుని తట్టుకుని బ్రతికగలవు. బహుదనాలు వరదలో మునిగి వుండికూడా అవి బతికి బయట పడగలవు.

— Dr. J. E. Eckert
(University of California)

భాగోతం : ప్రేక్షకులు

~~~~~

ప్రతిభాగోతాలు ఇప్పుడు గోవిందవాదశుభ్రై
ప్రన్నాయి. కాని ఒకప్పుడు అవి మన ప్రజల
ప్రధాన వినోద విలాసాలు, ఈ వ్యాసం ఆభాగో
తాల సంబంధంలో ప్రేక్షకులు ఎట్లుండే వాగో
కొండే హాస్యగోరణిలో వివరిస్తావు. |

~~~~~

రచయిత :

అత్తిలీ సూర్యనారాయణమూర్తి

(రచించిన సారస్వత సమాజము)

~~~~~

‘ఏమిటి యీ భాగోతం అంతా?’
అంటే
‘అంత్రుకు పీభాగోతం నాయనా!’
అనటం మాయమైంది.
జీవితం నాటకమని, తత్వగమంతా
నటన అని సరి ఒక్కరూ నమ్మకూ
కచ్చిన విషయాలు. ఎరిగున్న విషయాలే
అయినప్పటికీ, భిన్నభిన్న ప్రకృతులు
విడివిడిగా చిత్రించుకుని ఆ అనుభవాన్ని
అలోచనీయాంశంగా ఉంచుకోటంలో
కంటే, కుదిమట్టంలో ఒకే రంగస్థలాన్ని
కళ్లు మెరిసేట్టు చేయగల్గినవాడు ఒక
రికా యిద్దరికా, పదులూ వందలూ
ఏకముహూర్తాన కాలానుభావమైన
హృదయ కదలింపులు సలుప వీలు.
అయితే—

నాచి కాంగి కాళినయం స్వాభా
వికమైతేనే మనస్సునకు పట్టి ఊగి

లాడేది. పురాణాలై, ప్రవాజీవితంలో
మరగుపడుతూన్న విషయాల్ని ముందుకు
తెచ్చి, నీతి అనేది నశించకుండా అరి
కట్టాలనే ఆవేశం, అవేదనా శీలంగా
‘వోలునామ్మటా, భాగోతం, వీధినాట
కం,’ పునాది రాళ్లుగా ఉపయోగించు
కున్నారు.

మంచుకు ఒక్కచేయకుండా తెల్ల
వార్షా గడ్డిమత్తల నాత్రాయంచుకు కూ
ర్చుని, ఏమంటే మొదట్లో కథ యిం
కా రక్షికట్టాక కదలకచున్ననీ, తీరా
కాస్తేపు కూర్చున్నాక ఆకథానాయకు
డో, నాయకోకష్టాలలో ఉండేపుట్టమే
కనకవస్త్రే ‘అయ్యా యాపట్టులో వదలి
వెళ్ళటం ఎల్లాగ? తమకీ రావొచ్చు యి
ల్లాంటివి! ఇల్లా వెళ్ళిపోయ్యే ఆసుబ్బావ
ధాని యిన్ని కష్టాలు రాల్చుకుంటు!’ అను
కొని కుభాంతంయాసి నూనీ కన్నతేలిక

కాకులు కూనేవి.

‘అరి ! అరిచ్చెంద్రహారాజు ఎన్ని
కట్టాలు పడ్డాడురా? అయితేం అడి
గుంపలేగ యిస్సామిత్తుడికి లాంగిలేనా?
సత్తెం అంటే అది! అందుకే ఆరికి అన్ని
వారాలు’ అనుకుంటూ యిళ్ళకు చేరే
వారు.

పాటాగోనారి ప్రవాక్కునయ్యాన్ని ఈ
సత్యంకేసి మళ్ళించిన ఆ భాగోతంపెట్ట,
కాళిలు నాయకులనుండి ఊళ్ళ
పెద్దల గుమ్మలు తొక్కటం ఆరాట
జీవంతానే. ఈ పెద్దకొప్పు (ప్రేక్షకుడు)
రినపైనుండి నత్త్రుమిచ్చో, యింతిధాన్యం
కాలినో సంఘం నిర్మించిన పురాణకథా
నీతి ప్రతికూనాచార శివన పునాదులు
చవుడు పట్టకుండా— మట్టు పోయే
కాలపుమార్పు ప్రవాహపు తామడునించి
ఊడి నడవకుండా—పూత మెరుగులు
పెట్టి నిలవటం ఆచారమైంది.
ఇక్కడే ఒక్కచూడు—

గత్యం అనే అర్థాన్ని ఆరాధిం
చుట ప్రవర్తించబడాలి. సరే, ఆప్రయ
త్నంలో నవ్యకూ, అఖరిక తానూ ఆ
మాతిఅయ్యే ఖుట్టం వచ్చినపుడు తప్ప
కుండా ప్రవాహవయ్యాన్ని గుండుకు
పోగనే నలుగులు చింకుతేవి. ఆ పట్టులో
మునుపు లేక కనక వదలితే ప్రేక్షకజన
సంస్రంలో తుభానురేపే గతులున్నా
యన్న విషయం చూత్రం ఆనాటి పెద్దలు
అనుకున్నట్టు లేదు అంతగా.

వేటికీ, అదే అనుసరణగా ఉంది.
బోనా! పట్టుకున్న పాతసరకు వదలిపోవ
టం అంత ముఖవామరి?

జడవర్ణన

ఈ వీధినాటకాలలో— భాగోతం

[వి.గ.త. ౧౧౨-వ పేజీలో,

బ ర్మా లో క రెన్ జా తి

—

వింత బన వారి వివాహ చారాలు

—

పెండ్లి నిశ్చయం కాగానే వధువు వరునికి కావల
సిన దుస్తులు స్వయంగా తయారుచేస్తుంది... పెళ్ళి
జరిగేటప్పుడు ఆ ఊరిలోని బలివాహిత యువకు
లందరినీ బోలుగూరు బిరియాని.

—

రచయిత :

కొత్తపల్లి శ్రీ రామమూర్తి, యల్. యమ్. ఇ.

—

ఏజాతి నాగరికత అయినా ఆ
జాతి వివాహపద్ధతులమీద ఆధార
పడివుంటుందనడం అతిశయోక్తి
కాదు.

బర్మాదేశం బ్రిటిష్ వారి అధీ
నంలో వుండటంవల్ల పాశ్చాత్య
నాగరికత ప్రబలినా జనబాహు
ళ్యంలో విపరీతమైన మార్పులను
తీసుకురాలేక పోయింది. ఇకతీసుకు
రాలేదు.

బర్మాదేశంలో అనేక జాతుల
వారు వున్నారు. అందులో కరెన్
జాతి ఒకటి. ఆ జాతివారు కొండ
ప్రాంతములలో నివసిస్తూ కొండ
ప్రాంతాలను బాగుచేసి వ్యవసా
యంచేసి జీవిస్తూ వుంటారు. వారు
నేడు బర్మాదేశమంతటా వ్యాపించి

ఉన్నారు. వారి పద్ధతులకు మన
పద్ధతులకు చాలావరకు సన్నిహిత
సంబంధం ఉన్నట్టు తోస్తుంది.

కరెన్ జాతీయులు ఉపయో
గించే వ్యవసాయ పనిముట్లు చాల
వరకు మన ప్రాంతాలలో వాడే
కొడవలి, నాగలిని పోలే వుంటా
యి. వారు ధాన్యమును బల్లమీద
కొట్టో, పశువులచేత తొక్కించో
మార్చుకుంటారు. మన ప్రాంతా
లలో చేసేటట్టుగానే కుప్ప మార్పు
కు సమయాలలోను, ఆకుపోత సమ
యాలలోను కోళ్ళను పందిపిల్లలను
బలియిస్తారు నదులు, కాలువలు
వర్షాకాలంలో వరదలతో నిండి
వుంటే వాటికికూడా కోడిపిల్లలను
బలియిచ్చే ఆచారంవుంది—

మనవారు గడ్డిగాదుల (పురు
లు)లో ధాన్యము నిలువచేసినట్లే
వారు వెదురుపొణకలలో నిలువ
చేస్తారు.

ఈ వ్యవసాయంలో స్త్రీలు
పురుషులకన్నా ఎక్కువ శ్రమ పడ
తారు. బర్మాలోని పురుషులు చాల
వరకు సోమరులని చెప్పవచ్చు. పురు
షులు సోమరులైనప్పటికీ ధన ధా
న్యాలు అన్యాయక్రాంతిమూలూ ఉం
టాయి. బర్మాలోని వ్యవసాయ
దారులకు మన రైతులకుమళ్ళీనే
ఋణవిశాచం పట్టి పీడిస్తుంది.

కరెన్ జాతి స్త్రీలు యింటిపను
లన్ని స్వయంగా చక్క-బెట్టుకుం
టారు. నీటిని వెదురు గొట్టాలతో
నింపి మోసుకొస్తారు. పురుషులు
యింటిపనులలో కలుగచేసుకొనరు
ఆడవాళ్ళ దుస్తులు మగవాళ్ళ
సమీపంలో పడేస్తే మగవారు
దానిని న్యూనతగా భావిస్తారు.

కరెన్ జాతివారు అందరూ
కలసి భుజిస్తారు. గృహిణి వంట
చేసి ఒక కర్రపళ్ళెంలో అన్న
మును గుమ్మరించి వండిన కూరలు
వగైర చిన్న చిన్న గిన్నెలలో పెట్టి
బల్లమీద పెడుతుంది. ఇంట్లోవున్న
వారందరూ ఆబల్లచుట్టూకూచుని
భుజిస్తారు. ఎవరై నా అతిథివస్తే
గృహిణి అందరితోను కలసి భుజం
పడు. లేకుంటే భర్తపజ్జను కూచుని
భుజిస్తుంది.

సాధారణంగా యింట్లో అవ్వ
వుంటే ఆమెగూట చెల్లుబడి అవు

తూపుంటుంది.

కరెన్ జాతీయులలో వివాహాలు కూడా పెద్దల అభిప్రాయానుసారంగానే జరుగుతాయి.

మగవానికి పాతికేళ్లు వెడితేనే కాని పెండ్లిమాట తలపెట్టనే పెట్టరు. పాతికేండ్లు నిండాక తల్లి తండ్రులు, అవ్వ పెండ్లి విషయం తలపెడతారు. పిల్లవాడు ఎవరినైనా ప్రేమించివుంటే సరేసరి లేకపోతే మధ్యన రై తన యిష్ట మొచ్చిన సంబంధం సంధానం చేస్తాడు. సర్వ సాధారణంగా పెండ్లిమాటలు మగపళ్ళి వారు కదిలిస్తారు.

కరెన్ జాతివారిలో పుట్టబోయే పిల్లలకు ముందుగానే పుస్తి కడతారు. దగ్గర బంధువులుకాని ఆత్మ మిత్రులుగాని తమ సంబంధం ఆచంద్రార్కంగా వుండాలనుకుంటే తమకుగాని తమ బిడ్డలకుగాని పుట్టబోయే పిల్లలకు ముందుగానే పెండ్లి స్థిరపరచేస్తారు. ఆనిధంగానే పిల్లలు పుడితే వారి వివాహం ఖాయమన్నమాట ఆ పిల్లలకు యిష్టం లేకపోయినా పెద్దల వాదనాలకు లోబడి వారు సంసారాలు సాగిస్తారు.

కరెన్ జాతీయులు డిసెంబరు నెలలో వివాహములు చేయరు. ఆమాసంలో మృగపక్ష్యాదులు కూడా సంగమించవు కనుక ఆకా

లం వివాహానికి మంచిదికాదని వారి మాధనమృకం. అకాలం మన పుష్కలసానికి సరిపోతుంది. వారు క్షీణచంద్రుడిలో వివాహాలు చేయరు.

పెండ్లి నిశ్చయంకాగానే వధువు వరునికి కావలసిన దుస్తులు స్వయంగా తయారుచేస్తుంది.

పెండ్లికుతురు తాముకు పెద్దలు కొండరు పెండ్లి కొడుకువారికి ఎదురువెళ్ళి వారిని తీసుకువచ్చి విడిదిలో ఉంచుతారు.

పెండ్లిసమయంలో పానియాదులు అమితంగా సేవించి హద్దుమీరి ప్రవర్తింపవద్దని ఆశ్రురి పెద్దలు వచ్చినవారికి శృలపకుస్తారు. అయినప్పటికీ పెండ్లికొడుకుతో వచ్చిన బ్రహ్మచారి బృంధాన్ని ఆపడం కష్టమని కాబోలు. ఆశ్రురిలోవున్న అనివాహితలు పొరుగుాళ్ళకు పోతారు పెండ్లి నాటిరాత్రి. ఎవరైనా యంకా రాగివున్న రేమోనని పెండ్లి కుమారుడు, వాని బృంజం వెతుకుతుంది. ఒకవేళ ఎవరైనా అట్లా చిక్కితే వారిని ఏడిపించి వదిలేస్తారు.

ఆదేశంగాకూడా కన్యాశుల్కమున్నది. కన్యకు తెగిన కట్నం కానుకలు యిస్తేనేకాని పెండ్లి సానుకూలంకాదు. పెండ్లి పూర్తి

అయిన వెనుక పెండ్లికుమారుడు అత్తవారింట మూడురోజులో, లేక ఏడురోజులో మనుగుడువులు చేస్తూ వుంటాడు.

భాగోతం : వేక్షకులు

౧౧౧-వ పేజీ తరువాయి

కాస్తలే.

పథాస్తారులకు వెన్నుమాపి కడనే రంగ పల పాత్రల్ని నిరసించకపోలేదు. వాతి, వీరి లేనిది ప్రదర్శనంగా భావించలేదు.

అలంకారం

రాగిడి, చంద్రవంక, బంగారపు జడలకు ఆలవాటుపడిన సీత ఏనాటిదో ఆయనా, అండలూ అడ్డబాస త్యజించి, ఉంటే పట్టాలు, అసలు అనిమాత్రమోలుకొదా అని తీసివది, కెవులలో అరులగో ఒంటి పేట పైటగొలుసుతో ఉంటేనే చూయ అనిపించింది రానురాను.

రాజసింహుని రసపుత్ర దుస్తులూ జుత్తు చేమిల్లలాగు, నెమిలితురాయి లోకి, స్లిప్సు పాదరక్షతో సరిపెట్టుకున్నాం.

ఆడవిలో ఉన్నా కానుకం కునియుఖ కళలకు తీసికట్టురాకుండా, గడ్డం మీసం నున్నగా నంచుకునేట్టా, జవస్థానాలలోని భరతుడుమాత్రం పాపం దీక్షకై జడలు పెంచుకొటానికి ఆమజ్జయిచ్చాం.

సంక్రాంతి కి విడుదల

శాంత వసుంధర వారి

మాయలమరాట్టి (తేక)

శాంత బాలనాగమ్మ

రెక్టరు :

యస్.వి.యస్.

రామారావు

తారాగణం :

రాజేశ్వరరావు

ముంబాయి

పరబ్రహ్మశాస్త్రి

డి. లక్ష్మయ్యపాదరి

గట్

చలం

రమాదేవి

సుబ్బరత్నం

విమలకుమారి

వరలక్ష్మి

కుమారి

గోపాల్

ధనలక్ష్మి

వగైయిరాలు

డిస్ట్రిబ్యూటర్లు :—

హేమలతాపిక్చర్లు

గోవిందప్పనాయకన్ పీఠి, జి.టి.మద్రాసు.

దత్తమండలములకు :—

న్యూ లాక్ డిస్ట్రిబ్యూటర్లు

నెల్లూరు.

నిజాంరాష్ట్రములకు :—

డెక్కన్ ఫిలిం డిస్ట్రిబ్యూటర్లు,

హైదరాబాదు, (డెక్కన్.)

2000

వత్సరాల

నాటి ఒక

సా ర థి

చి త్రం

* ఆంధ్ర భూమి *

కళా
వైభవము

•
కళా
రమణీయత

•
సృష్ట
వైదుష్యము

జై రత్నం :

రామబ్రహ్మం

Chief Distributors :
SARASWATI TALKIES LTD;
Bezwada & Bangalore City.

For Madras, Tamilnad, Burma & other overseas:
SOUTH INDIA PICTURES,
Madras.